

TIIVISTELMÄ

**TURUN
YLIOPISTO**

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Kasvatustiede	Päivämäärä	10.10.2019
Tekijä(t)	Saaga Somerkoski	Sivumäärä	78s., 17 liites.
Otsikko	Lukiolaisten ja 9.-luokkalaisten asenteet maahanmuuttoa kohtaan Etelä-Pohjanmaalla		
Ohjaaja(t)	Arto Jauhiainen		

Tiivistelmä

Tässä pro gradu -tutkimuksessa tarkastellaan Etelä-Pohjanmaan nuorten asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Tutkimuksen pääongelmana selvitettiin, millaisia asenteita alueen nuoret kohdistavat maahanmuuttajiin ja maahanmuuttoon. Maakunnittain vertailtuna Etelä-Pohjanmaalla asuu Suomen vähiten maahanmuuttajia. Lisäksi maakunnassa on Suomen matalin koulutustaso sekä heikoin huoltosuhte. Maahanmuuttajat voisivat olla yksi ratkaisu alueen huoltosuhteen ja ulospäin suuntautuvan muuttoliikkeen korjaamiseen.

Tutkimusaineistona on maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskeva kysely (n=275), jonka vastaukset koottiin keväällä 2018 Etelä-Pohjanmaan toisen asteen oppilaitoksista ja yläkouluista. Analyysin tulosten mukaan tytöt suhtautuivat poikia myönteisemmin maahanmuuttoon. Lukiolaiset suhtautuivat myönteisemmin henkilökohtaisten suhteiden muodostamiseen maahanmuuttajien kanssa kuin yhdeksäsluokkalaisten mutta olivat samaan aikaan kriittisempiä maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan. Vanhempien koulutustaso oli yhteydessä lapsen maahanmuuttoasenteisiin; Korkeampi koulutus indikoi myönteisempää suhtautumista maahanmuuttoon. Isän koulutustason vaikutus oli pienempi, mutta korkeasti koulutettujen isien nuoret suhtautuivat kuitenkin myönteisemmin henkilökohtaisten kontaktien muodostamiseen maahanmuuttajien kanssa.

Nuorilla monikulttuurisuuteen liittyvät henkilökohtaiset kokemukset olivat yhteydessä myönteisiin maahanmuuttoasenteisiin. Lisäksi nuorten asenteita tarkasteltiin vertailemalla erilaisiin maahanmuuttoryhmiin kohdistuvia asenteita. Ryhmävertailu osoitti, että nuoret suhtautuivat myönteisesti esimerkiksi lasten, avioliittomuuttajien sekä työtätekevien muuttoon. Työttömiin muuttajiin ja pakolaisiin nuoret suhtautuivat kielteisesti. Kansalaisuussittain vertailtuna nuoret suhtautuivat myönteisesti länsimaalaisiin maahanmuuttajiin, mutta kielteisesti kriisi- ja sota-alueilta muuttaviin. Avoimissa vastauksissa nuorten puhe maahanmuutosta liittyi erityisesti turvapaikanhakijoihin, pakolaisiin ja maahanmuuttopolitiikkaan. Nuorten avovastaukset sisälsivät sekä rasistisia ja kielteisiä, että maahanmuuttomyönteisiä puheenvuoroja.

Asiasanat:	Asenteet, maahanmuutto, monikulttuurisuuskasvatus, ennakkoluulot, maahanmuuttajat, nuoret, Etelä-Pohjanmaa.
Muita tietoja:	

ABSTRACT

**UNIVERSITY
OF TURKU**

☐	Bachelor's thesis
☒	Master's thesis
☐	The Licentiate thesis
☐	Dissertation

Subject	Educational sciences	Date	10.10.2019
Author	Saaga Somerkoski	Number of pages	78 s., 17 liites.
Title	Youth attitudes towards immigrants in Southern Ostrobothnia, Finland.		
Instructor	Arto Jauhiainen		

Abstract

The aim of this study is to compare the attitudes towards immigrants among Finnish second grade students. The study was carried out in Oster Bothnia region where the number of immigrants is the smallest in the country. It is estimated that the number of immigrants in Finland will increase further on and till the year 2050 there will be around one million immigrants. During the next decades, immigrants will be an important source of labor, since the population in our country is getting older - faster than in any other European country.

The data (n=275) was collected during spring 2018 from colleges and upper secondary schools. According to the analysis, the attitudes of girls were more positive than the attitudes of boys. College students were more positive in developing their personal relationships with immigrants than ninth-graders. However, they were more critical towards immigration policies. The educational level of the parents was linked to the child's immigration attitudes; higher education indicated more positive attitudes towards immigration. The impact of father's level of education was smaller than mother's.

Personal experiences of multiculturalism were linked to more positive attitudes towards immigration. The group comparison showed that the attitudes varied toward different immigration groups. Attitudes towards the immigration of children, and workers for example, were more positive than the attitudes towards unemployed migrants and refugees. In terms of nationalities, Western immigrants were more positively welcomed than immigrants from war zones and areas with the crisis. In the open answers, the attitudes towards immigration were particularly concerned with refugees and the policy of immigration. In open answers, the attitudes towards immigration were especially connected to the asylum-seekers, refugees and towards the immigration policy. Open answers included both racist and negative statements as well as statements to helping refugees.

Keywords:	Attitudes, Immigration, Immigrants, Youth
-----------	---

Lukiolaisten ja 9.-luokkalaisten asenteet maahanmuuttoa kohtaan Etelä- Pohjanmaalla

Saaga Somerkoski

Opiskelijanumero: 511176

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Kasvatustieteiden laitos

Turun yliopisto

Lokakuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	7
2	MAAHANMUUTTO	10
2.1	MONIKULTTUURISUUS.....	10
2.2	MAAHANMUUTTO.....	11
2.3	MAAHANMUUTTAJAT	12
2.4	KOTOUTUMINEN	13
2.5	ETELÄ-POHJANMAA JA MAAHANMUUTTO	14
3	ASENTEET	17
3.1	ASENTEEN MÄÄRITELMIÄ.....	17
3.2	ASENTEIDEN FUNKTIOT	19
3.3	ASENTEEN LÄHIKÄSITTEET	21
3.4	ASENNETUTKIMUKSEN KRITIIKKI.....	23
4	NUORTEN MAAHANMUUTTOASENTEET JA NIIDEN MUODOSTUMINEN ..	24
4.1	VERTAISSUHTEET	24
4.2	SUKUPUOLI	26
4.3	KOULUTUS JA SOSIOEKONOMINEN TAUSTA	27
4.4	KÄSITYKSET MONIKULTTUURISUUDESTA	28
4.5	MEDIA.....	30
4.6	ÄÄRIASENTEET	31
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	33
5.1	TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
5.2	AINEISTONKERUU	34
5.3	TUTKIMUSETIIKKA	35
5.4	TUTKIMUSJOUKKO.....	36
5.5	KYSELYLOMAKE.....	37
5.6	ANALYYSIMENETELMÄT	39
5.7	RIIPPUMATTOMIEN OTOSTEN T-TESTI	39
5.8	PÄÄKOMPONENTTIANALYYSI.....	40
5.9	SUMMAMUUTTUJIIEN MUODOSTAMINEN	42
5.10	AVOVASTAUSTEN ANALYYSI	43
6	TULOKSET	45
6.1	SUKUPUOLI JA LUOKKA-ASTE	45
6.2	VANHEMPIEN KOULUTUS	47
6.3	LÄHIPIIRIN JA TUTTAVAPIIRIN YHTEYS ASENTEISIIN	50
6.4	NUORTEN ASENTEET MAAHANMUUTTORYHMIÄ JA KANSALLISUUKSIA KOHTAAN ..	52

6.5	MAAHANMUUTTOASENTEET AVOVASTAUKSISSA.....	55
7	POHDINTA	69
7.1	TUTKIMUKSEN VAIKUTTAVUUS	74
7.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	76
7.3	JATKOTUTKIMUS	77
	LÄHTEET	79
	LIITTEET	85

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä on kymmenkertaistunut maassamme 1990-luvulta tähän päivään. Väestöennusteiden mukaan vuonna 2050 Suomessa arvellaan olevan noin miljoona maahanmuuttajaa (Sjöblom-Immala 2013, 10). Vuonna 2017 Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli 7 % eli noin 384 000 henkilöä (Tilastokeskus 2018). Maahanmuutto herättää yhä enemmän julkista keskustelua sekä Suomessa että ulkomailla. Viime aikojen ajankohtaisimpia aiheita mediassa ovat olleet muun muassa Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin yritys estää laitton maahanmuutto muurilla Meksikon vastaiselta rajalta sekä Brexit eli Britannian ero Euroopan Unionista, jota perustellaan muun muassa yrityksillä hillitä maahanmuuttoa (Yle Uutiset 2019; Helsingin sanomat 2019; Helsingin sanomat 2016). Myös muut lähivuosien tapahtumat, kuten lukuisat terrori-iskut ja turvapaikanhakijoiden tulva Eurooppaan 2015 ovat pitäneet maahanmuuttokeskustelun pinnassa.

Turun terroristinen puukotus 2017 iski keskelle suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Mediassa vihapuheet ja eksremismi yleistyivät, julkinen keskustelu muuttui kriittisemmäksi ja sekä rasismi että negatiivisesti värittyneet asenteet korostuivat. Viimeisimpänä ovat järkyttäneet etenkin Oulun turvapaikanhakijoihin liittyvät seksuaalirikosepäilyt. Samalla muukalaisvihamielisyys Euroopassa on yleistynyt samoin kuin maahanmuuttovastaisten ja kansallismielisten puolueiden kannatus (Hatton 2016). Suomessa esiintyy muukalaisvihamielisyyttä ja rassistisia rikoksia, ja tuoreen selvityksen mukaan viharikokset ovat yleistyneet Suomessakin viimeisen vuoden aikana (Rauta 2018). Median välittämien maahanmuuttoasenteiden lisäksi kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että maahanmuuttovastaiset asenteet Euroopassa ei-eurooppalaisia kohtaan ovat yleistyneet ja voimistuneet. Lisäksi negatiiviset asenteet ei-eurooppalaisia maahanmuuttajia kohtaan näyttävät yleistyvän maahanmuuton lisääntyessä. (Gorodzeisky & Semyonov 2016, 331.)

Suomalaisissa maahanmuuttoasenteita käsittelevissä tutkimuksissa miesten on usein todettu olevan naisia kielteisempiä maahanmuuttoa kohtaan. Sukupuolen lisäksi maahanmuuttoasenteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi ikä, koulutus, asuinpaikkakunta, poliittinen kanta ja henkilökohtaisten maahanmuuttajakontaktien määrä. Myös yhteiskunnalliset tekijät kuten taloudellinen tilanne vaikuttavat

asenneilmapiiriin. Laman aikana suhtautuminen maahanmuuttoon on kielteisempää kuin muulloin. Heikon työllisyystilanteen vallitessa moni kyseenalaistaa ulkomaisen työvoiman tarpeen, koska kaikille suomalaisillekaan ei riitä töitä. (Sjöblom-Immala 2013, 18.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa huomio on suunnattu Etelä-Pohjanmaan maakuntaan, jossa asuu Suomen maakunnista vähiten maahanmuuttajia. Tutkielmassa tarkastellaan Etelä-Pohjanmaan nuorten asenteita maahanmuuttoa kohtaan. Suomalaiset nuoret ovat aiemman tutkimuksen perusteella suhtautuneet myönteisemmin työvoiman maahanmuuttoon kuin pakolaisten maahanmuuttoon. Korkeakouluopiskelijoiden maahanmuuttoasenteita mittaavan Etnobarometrin perusteella myönteisimmin opiskelijat suhtautuivat länsimaalaisiin, korkeasti koulutettuihin ja hyvässä työmarkkina-asemassa oleviin muuttajiin. Kielteisimmin nuoret suhtautuivat työttömiin, kouluttamattomiin ja humanitaarisiin muuttajiin. (Sjöblom-Immala 2013, 9.)

Tilastokeskuksen koulutustasomittaimen mukaan Etelä-Pohjanmaan väestön koulutustaso on maan alhaisimpia. Vuonna 2007 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli Etelä-Pohjanmaalla maan matalin. Lisäksi maakunnassa ammattikoulun käyminen on erittäin suosittua ja ammatilliseen koulutukseen hakeutuneiden ja sijoittuneiden määrä on koko maata suurempi. Etelä-Pohjanmaan liiton 2007 julkaiseman selvityksen mukaan maakunnan suurin haaste on väestön ikääntyminen. Maakunnan huoltosuhde on yksi Suomen korkeimmista ja kasvavan vanhusväestön huolto vaatii niin taloudellisia kuin henkilöstöresurssejakin. Kuntien tehtävänä on yrittää varmistaa, että alueella on työikäistä väestöä, joka tuottaa ja rahoittaa vanhusväestön palvelut. Toinen maakunnan väestöllinen haaste on muuttoliike. Muuttoliikkeen vuoksi maakunnan väkiluku on vaarassa laskea, ja liiton julkaisun mukaan maakuntaan tarvitaan kotimaan lisäksi muuttajia ulkomailta. Maahanmuuttajia on monesti esitetty ratkaisuna myös koko maassa valitsevaan tiettyjen alojen työvoimapulaan sekä suurten ikäluokkien eläköitymisen aiheuttamaan huoltosuhteen heikentymisen korjaamiseen. (Södering, 2005, 16–19; Sjöblom-Immala 2013, 16; Etelä-Pohjanmaan liitto 2009, 15–31.)

Väestön kielteiset asenteet maahanmuuttajia kohtaan vaikeuttavat maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Töiden saamista pidetään usein maahanmuuttajien

kotoutumisen kulmakivenä, minkä kautta yksilöllä on mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja ja elää yhteiskunnassa tasavertaisena kansalaisena. Työllistymisen vaikeuden ja mahdollisten ryhmien välisten konfliktien lisäksi negatiiviset asenteet maahanmuuttoa kohtaan aiheuttavat muitakin ongelmia. Nuorten syrjäytyminen ja koulukiusaaminen ovat arkipäivää Suomessa, ja syrjintäkokemukset vaikuttavat jo nyt kielteisesti monen vähemmistökulttuurin edustajan hyvinvointiin (Liebkind 2001, 14–19). Maahanmuuton jatkuvasti lisääntyessä olisikin syytä keskittyä kaksisuuntaisen kotoutumisen onnistumiseen. Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan sekä maahanmuuttajien, että kantasuomalaisten asennemuutosta sekä sopeutumista uudenlaiseen tilanteeseen.

Etelä-Pohjanmaan kaltaisten maaseutumaisten alueiden tutkiminen jää usein huomattavasti vähemmälle kuin yliopistokaupunkien tai kaupunkien tutkiminen ylipäänsä. Myös nuorisotutkimusta on kritisoitu siitä, että nuorisotutkimukset keskittyvät usein kaupunkiin, ja maaseutujen ja syrjäisempien seutujen nuoret jäävät helposti tutkimuksessa vähemmälle huomiolle (Farrugia 2014). Tämän nuoriin kohdistuvan tutkimuksen tarkoituksena on suunnata huomio juuri sellaiselle maantieteelliselle alueelle, jossa maahanmuuttajien osuus väestöstä on pieni. Koska maaseutumaisella Etelä-Pohjanmaalla asuvat nuoret eivät välttämättä kohtaa maahanmuuttajia jokapäiväisessä arjessaan, saattaa lähtökohta asenteiden muodostumiselle olla erilainen. (Avonius & Kestilä-Kekkonen 2018; Häkkinen & Mattila 2011, 11)

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan väestön kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta. Monikulttuurisuuden käsitteen käytössä voidaan erottaa kaksi lähestymistapaa; normatiivinen lähestymistapa sekä kuvaileva lähestymistapa. Normatiivinen lähestymistapa monikulttuurisuuteen nojaa ideologiaan, joka antaa kulttuurien erilaisuudelle positiivisen arvon, kulttuurisesti erilaisille ryhmille tasa-arvoisen aseman sekä samalla tunnustaa kulttuurisuuden moninaisuuden arvon ja sen säilymisen merkityksen yhteiskunnassa. Kuvaileva lähestymistapa monikulttuurisuuteen viittaa länsimaiden tulemiseen etnisesti, kulttuurisesti ja uskonnollisesti monimuotoisemmiksi erityisesti maahanmuuton seurauksena. Horstin (2005, 27–30) mukaan monikulttuurisuus kiinnittää yhteiskunnan huomion aina johonkin moninaisuuteen tai erilaisten identiteettien tai ryhmien olemassaolon oikeuteen. (Koopmans 2013, 148–150; Alitolppa-Niitamo ym. 2013, 7.)

Monikulttuurisuuden käsitettä on käytetty Suomessa esimerkiksi poliittisen kuvailuun, ryhmien välisten suhteiden määrittelyyn sekä ihanteellisen yhteiskunnan kuvailun yhteydessä. Vaikka Suomi on aina ollut monikulttuurinen yhteiskunta, ilmiötä pidetään täällä kuitenkin hyvin uutena. Monikulttuurisuuspolitiikassa käytetään Suomessa myös käsitettä multikulturalismi. Multikulturalismissa ja poliittisessa lähestymistavassa korostuu yhteiskunnan kulttuurivähemmistöjen aseman edistäminen. Multikulturalismiin sisältyy ajatus, että yksilön etujen lisäksi edistetään myös yhteisöjen etuja. Erilaisuuden säilymistä tuetaan esimerkiksi yhteiskunnan varoin. (Koopmans 2013, 148–150; Horsti 2005, 27–30; Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 7.)

Viime aikoina monikulttuurisuuden sijaan on alettu puhua enemmän kulttuurisesta moninaisuudesta (Zacheus, Kalalahti, Varjo, Saarinen, Jahnukainen & Kivirauma 2017). Kulttuurinen moninaisuus pitää sisällään etnisyyden, erilaiset kulttuurit, uskonnon, kielen, sukupuolikysymykset, seksuaalisen suuntautumisen, vammaisuuden sekä syrjäytymisen ja sosioekonomisen taustan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014). Kulttuurinen moninaisuus on käsitteenä kattavampi kuin monikulttuurisuus, joka helposti ymmärretään vain etnisiin ja uskonnollisiin kysymyksiin liittyvänä.

2.2 Maahanmuutto

Muuttoliike on olennainen osa ihmiskunnan kehitystä. Globaalisti tarkasteltuna suurimmat muuttovirrat suuntautuvat nykyisin Lähi-Itään, Pohjois-Amerikkaan ja Länsi-Eurooppaan. Eniten poismuuttajia lähtee Pohjois-Afrikasta, Itä-Euroopasta, Väli-Amerikasta ja Kaakkois-Aasiasta. Suomi kuuluu tällä hetkellä muuttovoittoa saaviin maihin. Tällä tarkoitetaan sitä, että maahanmuutto on suurempaa kuin maastamuutto. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 8; Södering 2013, 15–18.)

Maahanmuutto on valtioiden hallinnoimaa ja rajoittamaa toimintaa ja täten aina viranomaisten ja päätöksentekijöiden linjauksista riippuvaista. Kansainvälinen lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea antamaan suojelua niille, jotka tarvitsevat sitä. 2000-luvulla Suomeen on tullut noin 1500–1600 turvapaikanhakijaa vuodessa riippuen maailmalla vallitsevista konflikteista. Esimerkiksi Afganistanin, Irakin, Somalian ja viimeisimpänä Syyrian tilanteet ovat näkyneet turvapaikanhakijamäärien kasvuna eri puolilla maailmaa. (Sjöblom-Immala 2013,15.)

Ylivoimaisesti eniten maahanmuuttajia Suomeen tulee Virosta. Ulkomaan kansalaisten suurimmat kansalaisuusryhmät Suomessa ovat virolaiset, venäläiset ja irakilaiset. Seuraavaksi suurimmat maahanmuuttajaryhmät ovat kiinalaiset, ruotsalaiset, thaimaalaiset ja somalit. Maahanmuuttajataustaisen väestön jakautuminen vaihtelee alueittain Suomen sisällä. Suomen maahanmuuttajaväestö on keskittynyt pääosin kaupunkeihin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. (Tilastokeskus 2019; Södering 2013, 20.)

Venäläistaustaisten maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvoi nopeasti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, kun inkerinsuomalaiset saivat paluumuuttajan aseman vuonna 1990. Globaalien ongelmien, konfliktien ja kriisien lisääntyminen toi Suomeen paljon pakolaisia erityisesti Somaliasta. 2000-luvulla Suomeen on tullut paljon pakolaisia esimerkiksi Afganistanista, Iranista, Irakista, Myanmarista ja entisestä Jugoslaviasta. (Sjöblom-Immala 2013,15.)

Pääasialliset syyt Suomeen muuttoon liittyvät perheeseen, opiskeluun ja työntekoon. Perhesiteiden osuus on ollut näistä suurin 1990- ja 2000-luvuilla. Luonnollisesti kansalaisuus on yhteydessä maahanmuuttosyihin. Esimerkiksi Somaliasta tullaan Suomeen pääasiassa pakolaisina, kun taas thaimaalaisille avioliitto on ollut yleisin syy muuttoon. (Maahanmuuttajabarometri 2012,14; Sjöblom-Immala 2013, 15.)

Maahanmuuttoa ja sen vaikutuksia kritisoidaan siitä, että kulttuuristen ryhmien sekoittuminen tai eläminen yhdessä voi johtaa konflikteihin ja heikentää sitä kautta yhteiskunnallista koheesiota. Kun kulttuurinen moninaisuus on väistämättä nykypäivää, tulisi huomio suunnata siihen, kuinka mahdollisia ryhmien välisiä konflikteja voitaisiin tulevaisuudessa vähentää.

2.3 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttoviraston määritelmän mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan kaikkia maasta toiseen muuttavia henkilöitä (Maahanmuuttovirasto 2017). Tilastokeskus määrittelee suomalaistaustaisiksi henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustaisia ovat määritelmän mukaan ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. (Tilastokeskus 2018.) Yleisimmin maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua maassa pidempään. Arkikeskustelussa maahanmuuttajilla voidaan tarkoittaa ulkomaalaistaustaisia, myös toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajia eli toisin sanoen myös maahan muuttavien lapsia (Soilamo 2008, 16). Maahanmuuttajaväestöstä puhuttaessa käytetään myös käsitteitä ulkomaan kansalainen, ulkomailla syntynyt, maahanmuuttajataustainen tai vieraskielinen (Martikainen & Tiilikainen 2007, 17–18; Myllyniemi 2014, 20). Maahanmuuttaja-ryhmään voidaan lukea kuuluvaksi äidinkielen, uskonnon, vanhempien syntymämaan tai kansalaisuuden mukaan. Maahanmuuttajia on eritelty lisäksi tulosityden mukaan esimerkiksi pakolaisiksi, turvapaikanhakijoiksi, paluumuuttajiksi ja inkerinsuomalaisiksi. (Suurpää 2002, 45.)

Maahanmuuttaja-käsitteen käytössä ja määrittelyssä on useita ongelmia, sillä sen merkitys on hyvin kontekstisidonnainen. Monikulttuurisuuteen liittyviä käsitteitä ja määrittelyjä on kritisoitu siitä, että ne jo itsessään luovat erotteluja ihmisten välille. Erotuksena maahanmuuttajista puhutaan usein valtaväestöstä tai kantaväestöstä. Myös

kantaväestön käsitettä on kritisoitu, sillä siihen sisältyy ajatus pitkästä asuinhistoriasta, yhteisistä geeneistä, kulttuurista, kielestä ja mahdollisesti uskonnostakin. Valtaväestön käsite puolestaan viittaa eri ryhmien erilaiseen valta-asemaan. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 18.) Käsitteiden epäselvyys ja kritiikki niitä kohtaan kertovat jo itse tutkimusaiheen arkuudesta ja herkkäluontoisuudesta.

2.4 Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan sopeutumista uuteen maahan sekä tulomaan sopeutumista uuteen tilanteeseen. Suomen lakiin on kirjattu laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), joka tuli voimaan vuonna 2011. Lain piiriin kuuluvat kaikki Suomeen muuttaneet henkilöt. Kotoutumislaille halutaan edistää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta, sekä molempien sopeutumista uudelleenlaiseen tilanteeseen. Tätä kutsutaan kaksisuuntaiseksi kotouttamispolitiikaksi. Valtion kotouttamisohjelma (2012/2015) korostaa maahanmuuttajien asettumista kuntalaisiksi. Suomessa kotoutuminen perustuu maahanmuuttajien kielikoulutukseen sekä työllistämiseen. Onnistuneen kotoutumisen taustalla on siis kielen hallinta ja sen avulla helpommin saatava työ. Tavoitteen saavuttaminen on kuitenkin hankalaa, jos kantaväestön kielteiset asenteet estävät maahanmuuttajia sosiaalistumasta yhteiskuntaamme. Toiseuttavat asenteet estävät monia maahanmuuttajia esimerkiksi saamasta töitä. Töiden saamista pidetään usein maahanmuuttajien kotoutumisen kulmakivenä, jonka kautta yksilöllä on mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja ja elää yhteiskunnassamme tasavertaisena kansalaisena. (Björklund 2014, 29.)

Valtaväestön suhtautuminen kulttuurivähemmistöön sekä maassa vallitseva sosiaalinen ja poliittinen asenneilmapiiri vaikuttavat voimakkaasti akkulturaation onnistumiseen. Akkulturaatiolla tarkoitetaan eri kulttuureja edustavien ryhmien jatkuvista välittömistä kohtaamisista ja kontakteista johtuvia ilmiöitä sekä kulttuureissa tapahtuvia muutoksia. Akkulturaatio aiheuttaa ajan kuluessa muutoksia ryhmiin kuuluvien ihmisten tunteissa, uskomuksissa, asenteissa, arvoissa ja käyttäytymisessä. Akkulturaation käsite ja teoria kuuluvat sosiaalipsykologian tutkimusperinteeseen. Akkulturaatiota on eri teorioissa esitetty joko kulttuurivähemmistön sulautumisena, jossa oletetaan, että vähemmistön jäsen omaksuu enemmistön arvot ja käyttäytymisen, tai monikulttuurisena kaksisuuntaisena prosessina, jossa vähemmistön jäsen säilyttää oman kulttuurinsa

samalla kun sopeutuu uuteen. Kaksisuuntaisen akkulturaation ideana on se, että myös enemmistökulttuurin oletetaan muuttuvan ja sopeutuvan monikulttuurisuuteen. Tämän tutkimuksen kannalta akkulturaation merkitys korostuu siinä, että jos vähemmistöryhmään kohdistuu jatkuvasti kielteisiä asenteita ja jatkuvaa syrjintää, heidän halunsa säilyttää omaa kulttuuria saattaa heiketä. (Liebkind 2001, 13–19; Puuronen 2006, 186.)

2.5 Etelä-Pohjanmaa ja maahanmuutto

Niin kuin muuallakin Suomessa, myös Etelä-Pohjanmaalla maahanmuuttajien määrä on kasvanut nopeasti. (Häkkinen & Mattila 2011, 11). Etelä-Pohjanmaan maakuntaan liittyy kulttuurisia ilmiöitä, jotka tekevät alueen tutkimisesta erityislaatuista. Ensinnäkin Etelä-Pohjanmaan alueella asuu koko Suomen mittakaavassa vähiten maahanmuuttajia. Vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisia asui maakunnassa vain 4193. Vastaava määrä Varsinais-Suomessa samana vuonna oli 33 506. (Tilastokeskus 2018.) Ero maakuntien maahanmuuttajaväestön osuuksissa on siis huomattava. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisia oli koko Suomen väestössä 384 123 eli noin 7 %. Suhteellisesti pienin ulkomaalaistaustaisten osuus oli Etelä-Pohjanmaalla, vain 2,2 %. Jos maahanmuuttajien määrää tarkastellaan äidinkielen mukaan, vuonna 2017 vieraskielisiä oli Etelä-Pohjanmaalla 3957. Sen sijaan Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen maakunnissa ulkomaalaistaustaisia asui suhteellisesti arvioituna hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Alueellisesti vertailtuna mielenkiintoinen ero on Pohjanmaan kolminkertainen ulkomaalaistaustaisten määrä verrattuna viereiseen maakuntaan, Etelä-Pohjanmaahan.¹ (Tilastokeskus 2018.)

---

¹ Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kuuluu 17 kuntaa, joista kahdeksan on kaupunkeja. Maakuntaan kuuluvat kunnat ovat: Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli sekä Ähtäri. Varsinais-Suomen lisäksi Etelä-Pohjanmaa on toinen Suomen maatalouden ydinalueista. Maatalouden lisäksi maakunnan elinkeinorakennetta leimaa myös erittäin suuri pienyrittäjien määrä. (Etelä-Pohjanmaan liitto 2009.)

Taulukko 1. Ulkomaalaistaustaisen väestön osuuksia esimerkkimaakunnissa vuonna 2017.

Alue	N	%
Suomi	384 123	7
Etelä-Pohjanmaa	4 193	2,2
Pohjanmaa	12 681	7
Pääkaupunkiseutu	213 290	13
Varsinais-Suomi	33 506	7

(Tilastokeskus 2018)

Tutkimuskohteen mielenkiintoisuutta lisäävät edellisten lisäksi myös muut tekijät. Ruralia-instituutin (2009) toteuttaman tutkimuksen mukaan Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat poikkeavat kielitaustaltaan merkittävästi koko Suomen vieraskielisestä väestöstä. Valtakunnallisella tasolla kymmenen puhutuimman kielen joukkoon kuuluvat somali, arabia ja kurdi. Etelä-Pohjanmaalla näiden ja muiden maantieteellisesti kaukaisempien kielten puhujien määrä on hyvin pieni verrattuna valtakunnalliseen tasoon. Etelä-Pohjanmaan vieraskielisestä väestöstä puolet on venäjän- tai vironkielisiä. Näiden kielten lisäksi kymmenen puhutuimman kielen joukkoon maakunnassa kuuluvat unkari, puola, englantia ja saksa. Pakolaistaustaisten kuten kurdin, darin, somalin ja albanian kieltä puhuvien muuttajien, osuus on ollut maakunnassa vähäisempi. Ilmiötä saattaa selittää erot maahanmuuttosyissä, sillä Etelä-Pohjanmaalle suuntautuva muutto on ollut enimmäkseen työperäistä tai avioliittomaahanmuuttoa. (Saartenoja, Träsk, Tantarimäki & Mattila 2009, 33–34; Häkkinen & Mattila 2011, 12.)

Häkkinen ja Mattila (2011, 14) ovat tutkimuksessaan *Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat* selvittäneet maahanmuuttajien kokemuksia eteläpohjalaisen kantaväestön kohtaamisesta. Tutkimuksen haastateltavien kohtaamiset kantasuomalaisien kanssa olivat kirjoittajien mukaan negatiivisesti värittyneitä. Haastateltavat maahanmuuttajat kertoivat kokeneensa eriarvoisuutta, syrjintää, ennakkoluuloja sekä kielteisiä ja rasistiseksi luonnehdittavia asenteita. Niin kuin valtakunnallisessa kotouttamisohjelmassakin, myös Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa tuodaan esille tarve kiinnittää huomiota asenteisiin ja maahanmuuttajien kotouttamista edistäviin palveluihin. Etelä-Pohjanmaalla kotouttamispalvelut ovat verrattain tuore asia. Maaseutumaisilla alueilla kotoutumista

helpottavien palveluiden saatavuus ja saavutettavuus voi olla heikompaa kuin kaupungeissa. (Häkkinen & Mattila 2011, 9–10.)

3 ASEENTEET

3.1 Asenteen määritelmiä

Asenteet voidaan määritellä seuraavalla tavalla: ”Asenteet ovat opittuja, suhteellisen pysyviä, myönteisiä tai kielteisiä suhtautumistapoja yksilöön, kohteeseen tai ympäristöön.” Asenteet vaikuttavat jokapäiväiseen toimintaamme ja ovat mukana niin käytöksen ohjaamisessa kuin ympäristön tulkitsemisessakin. Asenteet vaikuttavat siihen, kuinka käyttäydymme muita ihmisiä kohtaan. (Kalliopuska 2005, 23; Erwin Phil 2001, 9.)

Asenteen yksi varhaisimmista määritelmistä on Thomasin ja Znanieckin (1918) määritelmä, joka kuvaa asennetta ”yksilön mielentilaksi tiettyyn kohteeseen nähden”. Tähän sisältyy perusajatus yksilön suuntautumisesta tai valmiudesta toimintaan. Tämän määritelmän mukaan asenteet kohdistuvat aina johonkin, usein yksilölle psykologisesti merkitykselliseen kohteeseen. Hieman myöhemmin (1931) Thurstone määritteli asenteita ”psykologiseen kohteeseen kohdistuviksi myönteisiksi tai kielteisiksi tunteiksi.” Ehkä tunnetuin asenteiden määritelmä on Gordon Allportin (1954) muotoilema: ”Opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan.” (Erwin 2001, 11–12.)

Asennetutkimusta on jaettu esimerkiksi behavioristisiin ja kognitiivisiin. Asennetta on erilaisissa teorioissa pidetty esimerkiksi psykologisena piirteenä (Wood 1982), jossa asenne nähdään pysyvänä dispositiona, joka vaikuttaa sosiaalisiin arviointeihin sekä käyttäytymiseen. Toinen lähestymistapa on painottanut, että asenteet eivät välttämättä muodostu sisäisen valmiustilan ja rakenteen pohjalta, vaan määräytyvät kontekstin mukaan. Erilaiset lähestymistavat asenteisiin ja niiden tutkimiseen eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois. Paljon tutkittu aihe on luonnollisesti saanut osakseen myös kritiikkiä. Asennetutkimuksen teoreettisia ja metodologisia perusongelmia on usein tarkasteltu sosiaalipsykologisten taustateorioiden kautta. Asenteen käsitteen määrittelyn ongelmallisuus on varjostanut asennetutkimusta koko sen tutkimushistorian ajan. Asenteen ja käyttäytymisen yhteys ei myöskään ole kovin suoraviivainen, joten asenteen merkitys sosiologian ja psykologian tutkimuskentällä on tästäkin syystä erikoinen. Asennetta voidaan pitää käyttäytymistä säätelevänä sisäisenä strukturina, johon sen

merkitys tutkimuksessa onkin kulminoitunut. Joissain teorioissa asenne on nähty myös käyttäytymistä ennustavana tekijänä. Koska sosiaaliset prosessit eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä, asenteita voidaan pitää erittäin kontekstisidonnaisina. Asenteita ei myöskään voida pitää pelkästään toimintaan liittyvinä, sillä silloin niiden osuus esimerkiksi persoonallisuuteen jäisi huomiotta. (Räty, 1982, 1–4.)

Behavioristinen tutkimustraditio on tutkinut asenteita toiminnallisena orientaationa ja käyttäytymisvalmiutena. Thomasin ja Znanieckin määritelmä on yritys määrittää asennetta toiminnan kautta välitettäväksi prosessiksi, sosiaalisen ja psykologisen välillä. Määritelmässä asenne erotetaan psyykkisistä tiloista toiminnallisen kiinnittymisen perusteella. Yleinen käsitys asennetutkimuksessa on ollut myös asenteen näkeminen psyykkistä toimintaa organisoivana dispositiona. Murrayn (1945) määritelmässä asenne nähdään puolestaan emotionaalisen tiedon järjestelmänä, jossa se voidaan ymmärtää valmiustilaksi tiettyyn kokonaisreaktioon. Eiser ja Stroebe (1972) puolestaan käsittivät asenteen erilaisia elementtejä yhdistävänä viitekehystenä, jossa asenne edustaa yksilön kannalta merkityksellistä suhdetta ympäristöön. Heidän teoriassaan asenne nähtiin lisäksi myös välineenä minäkäsityksen ylläpitämiseen. (Räty 1982, 8–20.)

Thurstonen määritelmässä asenteella puolestaan tarkoitetaan inhimillisen tietoisuuden prosessia, joka määrää todellista tai mahdollista toimintaa. Hänen määritelmänsä käsitti asenteen pysyväksi tunnedispositioksi suhteessa määrättyihin kohteisiin. Lewin (1951) kuitenkin korosti asenteiden dynaamisuutta ja sen merkitystä vain yhtenä käyttäytymistä määrittävänä asiana. Krech ja Crutchfield (1948) korostivat lisäksi teorioissaan puolestaan sitä, että asenteen kohteella on persoonallinen merkitys subjektille. Smithin, Brunerin ja Whiten (1956) tutkimuksissa asenteen kokonaisvaltaiseen tarkasteluun pyrittiin yhdistämällä erilaisia asenneteorioita. Heidän mukaansa persoonallisuus on käyttäytymisen säännönmukaisuuksien kokonaisuus, jossa asennetutkimus voi auttaa löytämään näitä säännönmukaisuuksia. Persoonallisuus muodostuu yksilö-ympäristö - vuorovaikutuksessa, jossa subjekti pyrkii aktiivisesti muuttamaan olosuhteita, ylläpitämään identiteettiään sekä sopeutumaan ympäristön vaatimuksiin. Asenne pitäisi nähdä osana yksilön arvomaailman, elämänhistorian ja persoonallisuuden tarkastelua. Smith ym. (1956) ovat määritelleet asenteen ennakkovalmiudeksi kokea tiettyyn luokkaan kuuluvat objektit tyypillisellä tavalla ja tunteella, johon liittyy määrätty toiminta tätä kohdetta kohtaan. Heidän tutkimuksissaan persoonallisuus sekä sosiaaliset asenteet

ja tilanteet nähtiin osana elämänkokonaisuuksia, eikä tiettyinä elämän hetkinä ilmentyvinä. (Smith ym. 1956, Rädyn 1982, 27–30 mukaan.)

Asenteen määritelmille yhteistä on asenteiden näkeminen laaja-alaisina ja psyykkistä toimintaa järjestävinä. Lukuisista määrittelyistä huolimatta asenteet ovat kuitenkin pohjimmiltaan kuvitteellisia rakenteita, joiden olemassaoloa ei kyetä mittaamaan suoraan (Erwin 2001, 11–12). Asenteiden määrittelyn ongelmallisuuden valossa voidaan myös ajatella, että asenteet muodostuvat, kun niitä tutkitaan. Asennetutkimuksen voidaan siis ajatella nostavan sosiaaliset tilanteet ja suhteet esille. Asenteen käsite on kuitenkin nähty tarpeellisena, sillä sen avulla voidaan selittää sosiaalisia muutoksia sekä sosiaalista kontrollia ja pysyvyyttä. (Räty 1982, 30–43.)

3.2 Asenteiden funktiot

Asenteiden funktioissa yhdistyvät monet edellä käsitellyt asenneteoriat ja niiden määrittelyt. Katzin (1960) mallissa asenteita kuvataan niiden neljän perusfunktion kautta. Nämä funktiot ovat 1) välineellinen funktio, 2) minää puolustava funktio, 3) arvoja ilmaiseva funktio sekä 4) tiedollinen funktio. (Erwin 2001, 13–16.)

Välineellistä funktiota toteuttavat asenteet auttavat yksilöä saavuttamaan tavoitteensa. Asenteen ilmaiseminen voi esimerkiksi tuottaa oman ryhmän hyväksyntää ja tuntua sitä kautta palkitsevalta tai saavuttamisen arvoiselta. Tämä funktio saattaa jäädä yksilölle pysyvästi, jos se on koettu joskus hyödylliseksi. Esimerkiksi lapsi saattaa ilmaista ennakkoluuloisuutta jotakin ryhmää kohtaan, jos hänelle merkitsevät aikuiset, esimerkiksi vanhemmat, hyväksyvät tämän asenteen. Tämä saattaa tuntua lapsesta erittäin palkitsevalta, ja palkitsevuuden kautta asenne vahvistuu. Näin saattaa muodostua ennakkoluuloinen asenne, josta voi olla hyvin vaikea irrottautua myöhemmin. Vastaavasti teini-ikäinen saattaa ilmaista asennetta päästäkseen mukaan haluamaansa ryhmään. Myöhemmin samaa asennetta saatetaan käyttää toisten ihmisten tai kokemusten arvioimisessa. Asenteet voivat vahvistua myös käänteisesti sellaisissa tilanteissa, joissa asenteen ilmaiseminen ei tuota palkitsevaa reaktiota. Esimerkiksi ryhmien väliset vastakkaiset asenteet saattavat vahvistua konfliktitilanteissa tai vastakkain-asetteluissa. Tämä saattaa vahvistaa ryhmienvälistä vihamielisyyttä. (Erwin 2001, 13–16.)

Toinen asenteen funktio on *minää* tai egoa puolustava funktio. Asenteet voivat muodostaa ihmiselle maailmankatsomuksen, joka suojaa yksilöä ympäristön uhilta ja todellisuudelta, palkitsee sekä tukee itsetuntoa. Samalla kuitenkin käsitys ympäröivästä todellisuudesta, muista ihmisistä tai tapahtumista saattaa vääristyä. Esimerkiksi ennakkoluuloisuutta voidaan kuvata asenteena, jonka funktio on suojata egoa. Yksilö luo itse ennakkoluulon kohteet ja koettu uhka saattaa vahvistaa ennakkoluuloja. (Erwin 2001, 17.)

Asenteiden arvoja ilmaiseva funktion merkitys liittyy minäkäsityksen tukemiseen. Asenteilla voidaan korostaa niin ulkopuolisuutta kuin ryhmään kuulumistakin. Esimerkiksi teini-ikäiselle on tärkeää, että hän tulee hyväksytyksi omassa vertaisryhmässään. Teini-ikäiset saattavat käyttää asenteita yhteishengen luomiseen ja niitä saatetaan ilmaista esimerkiksi elämäntyylin avulla. Itselle tärkeiden asenteiden ilmaiseminen ja säilyttäminen tuottavat yksilölle tyydytystä. Asenteiden ilmaiseminen saattaa aiheuttaa ristiriitoja nuoren ja vanhemman välille, vaikka niillä olisikin tärkeä rooli vertaisryhmään kuulumisen ja ryhmädynamiikan muodostumisen kannalta. Näin asenteet eheyttävät yksilön minäkäsitystä, vaikka niillä välitetyt arvot eivät olisikaan yleismaailmallisesti arvostettuja. (Erwin 2001, 18.)

Asenteen neljäs funktio on tiedollinen funktio. Tiedollinen funktio kuvaa sitä, kuinka asenteet auttavat meitä ymmärtämään maailmaa. Ne tarjoavat viitekehyksen ajattelulle ja antavat merkityksen asioille, joita ihminen elämässään kokee. Asenteet auttavat meitä luomaan järjestystä ympäröivään maailmaan ja helpottavat meitä ennakoimaan mitä tapahtuu. Ne siis suodattavat vastaanottamaamme informaatiota ja auttavat meitä käsittelemään sitä. (Erwin 2001, 18.)

Asenteiden muodostumisprosessi on moninainen, mikä tekee niiden tutkimisesta haastavaa. Asenteet voivat kehittyä yksilölle monin eri tavoin, usein myös eri tapojen yhteisvaikutuksesta. Yksinkertaisella tasolla kohteesta saadaan suoraan tietoa, jonka perusteella muodostetaan asenteita. Esimerkiksi joukkotiedotusvälineet toimivat tällä tavalla asenteiden muovaajina. Henkilökohtainen viestintä, todellinen kontakti kohteeseen tai kohteen tuttuus voivat osaltaan vaikuttaa asenteen muodostumiseen. Käyttäytymispainotteiset teoriat painottavat palkintojen ja rangaistusten merkitystä

asenteiden oppimisessa. Sosiaalisen vertailun teoria puolestaan painottaa asenteiden ja mielipiteiden muuttumista vertailun kautta. Joidenkin mukaan myös perinnöllisyys voi olla yksi tekijä asenteiden taustalla. (Erwin 2001, 53–54.) Asenteet ovat siis hyvin moniulotteisia, minkä takia niiden alkuperää on mahdotonta määrittää. Tutkimuskysymysten avulla voidaan yrittää selvittää ainakin joidenkin ympäristön tekijöiden ja sukupuolen yhteyttä maahanmuuttoasenteisiin.

Yksilöllisiä asenteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi ikä, sukupuoli, kokemukset ja arvot. Yhteisöllisen tason asennevaikuttajia ovat esimerkiksi lähiympäristö kuten perhe, sukulaiset, vertaissuhteet, kasvatus ja koulutus. Myös yhteiskunnalliset tekijät, kuten esimerkiksi maantieteellinen asuinpaikka ja ympäristö, aika, politiikka, kulttuuri ja taloudellinen tilanne vaikuttavat asenteisiin. Maahanmuuttoasenteet, joita tässä tutkimuksessa tarkastellaan, syntyvät näissä yhteiskunnan ja yhteisön tason ympäristöissä.

3.3 Asenteen lähikäsitteet

Asenteisiin voidaan liittää läheisesti myös muita käsitteitä. Asenteiden taustalla on yksilön elämää ohjaavat periaatteet eli arvot. Thomas ja Znanieckin (1918) mukaan sosiaaliset lainalaisuudet voidaan löytää tutkimalla samalla sekä arvoja että asenteita. Arvoja käytetään toiminnan kohteen ymmärtämiseen, ja arvojen merkitys tulee eksplisiittiseksi suhteessa inhimilliseen toimintaan. (Thomas ja Znanieckin 1918, Rädyn 1982, 8–20 mukaan.) Arvoja on ajan saatossa jaoteltu ja määritelty lukuisin eri tavoin. Arvoilla tarkoitetaan ympäristöstä opittuja, kulttuurisesti hyväksyttäviä ja suhteellisen pysyviä valintataipumuksia. Arvot omaksutaan sosiaalisesta ympäristöstä, eikä niiden uskota muuttuvan radikaalisti elämän aikana. Arvojen ja niiden toteuttamisen ajatellaan olevan yhteydessä hyvinvointiin. Arvojen voidaan siis ajatella olevan asenteiden taustalla. Schwartzin tunnetun yksilötason arvoteorian mukaan (esim. 2011, 2012) arvot voidaan jakaa neljään pääryhmään. Näitä ovat säilyttäminen, muutosvalmius, itsensä ylittäminen ja itsensä korostaminen. Schwartzin arvokartassa asenteet on sijoitettu arvokehälle niiden motivaatiosisältöjen mukaan. Schwartzin arvojen motivaatiosisällöt ovat, itseohjautuvuus, virikkeellisyys, hedonismi, suoriutuminen, valta, yhdenmukaisuus, turvallisuus, yhdenmukaisuus, perinteet, hyväntahtoisuus ja universalismi (Taulukko 2). (Schwartz 2011, 2012.)

Taulukko 2. Schwartzin arvokartan motivaatiosisällöt ja niiden kuvaukset

Motivaatiosisältö	Kuvaus
Hedonismi	Mielihyvän ja nautinnon etsiminen
Virikkeellisyys	Haasteet ja jännityksen etsiminen
Valta	Toisten resurssien hallitseminen ja yhteiskunnallisen statuksen kunnioitus
Suoriutuminen	Henkilökohtaisen menestyksen tavoittelu
Itseohjautuvuus	Toiminnan ja ajattelun vapaus sekä omien päämäärien valitseminen
Turvallisuus	Oman elämän ja yhteiskunnan tasaisuus ja harmonia
Perinteet	Kulttuurin noudattaminen, kunnioittaminen ja siihen sitoutuminen
Universalismi	Maailman hyvinvointitarpeiden ymmärtäminen ja suojelu
Hyväntahtoisuus	Lähimmäisten etusijalle asettaminen
Yhdenmukaisuus	Yhteisten normien ja odotusten noudattaminen

Schwartzin mukaan arvot järjestyvät tärkeyden perusteella ihmisen mielessä (Helkama & Seppälä 2006, 132–133) ja ovat yhteydessä päätöksentekoon ja valintoihin. Tässä tutkimuksessa ei pyritä analysoimaan tarkemmin tutkittavien arvoja, mutta maahanmuuttoasenteet saattavat heijastella useita niistä. Esimerkiksi turvallisuus, yhdenmukaisuus, perinteet ja valta ovat arvoja, jotka ovat usein mukana maahanmuuttokeskustelussa.

Toinen asenteen lähikäsite, joka on myös syytä esitellä tämän tutkimuksen yhteydessä, on **ennakkoluulo**. Ennakkoluuloilla tarkoitetaan negatiivista ja toistuvaa suhtautumista ihmiseen tai ihmisryhmään. Ennakkoluuloihin liittyy yleensä suhteellisen pysyvä kielteinen asenne tai kielteiset tunteet kohdetta kohtaan. Ennakkoluuloinen suhtautuminen johonkin asiaan perustuu usein puutteelliseen, väärään tai joustamattomaan tietoon. Yksilö ei itse välttämättä tiedosta omia ennakkoluulojaan, vaan

ne saattavat ilmentyä tiedostamattomien implisiittisten asenteiden tasolla. (Dovidio, Kawakami & Gaertner 2002.)

Ennakkoluuloisuutta voidaan ilmaista suoraan tai epäsuoraan. Epäsuora ennakkoluuloisuus ilmenee esimerkiksi käytöksessä jonkin ryhmän välttämisenä tai ryhmälle annettavien etujen vastustamisena. Vaikka ennakkoluuloisuus ei ilmenisikään suorana vaan epäsuorana ennakkoluuloisuutena, sillä saattaa silti olla vaikutuksia esimerkiksi työpaikan saamisessa tai arjen muissa vuorovaikutustilanteissa. Ennakkoluuloisuuden taustalla saattaa vaikuttaa ihmisen luontainen taipumus luokitella ihmisiä ryhmiin tai asettaa maailmalle ennakko-oletuksia. (Kalliopuska 2005, 52.; Solares & Liebkind 2015, 16.)

3.4 Asennetutkimuksen kritiikki

Potter ja Wetherell (1987) ovat kritisoineet asennetutkimusta siitä, että asenteiden kohteet on usein määritelty puolueettomasti. Esimerkiksi maahanmuuttaja-käsitteen epämääräisyys tai se, erottaako asennekyselyn vastaaja maahanmuuttajan ja ei-maahanmuuttajan, on kyseenalaista. Asennetutkimuksessa kyseenalaisia ovat myös kysymykset, joiden avulla asenneaineistoa kerätään, sekä tapa jolla aineistoa käsitellään. Edellä mainitut tutkijat ovat väittäneet, että tutkimuksen lopputulos kuvastaa yhtä paljon tutkijan kuin vastaajan ajattelua. Kolmas asenteisiin ja niiden tutkimiseen kohdistuva kritiikki liittyy niiden määrittelyn ongelmallisuuteen sekä niiden jatkuvasti dynaamiseen luonteeseen. Asennetutkimuksen ongelmana on myös teoreettisen ja asteikolla operationalisoidun empiirisen perusteeton sekoittuminen. (Räty 1982, 14; Erwin 2001, 30.)

4 NUORTEN MAAHANMUUTTOASENTEET JA NIIDEN MUODOSTUMINEN

Suomalaisten asenteita maahanmuuttajia kohtaan on selvitetty vuodesta 1987 lähtien. Maahanmuuttoasenteita ovat aikaisemmin selvittäneet esimerkiksi työministeriö sekä Elinkeinoelämän valtuuskunta. Kansainvälisesti maahanmuuttoasenteita on selvitetty useissa eri European Social Survey-hankkeissa (ESS), sekä esimerkiksi Euroopan Unionin tilastotoimiston Etnobarometreissa. Kansainvälisesti vertailtuna suomalaisten asenteet ovat hyvin positiivisia. Esimerkiksi vuoden 2012 EU:n komission Etnobarometrissa todettiin, että suomalaisten asenteet olivat keskimääräistä myönteisimpiä etnisesti, uskonnollisesti ja seksuaalisesti valtaväestöstä poikkeavia kohtaan. Myös vuonna 2010 kerätyn ESS-vertailututkimuksen perusteella kaikkein myönteisimmät maahanmuuttoasenteet olivat Suomessa, Puolassa ja erityisesti Ruotsissa. Myös ennakkoluuloisuutta oli vähiten Pohjoismaissa. Samasta aineistosta tehdystä Timothy Hattonin (2016) pitkittäisanalyysissä (2002–2012) Pohjoismaat erottuivat muita Euroopan maita myönteisemmän maahanmuuttaja-asenteensa suhteen. (Södering 2013, 20–22; Gorodzeisky & Semyonov 2016, 336.)

4.1 Vertaissuhteet

Yksilön asenteet ovat aina sidoksissa ympäröivään aikaan ja paikkaan. Nuorelle merkitykselliset kehitysympäristöt muodostuvat nuoren ympärillä olevista aikuisista sekä nuoren vertaisryhmästä. Vaikka kehityspsykologisissa tutkimuksissa korostetaankin usein vanhempien ja merkittävien aikuisten vaikutusta nuoren kehitykseen, myös vertaissuhteiden merkitystä on alettu korostaa yhä enemmän. Willard Hartup (1989) käyttänyt jaottelua *vertikaalisiin* ja *horisontaalisiin* ihmissuhteisiin. Vertikaalisilla ihmissuhteilla Hartup tarkoittaa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta ja horisontaalisella vertaissuhdetta. Horisontaalisten suhteiden erityisominaisuus on se, että toinen osapuoli on tasavertainen kumppani, jonka kiintymys pitää ansaita. Vertaissuhteilla tarkoitetaan saman ikäisiin, suunnilleen samalla kehitystasolla oleviin lapsiin tai nuoriin luotuja suhteita.

Nuoren vertaiset ovat henkilöitä, jotka ovat nuoren kanssa suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä. Vertaissuhteissa nuori

omaksuu tietoja, taitoja ja asenteita sekä kokee asioita, jotka vaikuttavat nuorten välittömään sopeutumiseen, hyvinvointiin sekä tulevaisuuteen. Vertaissuhdetutkimuksessa puhutaan usein yhdenmukaisuuden paineesta ja siitä aiheutuvista, usein kielteisestä vaikutuksesta lapsen tai nuoren käyttäytymiseen. (Salmivalli 2005, 15–16.)

Vertaisryhmissä esiintyvää samankaltaisuutta on usein selitetty kahdella tapaa. Toinen näistä on valikoitumisvaikutus, jolla tarkoitetaan sitä, että nuoren ystäviksi valikoituu muita samanlaisia kuin hän itse on. Tämä saattaa olla seurausta aktiivisesta seuran valitsemisesta tai passiivisemmasta valikoitumisesta. Myös muut muuttajat, kuten asuinalue tai koulu, rajoittavat seuran valinnan mahdollisuuksia. Ystävien saatavuuden lisäksi samankaltaisen seuran on todettu myös viehättävän. Nuoret hakeutuvat siis aktiivisesti itsensä kaltaiseen seuraan. Vaikka kaverit vaihtuisivat, kaveripiiri pysyy helposti ominaisuuksiltaan samankaltaisena. (Salmivalli 2005, 138–139.)

Valikoitumisvaikutuksen lisäksi kaveriporukoiden sisäistä samankaltaisuutta on selitetty sosialisatiovaikutuksella. Tällä tarkoitetaan sitä, että samaan ryhmään kuuluvat nuoret, alkavat ajan myötä muistuttaa enemmän toisiaan. Esimerkiksi nuoren asenteet, käyttäytyminen tai koulumotivaatio saattavat olla samanlaisia kuin nuoren ystäväpiirin jäsenillä. Ryhmän erityinen merkitys toiminnan säätelijänä perustuu siihen, hyväksyykö ryhmä yksilön toiminnan vai ei. Esimerkiksi toisten asenteiden ilmaiseminen voi olla ryhmässä hyväksytympää kuin toisten. Vertaisten vaikutus siis vaihtelee yksilön omien ominaisuuksien mukaan sekä esimerkiksi suhteen laadun mukaan. Ryhmäpaineen vaikutus nuoreen tapahtuu useimmin arvostusten ja normien kautta kuin esimerkiksi painostamisen kautta. Nuoren arvostus ystävien mielipiteitä kohtaan voi aiheuttaa halun muokata omaa toimintaa ryhmän arvojen ja normien mukaiseksi. Ryhmänormit säätelevät ryhmän jäsenten toimintaa. Ryhmässä vallitsevat normit vaikuttavat siihen, millainen käytös johtaa hyväksytyksi tulemiseen ja millainen käytös torjumiseen. Sukupuoli puolestaan vaikuttaa siihen, minkälaisen reaktion tietynlainen käyttäytyminen aiheuttaa. Esimerkiksi luokassa, jossa aggressiivinen käytös on normatiivista, käytös voi johtaa hyväksytyksi tulemiseen. Toisaalta aggressiivinen käyttäytyminen luokassa, jossa se ei ole normatiivista, käytös voi johtaa torjutuksi tulemiseen. (Salmivalli 2005, 130–157.)

Perho (2010) on tutkinut rasistisesti suuntautuneita, itsensä rasistiksi tai suvaitsemattomaksi määrittelevien nuorten yhteisöllisyyttä. Hänen mukaansa rasistisessa nuorten yhteisössä arvostetaan normia, jonka osana on rasismin hyväksyminen. Rasistisuudessa ja sen ympärille rakentuneessa yhteisöllisyydessä on kyse suhteellisen pysyvistä kollektiivisesti hahmotellusta ajattelutavasta. Perho on haastattelut Joensuussa rasistiksi itsensä määritteleviä nuoria osana laajempaa Joensuun skinhead-kulttuuritutkimusta, nimenomaan nuorten yhteisöllisyyden ja monikulttuurisuuden vastustamisen näkökulmasta. Perhon tarkastelun kohteena oli erityisesti nuoria ympäröivän miljöön, yhteisön ja yhteisöllisyyden merkitykset nuorten samanmielisyyteen. Nuoret kuuluvat yhteisöihin, jotka antavat heidän elämälleen merkitystä. Perhon tutkimuksessa rasistisuus oli nuoria yhteisöllistävä tekijä, ja rasismin hyväksyminen oli ryhmään kuulumisen kannalta oleellista. Rasistisuuden ilmaiseminen kuitenkin vaihteli nuorten välillä. Esimerkiksi rasistiset vitsit ja niille nauraminen, sekä rasistisen väkivallan hyväksyminen kuuluivat rasististen nuorten miljööseen. Väkivallan toteuttaminen puolestaan ei ollut vaatimus nuorisoryhmässä. Perhon mukaan samanlaisuus, kovuus sekä jaetut käsitykset tavallisuudesta olivat rasistisen nuorten yhteisön rakentumisen sisältöjä. Kovuutta ilmaistiin rasistisessa nuorten miljöössä esimerkiksi suhtautumalla kouluun, koulunkäyntiin ja kouluttautumiseen välinpitämättömällä asenteella. (Perho 2010, 49–54.)

4.2 Sukupuoli

Myös sukupuoli ja erot sukupuolten käyttäytymisessä saattavat vaikuttaa vertaisryhmien laatuun ja käyttäytymisen muokkaantumiseen ja asenteisiin. Sukupuoli on kenties selkein ystävien valikoitumisperuste. Nuoruusiässä kuitenkin kumpaakin sukupuolta olevista jäsenistä koostuvat ryhmät tulevat tavallisimmiksi. Sukupuolten väliset erot tulevat vahvimmin esille tilanteissa, jossa muut ikätoverit ovat läsnä. Tietynlaisen käyttäytymisen on todettu olevan hyväksytympää sukupuolten ryhmissä kuin toisen. Esimerkiksi erään tutkimuksen mukaan pojat saivat monissa kodeissa leikkiä melko rauhassa nukeilla, mutta poikien muodostamaan vertaisryhmään nukeilla ei ollut asiaa. Vertaisryhmän reaktiot olivat nukeilla leikkimiseen voimakkaan kielteisiä. (Salmivalli 2005, 159–162.) Tyttöjen ja poikien vertaisryhmillä näyttäisi siis olevan vaikutusta sukupuoliroolien ja sukupuolelle tyypillisen käyttäytymisen omaksumisessa. Erot

sukupuolten käyttäytymiskulttuureissa saattavat sitä kautta vaikuttaa nuoren asenteiden kehittymiseen.

Useissa nuorien maahanmuuttoasenteita tarkastelevissa tutkimuksissa on todettu, että sukupuoli vaikuttaa asenteisiin. Tutkimuksissa poikien asenteet maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta kohtaan ovat olleet negatiivisempia kuin tyttöjen. Erityisesti suomalaisten nuorten miesten negatiiviset ja rasistiset asenteet haittaavat maahanmuuttajien kotoutumista. Naisilla vaikuttaisi myös olevan useammin maahanmuuttajataustaisia ystäviä. (Myllyniemi 2010, 90–92; Opetushallitus 2018; Sjöblom-Immala 2013; Puuronen 2006, 182–191.)

4.3 Koulutus ja sosioekonominen tausta

Koululla, koulutuksella, kasvatuksella ja kasvuympäristöllä voi olla useita eri vaikutuksia asenteiden muovaajina. Suomalaisten nuorten aikuisten asenteita on selvittänyt laajemmin Heli Sjöblom-Immala (2013) tutkimuksessaan *Tervetuloa Suomeen? - Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava etnobarometri 2013*. Siirtolaisinstituutin toteuttamaan etnobarometrin mukaan korkeakouluopiskelijoista yliopisto-opiskelijat suhtautuivat maahanmuuttoon ammattikorkeakouluopiskelijoita myönteisemmin. Myös poliittinen kanta oli yhteydessä maahanmuuttoon. Esimerkiksi Perussuomalaisia ja Kokoomusta kannattavat opiskelijat, suhtautuivat humanitaariseen maahanmuuttoon muita kielteisemmin. Myönteisimmin maahanmuuttoon suhtautuivat pohjoisamerikkalaiset opiskelijat, yhteiskuntatieteellisen sekä humanistisen tiedekunnan opiskelijat, sekä esimerkiksi Vihreitä ja Vasemmistoliittoa kannattavat opiskelijat. Kriittisimmin maahanmuuttoon suhtautuivat venäläis- ja kiinalaistaustaiset opiskelijat sekä tekniikan ja kaupallisen alan opiskelijat. Suomalaistaustaiset suhtautuivat ulkomaalaistaustaisia vastaajia myönteisemmin humanitaariseen muuttoon. (Sjöblom-Immala 2013, 9.)

Myös kieliryhmien välillä on eroa maahanmuuttoasenteissa. Suomenkieliset vastaajat olivat esimerkiksi Opetushallituksen selvityksen mukaan ruotsinkielisiä vastaajia varauksellisempia kulttuurisen monianisuuden lisääntymistä kohtaan. Myös maakuntien välillä havaittiin eroa maahanmuuttoasenteissa. Ahvenanmaalta ja Kymenlaaksosta tulevat vastaajat päätyivät eräissä Opetushallituksen tutkimuksen kohdassa

negatiivisempaan vastaukseen useammin kuin muualta tulevat vastaajat (Opetushallitus 2018.) Myös 2010 Nuorisobarometrissä myönteisten asenteiden todettiin olevan yhteydessä myös pääkaupunkiseudulla asumiseen sekä korkeaan koulutukseen. (Myllyniemi 2010, 90–92.)

Sukupuolen, kansallisuuden, opiskelualan, koulutustason, asuinpaikkakunnan, kulttuurisen taustan sekä poliittisen kannan lisäksi myös uskontoon kuuluminen ja ikä ovat yhteydessä maahanmuuttoasenteisiin (Sjöblom-Immala 2013). Eräs maahanmuuttovastaisia asenteita ja ennakkoluuloja aiheuttava tekijä voi olla myös kilpailun pelko. Pelko sosiaalisten ja taloudellisten resurssien kilpailusta on joissain tutkimuksissa nähty syynä negatiivisten maahanmuuttoasenteiden syntymiselle. Kilpailuteorian mukaan pelko kilpailusta saattaa muodostaa negatiivisia asenteita toista ryhmää kohtaan. Tämän teorian mukaan ryhmät joilla on matala sosioekonominen asema ilmaisevat maahanmuuttovastaisia asenteita helpommin kuin ne, joilla on korkeampi sosioekonominen asema. Yksilön matala sosioekonominen asema saattaa täten asettaa hänet haavoittuvampaan asemaan. (Bobo & Hutchings, 1996.)

4.4 Käsitteet monikulttuurisuudesta

Opetushallituksen 2017 syksyllä teettämässä valtakunnallisessa kyselyssä selvitettiin yläkouluikäisten, ammattikoululaisten ja lukiolaisten ajatuksia kulttuurisesta moninaisuudesta ja avarakatseisuudesta. Opetushallituksen selvityksen mukaan 40 % valtakunnalliseen kyselyyn vastanneista nuorista ymmärsi moninaisuuden samanarvoisuudeksi siten, että ”kaikkia kohdellaan tasavertaisina ihonväristä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muista yksilöön liittyvistä tekijöistä huolimatta.” Selvityksen mukaan nuoret näkivät erilaiset kulttuurit mahdollisuutena oppia uusia asioita ja tapoja, ja esimerkiksi perheiden monimuotoistumista, erilaisien kulttuurien yhteiseloja ja globalisaatiota pidettiin positiivisena asiana. Selvityksen mukaan vain pieni osa (8 %) vastaajista ajatteli kulttuurisen moninaisuuden aiheuttavan konflikteja yhteisöiden välille sekä herättävän turvattomuutta. Osa nuorista piti maahanmuuttajia ja maahanmuuttopolitiikkaa huolestuttavina asioina. Selvityksestä käy myös ilmi, että nuorten mielestä koululla on tärkeä rooli avarakatseisuuteen kasvattamisessa. (Opetushallitus 2018.)

Myönteisten monikulttuuristen kokemusten, kontaktien ja kohtaamisten on todettu olevan yhteydessä suvaitsevaisempiin asenteisiin ja niiden muodostumiseen (Solares & Liebkind 2015, 20). Suurpään (2002, 146) mukaan se, että nuorilla on vain yksittäisiä omia kokemuksia, joiden perusteella he jäsentävät ulkomaalaisia, vahvistaa kulttuuristen mallien asemaa käsitysten jäsentäjänä. Myös Timonen ja Kantelinen (2013, 266) korostavat monikulttuurisen toimijuuden kannalta tärkeäksi omakohtaista ymmärrystä moninaisuudesta sekä kokemusta moninaisuuden autenttisista kohtaamisista.

Siirtolaisinstituutin toteuttamaan Etnobarometrin mukaan ulkomailla asuminen sekä erityisesti henkilökohtaisten maahanmuuttokontaktien määrä on myös yhteydessä maahanmuuttoasenteisiin. Mitä enemmän maahanmuuttokontakteja yksilöllä on, sitä myönteisempi oli hänen suhtautumisensa maahanmuuttajiin. (Sjöblom-Immala 2013.) Oman kulttuurisen kokemustaustan lisäksi myös maahanmuuttajiin liittyvät kulttuurikysymykset vaikuttavat maahanmuuttoasenteisiin. Siirtolaisinstituutin etnobarometrin mukaan korkeakouluopiskelijat kannattivat selvästi enemmän työvoiman kuin pakolaisten maahanmuuttoa. Opiskelijat suhtautuivat myönteisemmin länsimaalaisiin, korkeasti koulutettuihin ja hyvässä työmarkkina-asemassa oleviin maahanmuuttajiin. Kaikkein kielteisimminkin opiskelijat suhtautuivat työttömiin, kouluttamattomiin ja humanitaarisiin maahanmuuttajiin. Ennakkoluuloinen suhtautuminen joitain tiettyjä maahanmuuttoryhmiä kohtaan, saattaa lisätä ennakkoluuloisuutta myös muita maahanmuuttoryhmiä kohtaan. (Sjöblom-Immala, 2013; Gorodzeisky & Semyonov 2016, 331.)

Puolustuskannalla-nuorisobarometrin 2010 mukaan enemmistö nuorista oli sitä mieltä, ettei ystävän ihonvärillä tai uskonnolla ole merkitystä. Samalla nuoret olivat sitä mieltä, ettei Suomeen missään tapauksessa pitäisi ottaa enempää maahanmuuttajia, eivätkä nämä rikastuta suomalaista kulttuuria missään määrin. Tämä saattaa kertoa siitä, että ystäviä arvioidaan eri tavoin kuin ihmisryhmää yleisellä tasolla. Nuorisobarometrin tutkijat lisäsivät myös, ettei nuorten kritiikki maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan välttämättä kerro asenteesta maahanmuuttajia kohtaan. (Myllyniemi 2010, 90–92.)

Siirtolaisuusinstituutin etnobarometrin mukaan opiskelijat uskovat maahanmuuton vahvistavan eniten maan kulttuuri- ja taide-elämää sekä yrittäjyyttä. Turvallisuuden uskotaan heikentyvän maahanmuuton seurauksena. Etnobarometrissa opiskelijat pitivät

kielen ja kulttuurin opetusta tärkeimpinä maahanmuuttajien kotoutumista edistävinä tukikeinoina. (Sjöblom-Immala 2013.)

4.5 Media

Vuosien aikana asenneilmasto ja sen kehittyminen ovat muuttaneet suuntaan useasti. Koska asenteet mitataan aina tietyllä poikkileikkaushetkellä, asenneilmastoon saattavat vaikuttaa esimerkiksi taloudellinen tilanne tai media. Laman aikana asenteet maahanmuuttoa kohtaan muuttuvat yleensä kielteisimmiksi ja paremman talouskauden aikaan positiivisemmiksi. (Sjöblom-Immala 2013, 18; Södering 2013, 21–22.)

Media muodostaa yhden merkittävimmistä meihin vaikuttavista nykyajan ympäristöistä. Median ja journalismin merkitys yhteiskunnassa on kasvanut digitalisaation ja teknologisoitumisen vuoksi. Median luoma kuva kaikista ilmiöistä ei ole aina realistinen, vaan iso osa median valtavasta informaatiotulvasta on tehty esimerkiksi viihdyttäväksi, tunteita herättäväksi, provosoivaksi tai mielenkiintoiseksi. Monikulttuurisuus on yksi ajankohtaisimmista, mielipiteitä herättävimmistä ja paljon mediahuomiota saaneista ilmiöistä. Median välittämä kuva maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta on usein stigmatisoiva ja vähemmistöjä väärin ymmärtävä (Horsti 2005, 39). Maahanmuuttajia kriminalisoidaan mediassa paljon, mikä vahvistaa kulttuuriseen ryhmään liitettävää ennakkoluuloista, negatiivista leimaa. Lisäksi tyypillistä median monikulttuurisuus- ja maahanmuuttokeskusteluille ovat turvallistamisen teemojen nouseminen esille. Erityisesti Islamia koskevat lehtiartikkelit suomalaisessa mediassa pyörivät turvallistamisen teeman ympärillä. (Keskinen 2013.)

Vaikka maahanmuuttajia koskeva uutisointi olisikin asiallista eikä lainkaan rassistista, median kuvaama asetelma on kuitenkin rakenteellisesti vääristynyt ja kärjistynyt. Rikollisuutta ja etnistä taustaa korostavia uutisia on paljon, ja esimerkiksi juuri Islam liitetään mediassa usein väkivaltaan. Jatkuvaa kriminalisoivaa ja väkivaltaa korostavaa uutisointia seuraa Islamia koskevien väkivaltaisten representaatioiden kansallinen vahvistuminen. Lisäksi verkkokeskusteluissa korostetaan usein kuvaa väkivaltaisen maahanmuuttajamiehen kulttuurisesta hahmosta, jossa korostuu vieraus ja uhka. Tämä kulttuurinen, sukupuolittunut kuva uhkaavasta, vieraasta miehestä liitetään mediassa helposti juuri tummaihoisiin, muslimeihin ja turvapaikanhakijoihin. (Keskinen 2013.)

Myös Suurpää (2002) on tarkastellut väitöskirjassaan *Erilaisuuden hierarkiat* suomalaisten käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Hänen mukaansa nuorten käsitykset monikulttuurisuudesta värittyvät usein ongelmien kautta. Maahanmuuttajiin liitetään hänen mukaansa usein muitakin negatiivisia oletuksia. Maahanmuuttajien oletetaan tulevan puutteellisista oloista ja olevan esimerkiksi köyhiä. Maahanmuuttajista voidaan myös ajatella, että heidän on vaikea olla Suomelle hyödyksi tai, että heihin on vaikeaa solmia läheisiä suhteita. Suurpää pitää yleisenä oletuksena sitä, että maahanmuuttajien taustan tai kulttuuriin oletetaan eristävän heitä suomalaisesta yhteiskunnasta. Myös mediassa maahanmuuttajuus liitetään helposti pakolaisiin, ja maahanmuuttajiin liitetään tietynlainen uhrin leima sekä negatiivinen puutteellisuuden leima. Suomen maahanmuuttajista pakolaisten osuus on kuitenkin pieni. (Suurpää 2002, 45; Myllyniemi 2014, 20.)

4.6 Ääriasetteet

Monikulttuurinen nuorisotyö tukee harvoin suomalaisnuorten kasvamista kulttuurisesti ja etnisesti moninaistuvassa maailmassa. Rasismi on arkipäivää monille maahanmuuttajataustaisille nuorille Suomessa. Arkipäivän rasismilla tarkoitetaan esimerkiksi pahan puhumista, loukkaavia vitsejä, tapoja, ilmeitä, eleitä, syrjintää tai väkivaltaa. Arjen rasismi ilmenee arkisissa kohtaamisissa, jotka asettavat eri ryhmiin kuuluvat epätasa-arvoiseen asemaan. Pahimmillaan nuori kohtaa rasismia päivittäin niin koulussa, koulumatkalla, netissä kuin nuorisotaloillakin. Maahanmuuttajanuoret määrittävät rasismia laajasti ja tunnistavat sen myös herkästi pelkästä katseesta. Rasismilla ei tarkoiteta pelkästään aktiivisia tekoja, vaan käsite sisältää myös monikulttuurista syrjimistä ja rajanvetoja. Monikulttuurisille nuorille jo arjen pienet teot sekä tekemättä jättämiset voivat olla rasismia. Rasistiset ja negatiiviset asenteet maahanmuuttajia kohtaan voivat kärjistä ja vaikeuttaa yhteiskunnan kotoutumistilannetta, kuten kansainväliset ja myös kotimaiset esimerkit osoittavat. (Kivijärvi & Honkasalo 2010, 260; Puuronen 2011, 60–63.)

Rasistinen ajattelu perustuu siihen, että ihmisryhmiin liittyvät tekijät ensisijaistetaan ja ihmisten yksilölliset piirteet ohitetaan. Rasismia taustalla on oletus siitä, että maailman voi jakaa ihmisryhmiin tavalla, joka mahdollistaa ryhmien arvottamisen. Rasisti siis olettaa ryhmien olevan niin yhtenäisiä, että ryhmän yksilöihin voidaan suhtautua ryhmän

jäsenyyden kautta. Sinokin (2017) mukaan rasisisessa ajattelumallissa oletetaan, että ihmisryhmä on tarkkarajainen ja sisäisesti yhdenmukainen. Rasismiin liittyy kiinteästi rodullistaminen, jolla tarkoitetaan ihmisten luokittelua biologisten, sosiaalisten tai etnisten piirteiden perusteella. Rasisisessa ajattelussa ihmisten kuvitellaan muodostavan rodullisia luokkia. Ryhmän yksilöitä ja heidän toimintansa käsitellään ensisijaisesti rodullistetun ryhmän jäsenyyden kautta. (Sinokki 2017, 284–286.)

Rasismi voi olla myös rakenteellista, jolloin tarkoitetaan arvoihin ja normeihin liittyvää rasisista syrjintää. Rakenteellinen rasismi syntyy esimerkiksi lainsäädännön ja instituutioiden toiminnan kautta, kun normit ja käytännöt asettavat erilaiset ryhmät erilaisiin asemiin. Kaikki ihmisten eriarvoistaminen tai syrjiminen ei kuitenkaan ole rasismia ja joissain tapauksissa ihmisten asettaminen eriarvoiseen asemaan voi olla oikeudenmukaista. Kuitenkaan esimerkiksi ihonväriin, sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää eriarvoistamista ei pitäisi suvaita missään olosuhteissa. (Sinokki 2017, 284–286.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaisia asenteita Etelä-Pohjanmaan nuoret kohdistavat maahanmuuttajiin, sekä mitkä tekijät ovat yhteydessä eteläpohjalaisten nuorten maahanmuuttoasenteisiin. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu maahanmuuton, monikulttuurisuuden sekä Etelä-Pohjanmaan alueen tarkastelusta. Lisäksi teoria tarjoaa vaihtoehtoja sille, mitkä tekijät mahdollisesti ovat mukana asenteiden muodostumisen prosessissa. Aikaisemmat tutkimukset nuorten maahanmuuttoasenteista puolestaan luovat vertailupohjan tälle tutkimukselle. Tutkimuksen kvantitatiivisten tulosten tulkitsemiseen käytetään tutkimuksen teoreettista viitekehystä sekä nuorten antamia avovastauksia. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee maahanmuuttoa ja maahanmuuttoasenteita globaalisti sekä kansainvälisellä tasolla aina maakuntatasolle asti. Tutkimuksen tuloksissa syvennytään asenne-eroihin ryhmien välillä sekä yksittäisten vastaajien ajatuksiin.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimus on rajattu koskemaan maahanmuuttoa ja maahanmuuttajiin liittyviä kysymyksiä. Tässä tutkimuksessa ei siis tarkastella nuorten asenteita monikulttuurisuuden kaikkia osa-alueita kohtaan. Esimerkiksi nuorten asenteita Etelä-Pohjanmaan runsasta romaniväestöä kohtaan ei ole tässä tutkimuksessa selvitetty, vaikka romaneihin kohdistuvat asenteet ovatkin saattaneet muokata monikulttuurisuuteen liittyvää asenneilmastoa Etelä-Pohjanmaalla. Myös muut suomalaiseen monikulttuurisuuteen lukeutuvat kulttuurit kuten suomenruotsalaiset ja saamelaiset on rajattu tutkimuskohteen ulkopuolelle. Tämän tutkimuksen huomio kohdistuu siis ainoastaan maahanmuuttajiin ja maahanmuuttoa liittyviin asenteisiin. Myös seksuaalivähemmistöt ja monet muut kulttuurisen moninaisuuden alueet on jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksessa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

Minkälaisia asenteita Etelä-Pohjanmaan nuoret kohdistavat maahanmuuttajiin?

1. Mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten asenteisiin maahanmuuttoa kohtaan?

- 1.1 Onko sukupuolten välillä eroa maahanmuuttoasenteissa?
- 1.2 Onko yhdeksäsluokkalaisten ja lukiolaisten välillä eroa maahanmuuttoasenteissa?
- 1.3 Onko vanhempien koulutustaso yhteydessä nuoren maahanmuuttoasenteisiin?
- 1.4 Ovatko nuoren maahanmuuttajakontaktit yhteydessä maahanmuuttoasenteisiin?

2. Kuinka nuoret suhtautuvat erilaisiin maahanmuuttoryhmiin?

- 2.1 Eroavatko nuorten asenteet muuttosyiltään erilaisia muuttajia kohtaan?
- 2.2 Eroavatko nuorten asenteet kansallisuuksiltaan erilaisia muuttajia kohtaan?

3. Minkälaisia asioita nuoret itse nostavat esille maahanmuuttoon liittyen?

5.2 Aineistonkeruu

Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2018. Tutkimuslupaa pyydettiin kaikkiin Etelä-Pohjanmaalla sijaitseviin lukioihin ja ammattikouluihin. Oppilaitoksiin lähetettiin sähköpostitse tutkimuspyynnöt sekä linkki sähköiseen Webropol-kyselyyn. Etelä-Pohjanmaalla lukioita on 21. Etelä-Pohjanmaan ammattikouluista suurin osa kuuluu koulutuskuntayhtymään, jolla on noin kymmenkunta kampusta eri puolilla maakuntaa. Koulutuskuntayhtymän oppilaitosten ammattikoululaisia ei kuitenkaan saatu mukaan tutkimukseen. Toisen asteen oppilaitoksia, jotka eivät kuuluneet liittoon, oli maakunnassa 6. Näihin kaikkiin oppilaitoksiin saatiin tutkimuslupa, mutta vastauksia saatiin hyvin vähäinen määrä.

Tutkimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli vertailla eri toisen asteen tutkintoja opiskeluvien nuorten asenteita. Etelä-Pohjanmaan ammattioppilaitosten koulutuskuntayhtymän oppilaitokseen ei saatu tutkimuslupaa huonon ajankohdan sekä

ikäkysymyksen vuoksi. Tutkimuseettisistä syistä alle 15-vuotiaat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Nykyisten tutkimuseettisten periaatteiden mukaan yli 15-vuotiaita tutkittaessa painotetaan tutkittavan omaa suostumusta tutkimukseen, eikä vanhempien lupaa siksi edellytetty. Tästä huolimatta ammattikoulujen koulutuskuntayhtymästä, ei annettu tutkimuslupaa alaikäisille. Aineistonkeruuta esti lisäksi ammattikoululaisten keväällä tehtävä työharjoittelujakso, jonka takia täysi-ikäistenkään ryhmiä ei saatu tutkimukseen mukaan. Koulutuskuntayhtymässä ei myöskään suostuttu jakamaan tutkimusta opiskelijoille sähköisesti.

Tutkimusluvut saatiin yhteensä 16 oppilaitokseen. Tutkimukseen osallistuneista oppilaitoksista 13 oli lukioita ja 3 ammattioppilaitoksia. Osa oppilaitoksista teetti kyselyn itsenäisesti opiskelijoilla oppituntien aikana. Osaan oppilaitoksista pyydettiin tutkija paikanpäälle suorittamaan kyselyä opiskelijoille. Muutama oppilaitoksista osallistui tutkimukseen levittämällä tutkimuspyyntöä opiskelijoille toteuttamatta kyselyä koulupäivän aikana. Lisäksi jotkin koulut, halusivat toteuttaa tutkimuksen myös koulun yhdeksäsluokkalaisille. Varsinainen tutkimukseen osallistuminen jäi siis oppilaitosten ja opiskelijoiden oman mielenkiinnon varaan.

5.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen kaikissa vaiheissa pyrittiin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä sekä tutkimusetiikkaa. Tutkimuseettisiä seikkoja ovat esimerkiksi tutkittavien informointi, anonymiteetin suojaus sekä aineiston käyttöön ja säilytykseen liittyvät seikat. Tutkittaville tiedotettiin avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimustulosten raportoinnista toteuttavasta tahosta sekä aineiston käytöstä ja jatkosäilytyksestä. Tutkittavien anonymiteetin suojaamiseen kiinnitettiin tutkimuksessa erityistä huomiota, ettei tutkittaville aiheutuisi tutkimuksen takia henkilökohtaista haittaa. Anonymiteetin turvaamiseksi aineistolainauksissa ei esitetty sellaisia tietoja, joista yksittäiset ihmiset voisi tunnistaa. Anonymiteetin arvioinnissa on pidetty kriteerinä sitä, että ulkopuolinen henkilö ei pysty aineistosta yksiselitteisesti päättelemään keitä haastateltavat ovat. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista, ja vastaamisen sai keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Tutkimusteneettisten periaatteiden pohtiminen on tärkeä osa nuorisotutkimusta. Tutkijan oma etiikka ja arvot ovat erityisessä roolissa, etenkin kun tehdään tutkimusta sensitiivisistä aiheista. Nykyisten tutkimuseettisten periaatteiden mukaan painotetaan tutkittavan henkilökohtaista suostumusta tutkimukseen osallistumisesta, jos nuori kykenee sen itse antamaan (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, 118–124). Koska tämän tutkimuksen tutkittavat ovat yli 15-vuotiaita, tutkittavat olivat oikeutettuja antamaan tutkimussuostumuksensa tutkimusta varten itse. Kouluilta, joissa tutkimus toteutettiin, pyydettiin erikseen kirjallinen tutkimuslupa tutkimuksen toteuttamiseksi. Ensisijaisen tärkeää oli kuitenkin nuorten oma suostumus tutkimukseen. Nykyisten tutkimuseettisten periaatteiden mukaan yli 15-vuotiaita tutkittaessa painotetaan tutkittavan omaa suostumusta tutkimukseen, eikä vanhempien lupaa siksi edellytetty.

Nuorisotutkimusta tehdessä on myös oleellista ottaa huomioon nuorisotutkimuksen erityispiirteet. On hyvä tiedostaa paineet, joita yhteiskunta asettaa nuorille, sillä tutkimuksen vaikutukset ylettyvät aina politiikkaan ja päätöksentekoon asti. Tutkimustuloksilla pyritään usein vaikuttamaan nuorten käyttäytymiseen, tulevaisuuden veronmaksajien kuuliaisuuteen, esimerkiksi pedagogisilla pyrkimyksillä. (Puuronen 2006, 263–264.)

5.4 Tutkimusjoukko

Kyselyyn vastasi 275 nuorta ympäri maakuntaa (n = 275). Vastauksia saatiin oppilaitoksista hyvin vaihtelevia määriä. Tutkimuksen aineisto koostuu pääosin lukiolaisista. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 69 % oli lukiolaisia, 24% yhdeksäsluokkalaisia ja vajaa 7% muita opisto-opiskelijoita. Vastaaajista 58 % oli naisia (n=159) ja 41 % miehiä (n=111). Vastaaajista 1,5 % ilmoitti sukupuolekseen muun sukupuolen. Työistä ja pojista käytetään tutkimuksessa myös käsitteitä naiset ja miehet. Iältään vastaajat olivat 15–20-vuotiaita. Vain muutama vastaaja ilmoitti iäkseen yli 20 vuotta.

Kulttuuriselta taustaltaan aineisto oli hyvin homogeeninen. Vastaaajista yli 99 % oli äidinkieltään suomenkielisiä ja vain kaksi vastaajaa ilmoitti äidinkielekseen ruotsin tai muun kielen. Kolme vastaajaa oli syntynyt muualla kuin Suomessa. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti toisen tai molempien vanhemmista syntyneen ulkomailla. Näistä kahdeksasta

tapauksesta seitsemässä vastaajan ulkomailla syntyneet vanhemmat olivat syntyneet Suomen naapurimaissa ja yhden vanhemmat kauempana. Maahanmuuttajataustaisten vastaajien pieni määrä tutkimuksessa kuvaa hyvin Etelä-Pohjanmaan vähäistä maahanmuuttajien määrää (ks. Taulukko 1. s. 14).

Taulukko 3. Vastaajien määrät ja osuudet prosentteina

Ryhmät	n	%
Lukiolainen	187	69
Yhdeksäsluokkalainen	67	24
Muu opiskelija*	18	7
Poika	111	41
Tyttö	159	58
Suomenkielinen	271	99
Äidinkieli muu kuin suomi	2	< 1
Syntynyt Suomessa	268	99
Syntynyt ulkomailla	3	1
Yhteensä	275	100 %

* Teknisen ja käyttäytymistieteiden alan toisen asteen opiskelijoita

5.5 Kyselylomake

Sähköiseen tutkimuskyselyyn oli mahdollista vastata millä tahansa selainpohjaisella äylaitteella. Tutkimuskyselyyn vastaaminen kesti 10–25 minuuttia. Kyselylomakkeen ensimmäisessä osassa kerättiin tutkittavien taustatietoja. Kymmenellä kysymyksellä kartoitettiin tutkittavien ikä, sukupuoli, vanhempien koulutustaso ja ammatit, kansalaisuus, äidinkieli, kontaktit maahanmuuttajiin sekä asuminen ulkomailla. Kyselylomakkeen toinen osa koostui viidestäkymmenestä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskevasta väittämästä. Väittämäosuudessa käytettiin perinteistä Likert-asteikkoa, jossa vastaajan tehtävänä oli kertoa, oliko hän samaa vai eri mieltä väittämien kanssa. Likert-asteikko on yksi useimmin käytetyistä ja sopivimmista vaihtoehdoista kun tutkitaan asenteita tai mielipiteitä (Valli 2010, 118). Myös kyselyn kolmannessa osassa käytettiin Likert-asteikkoa, kun vastaajaa pyydettiin arvioimaan, kuinka mielellään hän ottaisi eri muuttoryhmien edustajia Suomeen. Kyselylomakkeen lopussa oli vielä avoin tekstikenttä, johon vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti ajatuksiaan tai kysymyksiä liittyen

kyselyyn, tutkimukseen tai tutkimusaiheeseen. Avoimella kysymyksellä pyrittiin siihen, että nuoret saavat ilmaista itseään aiheesta niin kuin itse haluavat. Avoimia vastauksia käytettiin täydentämään tutkimuksen kvantitatiivisten tulosten osia.

Kyselylomaketta laadittaessa hyödynnettiin aikaisempien, samasta aiheesta tehtyjen tutkimusten kyselylomakkeita. Kyselyn muodostamisen apuna käytettiin vuosien 2014 ja 2016 nuorisobarometriä kyselylomakkeita, Siirtolaisuusinstituutin 2013 teettämän Etnobarometrin tutkimusta sekä vanhempaa vuoden 1996 maahanmuuttoasenteisiin liittyvää siirtolaisuusinstituutin tutkimuskyselyä (Söderling 1996). Vuoden 2014 Nuorisobarometrin kyselylomakkeesta hyödynnettiin demografisten kysymysten lisäksi maahanmuuttoa ja rasismia koskevia asenneväittämiä, tämän pro gradu -tutkimuksen aiheajauksen mukaan (Nuorisobarometri 2014). Samoin vuoden 2016 Nuorisobarometristä hyödynnettiin maahanmuuttoa koskevia väittämiä (Nuorisobarometri 2016). Siirtolaisuusinstituutin 1996 tutkimuskyselystä hyödynnettiin tässä tutkimuksessa kysymyksiä tutkittavien kontakteista ulkomaalaisiin, matkustamisesta sekä maahanmuuttoa koskevia väittämiä. Siirtolaisuusinstituutin 2013 etnobarometrin kyselylomaketta ei saatu käyttöön, joten tutkimuksen tulososiota hyödynnettiin kysymysten asetelussa sekä maahanmuuttoryhmien luokittelussa (Sjöblom-Immala 2014). Sosiaalista etäisyyttä mittaavissa väittämissä hyödynnettiin Rädyn (1982) asennetutkimuksen kyselylomakkeen väittämiä.

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa on yhdistelty edellä mainittujen kyselyjen kysymyksiä, joita on lisäksi päivitetty vastaamaan paremmin nykyhetken ajankohtaisia ilmiöitä ja aiheita. Kyselylomaketta rakennettaessa huomioitiin lomakkeen toimiva järjestys asettamalla taustakysymykset perinteisesti kyselylomakkeen alkuun ja siirtymällä vähitellen enemmän harkintaa edellyttäviin kysymyksiin. Kyselylomakkeen loppuun laitettiin niin sanotun jäähdyttelyvaiheen kysymykset, jossa oli nopeammin vastattavia kysymyksiä. Kyselylomakkeesta ei haluttu myöskään tehdä liian pitkää nuorten vastausmotivaation lisäämiseksi. (Valli 2010, 104–105).

Kyselylomake testattiin ennen kyselylomakkeen lähettämistä yhdellä lukiolaisella nuorella. Pilottikyselyn avulla pyrittiin selvittämään, ovatko kyselyn kysymykset ja käsitteet selkeitä lukio-ikäiselle. Esitestauksen perusteella maahanmuuttoväittämien sanamuotoja muokattiin paremmin ymmärrettäviksi. Kyselylomakkeen testaaminen, ja

aikaisempien tutkimuskyselyiden hyödyntäminen lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Kyselylomakkeen testaamisella pyrittiin välttämään väärinymmärryksistä johtuvaa luotettavuuden heikentymistä. Aikaisempien kyselyiden käyttäminen mallina vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta siltä osin, että tutkimuskysely oikeasti sopii asenteiden mittaamiseen. (Vehkalahti 2014, 40–41; Metsämuuronen 2001, 50).

Kyselylomakkeen lopussa oli kohta, johon vastaajat saivat jättää yhteystietonsa, jos he halusivat osallistua tutkimushaastatteluun jatkotutkimusta varten. Suuren haastateltaviksi ilmoittautuneiden määrän voidaan ajatella kertovan siitä, että aihe on kiinnostanut nuoria. Haastatteluita ei kuitenkaan toteutettu kyselyn tuottaman riittävän informaatiomäärän vuoksi.

5.6 Analyysimenetelmät

Tutkimuksen kvantitatiivisina analyysimenetelminä käytettiin riippumattomien otosten t-testiä, pääkomponenttianalyysiä sekä soveltaen temaattista sisällönanalyysiä. Kun tutkimusmenetelmissä yhdistyvät kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen aineisto puhutaan mixed methods -menetelmästä. Mixed methods tarkoittaa metodologiaa, joka yhdistelee laadullista ja määrällistä tutkimusorientaatiota. Menetelmänä yhdistäminen mahdollistaa laajojen tutkimuskysymysten asettamisen ja moniulotteisempien vastausten saamisen, kuin monometodit. (Pitkäniemi 2013, 262; Häkkinen & Mattila 2011, 20; Metsämuuronen 2006, 254)

5.7 Riippumattomien otosten t-testi

Nuorten asenteita maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan tarkasteltiin kolmen pääkomponenttianalyysin perusteella muodostetun asennesummamuuttujan avulla. Ryhmien välisiä asenne-eroja tarkasteltiin parametrisellä riippumattomien otosten t-testillä. Riippumattomien otosten t-testi on tarkoitettu kahden ryhmän keskiarvojen vertailuun. T-testiä voidaan käyttää silloin, kun halutaan selvittää, eroavatko kaksi riippumatonta ryhmää toisistaan yhden jatkuvan muuttujan suhteen. Ryhmien keskiarvojen vertailu kertoo, kuinka suurina ryhmien väliset erot ovat. Riippumattomuudella tarkoitetaan sitä, että vastaaja voi kuulua vain toiseen ryhmään. Riippumattomien otosten t-testin avulla voidaan todeta, ovatko keskiarvot riittävän

erilaisia, jos hajonnat ja keskiarvon keskivirheet otetaan huomioon. Otoskoko vaikuttaa keskiarvojen tilastolliseen merkitsevyyteen ja suuret otokset muistuttavat keskimäärin enemmän populaatiota kuin pienet. Jos t-testi antaa tilastollisesti merkitsevän p-arvon ($p < 0.05$), silloin vertailtavien ryhmien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero ryhmien vastausten keskiarvoissa. Jos t-testin p-arvo on suurempi kuin 0.05 silloin ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. (Nummenmaa 2010, 171–172.)

Koska kaikki tutkimuksen tutkimuskysymykset olivat muotoa ”Onko ryhmän A ja ryhmän B välillä eroa summamuuttujan X suhteen?”, yksinkertainen t-testi sopi hyvin testaamiseen. Vertailtavat ryhmät muodostuivat tutkimuksen taustamuuttujista, joita olivat vastaajien sukupuoli, luokka-aste, äidin koulutustaso, isän koulutustaso, maahanmuuttajia lähipiirissä-muuttuja sekä maahanmuuttajia tuttavapiirissä -muuttuja.

Parametrisen t-testin käyttö edellyttää tiettyjen käyttöehtojen toteutumista. Käyttöehtoja tarkasteltiin ryhmissä normaali-jakaumatestauksen sekä kuvailevan statistiikan avulla. Tutkimusjakaumien normaaliutta tarkasteltiin kaikissa vertailtavissa ryhmissä erikseen. Koska kaikkien ryhmien koot olivat suurempia kuin 50, jakaumien normaaliutta voitiin tarkastella kaikissa ryhmissä Kolmogorov-Smirnovin testillä. Kolmogorov-Smirnovin testin p-arvo kertoo, ovatko ryhmien jakaumat riittävän normaalisti jakautuneita. Jos ryhmien jakaumat eivät olleet riittävän normaalisti jakautuneita, niiden normaaliutta tarkasteltiin vielä kuvailevan statistiikan avulla. Jos vertailtavien ryhmien jakaumien keskiarvot ja mediaanit olivat lähellä toisiaan sekä vinouden ja huipukkuuden itseisarvot pienempiä kuin kaksi, voitiin jakauma todeta riittävän normaaliksi. Tutkimuksessa vertailtavat ryhmät olivat kuvailevan statistiikan perusteella jakautuneet riittävän normaalisti, joten kaikille ryhmille voitiin suorittaa parametrinen riippumattomien otosten t-testi. Vertailtavien ryhmien varianssien riittävää samankaltaisuutta tarkasteltiin vielä Levenen testin avulla.

5.8 Pääkomponenttianalyysi

Kyselylomakkeen maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskevista väittämistä muodostettiin summamuuttujat. Tilastollinen malli, kuten summamuuttuja, tiivistää tutkittavan ilmiön yksinkertaisempaan muotoon. Summamuuttujan voidaan myös ajatella vastaavan paremmin alkuperäisiä mitattuja osioita tutkimuskyselyssä. (Vehkalahti 2014,

112–114.) Kyselyn toisen osion väittämamuuttujat käännettiin ensin samansuuntaisiksi. Väittämät käännettiin niin, että numeraalisesti korkeampi vastaus tarkoittaa myönteisempää suhtautumista maahanmuuttoon. Väittämien sopivuutta summamuuttujiin tarkasteltiin pääkomponenttianalyysillä. Pääkomponenttianalyysin avulla suuri joukko muuttujia voidaan ryhmitellä muutamaan ryhmään. Tämä auttaa vähentämään tutkittavan ilmiön hajanaisuutta. Pääkomponenttianalyysin tarkoituksena on löytää suuresta määrästä informaatiota jotain yhteistä muuttujien väliltä, jotta muuttujia voidaan yhdistellä. (Metsämuuronen 2001, 19–28.)

Aineistolle tehtiin kattava viidenkymmenen väittämän pääkomponenttianalyysi, jossa muodostui kaksi pääkomponenttia. Suurin osa tutkimuksen väittämistä latautui näille kahdelle pääkomponentille. Informaatiomäärän rajaamiseksi ja raportoinnin selkeyttämiseksi suoritettiin vielä kahdelle pääkomponentille jakautuneille väittämille uusi pääkomponenttianalyysi, jonka tavoitteena oli saada kahden pääkomponentin loppuratkaisu. Ensimmäisen pääkomponenttianalyysin perusteella faktoreiden ulkopuolelle jääneet 20 väittämää jätettiin pois lopullisesta pääkomponenttianalyysistä.

Pääkomponenttianalyysi voidaan suorittaa, jos väittämät on mitattu numeerisella, vähintään 5-portaisella asteikolla. Lisäksi otoskoon pitää olla yli 100 ja otoksen on oltava viisi kertaa suurempi kuin muuttujien määrän. Myös aineiston normaaliuuden on oltava riittävä. Aineiston normaalius on riittävä, jos vinouden ja huippukauden itseisarvot ovat alle kaksi eikä aineistossa ole vahvasti poikkeavia arvoja. Kuvailevan tilastitiikan perusteella kaikki käyttöehdot täyttyivät aineistossa; ($n=275$), väittämät mitattiin numeerisella Likert-asteikolla, vinouden ja huippukauden itseisarvot olivat alle 2 eikä aineistossa ollut vahvasti poikkeavia arvoja.

Seuraavaksi tarkasteltiin aineiston sopivuutta pääkomponenttianalyysiin. Jokainen muuttuja korreloi riittävän vahvasti ($r > 0.3$) vähintään yhteen toiseen muuttujaan. Kaiser-Meyer-Olkinin (KMO) testin arvo oli 0,959, jonka perusteella aineisto soveltui pääkomponenttianalyysiin. KMO-indeksin kriteeriarvona on 0.50. Barlettin sfäärisyystestin pieni p-arvo ($p < 0,01$) oli erittäin merkitsevä testituloks, joten myös tämä puolsi pääkomponenttianalyysin käyttöä. Kommunaliteetti ilmaisee, kuinka monta prosenttia muuttujan varianssista voidaan selittää pääkomponenttien avulla.

Kommunaliteettien raja-arvona pidetään 0.3. Kaikkien muuttujien kommunaliteetit olivat suurempia kuin 0.3, joten ne kannatti pitää mukana pääkomponenttianalyysissä.

Pääkomponenttien lukumäärä saa olla korkeintaan 20 % mukana olevien muuttujien lukumäärästä. Jokaisen pääkomponentin ominaisarvon on oltava vähintään yksi ja prosentuaalisen selitysosuuden yli 5 %. Nämä ehdot täyttyivät kahden komponentin osalta, (prosentuaaliset selitysosuudet 50,2 % ja 9,7 %), joten tässä pääkomponenttianalyysissä muodostui kaksi pääkomponenttia. Myös ratkaisun rotatoidut kokonaisselityssasteet olivat suurempia kuin 50 % (50,2 % ja 60 %).

Muuttujien latauksen tunnusluku kuvaa sitä, kuinka voimakkaasti muuttuja on samansuuntainen sen pääkomponentin muodostaman kokonaisuuden kanssa. Toivottavana itseisarvona lataukselle pidetään suurempaa kuin 0.5 (s. 91, Liite 3, Taulukko 4.). Ensimmäiselle komponentille latautuneet väittämät koskivat selvästi maahanmuuttopolitiikkaa. Toisen komponentin väittämät olivat sosiaaliseen etäisyyteen liittyviä väittämiä. Kolmannelle komponentille jakautuneet muuttujat liittyivät puolestaan ennakkoluuloisuuteen. Kolmas komponentti ei aivan täyttänyt pääkomponenttianalyysin ehtoja, mutta koska väittämät latautuivat kolmannelle faktorille hyvin voimakkaasti, suoritettiin kolmannen komponentin väittämille vielä reliabiliteettitesti, jotta sekin voitiin ottaa mukaan tutkimusanalyysiin.

5.9 Summamuuttujien muodostaminen

Pääkomponenttianalyysin jälkeen muuttujien sopivuutta summamuuttujiin tarkasteltiin vielä reliabiliteettianalyysin avulla. Reliabiliteettitestissä kaikkien muuttujien keskinäiset korrelaatiot olivat positiivisia sekä vähintään kohtalaisia. Muuttujien keskinäiset korrelaatiot vaihtelivat 0.3–0.7 välillä. Lisäksi kaikkien muuttujien korrelaatio osamuuttujaan olivat > 0.55 . Cronbachin alfan arvo oli molemmissa raja-arvoa 0.6 suurempi (0,922) ja (0,930), joten tältäkin osin reliabiliteetin ehdot täyttyivät molempien muuttujien kohdalla (s. 92–93, Taulukot 5 ja 6).

Myös kolmannen komponentin väittämien reliabiliteettitestissä kaikkien muuttujien keskinäiset korrelaatiot olivat positiivisia ja vähintään kohtalaisia. Lisäksi kaikki muuttujat korreloivat osamuuttujaan raja-arvoa 0.6 voimakkaammin. Cronbachin alfan

arvo oli raja-arvoa 0.6 suurempi (0,927), joten tämänkin komponentin osalta reliabiliteetin ehdot täyttyivät. Koska reliabiliteettitestauksessa kaikki ehdot täyttyivät myös kolmannen komponentit kohdalla, päätettiin sekin ottaa mukaan yhdeksi summamuuttujaksi (s. 93, Taulukko 7). Pääkomponenttianalyysin ja reliabiliteettitestausten perustella tutkimuskyselyn väittämistä muodostettiin kolme summamuuttujaa: maahanmuuttopolitiikka, sosiaalinen etäisyys ja ennakkoluuloisuus.

Maahanmuuttopolitiikaksi nimetty summamuuttuja sisälsi väittämiä siitä, pitäisikö Suomen maahanmuuttopolitiikkaa tiukentaa tai pitäisikö Suomeen ottaa enemmän tai vähemmän turvapaikanhakijoita tai pakolaisia. Lisäksi summamuuttuja sisälsi väittämiä kuten ”Turvapaikanhakijoissa on paljon sellaisia, jotka eivät todellisuudessa ole sen tarpeessa.” ja ”On tärkeämpää auttaa suomalaista köyhää kuin pakolaista.” Tällä summamuuttujalla mitattiin vastaajien suhtautumista maahanmuuttopolitiikkaan. Toinen summamuuttuja (sosiaalinen etäisyys) sisälsi väittämiä liittyen siihen, kuinka läheisiä suhteita nuori ajatteli voivansa muodostaa maahanmuuttajien kanssa. Summamuuttuja sisälsi kysymyksiä kuten ”Ystäväni ihonvärillä ei ole minulle merkitystä” tai ”Olisi hyvä, jos avioliitot ulkomaalaisten ja suomalaisten välillä yleistyisivät”. Tällä summamuuttujalla mitattiin nuorten sosiaalista etäisyyttä toisiin ryhmiin. Kolmannen ennakkoluuloisuus -summamuuttujan väittämät kuvasivat tyypillisiä ennakkoluuloista suhtautumista maahanmuuttoa kohtaan. Summamuuttuja sisälsi väittämiä kuten ”Lisääntyneen maahanmuuton seurauksena Suomesta on tullut turvattomampi asuinmaa.” ja ”Monet turvapaikanhakijat tulevat Suomeen vain hyötyäkseen sosiaalieduista.” Tätä summamuuttujaa käytettiin tutkimuksen vastaajien ennakkoluulojen tarkasteluun.

5.10 Avovastausten analyysi

Kvantitatiivisen aineiston avulla saadaan yleiskuva siitä, millaiset tekijät ovat yhteydessä nuorten maahanmuuttoasenteisiin, sekä siitä millaisia nuorten asenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat. Kvantitatiivinen aineisto tarjoaa mahdollisuuden vertailla vastauksia taustamuuttujien, kuten koulutusalan, tutkinnon, iän tai sukupuolen perusteella. Laadullinen aineisto puolestaan tuo vastaajia lähemmäs tutkijaa ja mahdollistaa laajemman kokemusten tarkastelun sekä tuo lisää luotettavuutta kvantitatiivisten tulosten tulkinnoille. Laadullinen tutkimus voidaan karkeasti määritellä aineiston ja analyysin

muodon kuvaukseksi. (Eskola & Suoranta 2008, 13; Häkkinen & Mattila 2011, 21; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 161; Metsämuuronen 2006, 254.)

Kyselylomakkeen lopussa oli avoin tekstikenttä, johon vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti ajatuksiaan tai kysymyksiään liittyen kyselyyn, tutkimukseen tai tutkimusaiheeseen. Avovastausten analyysin tarkoituksena oli syventää ja täydentää tutkimuksen kvantitatiivisia tuloksia. Avointen vastausten etuna on se, että vastaajan mielipide saadaan esille perusteellisemmin (Valli 2010, 126). Nuoret saivat ilmaista itseään avokysymyksen kohdalla niin kuin itse halusivat ilman rajaavia kysymyksiä. Laadullista aineistoa analysoitaessa pyrittiin aineistolähtöisyyteen, eikä nuorten avovastauksia jaoteltu kvantitatiivisten tulosten perusteella, vaan sen mukaan, mitä asioita nuoret itse olivat nostaneet esille.

Avovastausten tarkastelu tässä tutkimuksessa tapahtuu soveltaen temaattisen sisällönanalyysin menetelmiä. Teemoittelu on laadullisen analyysin perusmenetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottaa keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Tutkittavasta ilmiöstä pyrittiin saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. On huomattava, että sisällönanalyysiä on kritisoitu siitä, että menetelmä mahdollistaa ainoastaan kerätyn aineiston järjestämisen johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91–108.)

Avoimet vastaukset koottiin yhteen aineistoksi. Tämän jälkeen vastauksista karsittiin tutkimusaiheen ulkopuoliset vastaukset ($n = 15$). Analyysiin otettiin mukaan ne vastaukset, jotka liittyivät jollain tapaa maahanmuuttoasenteisiin. Analyysin ulkopuolelle jäi esimerkiksi kyselylomakkeeseen liittyvää palautetta. Tutkimusaiheeseen liittyvät vastaukset koottiin matriisiin. Useiden lukukertojen jälkeen vastaukset jaoteltiin matriisiin (taulukko xx) avulla teemoihin yhtäläisyyksien perusteella. Yleisimmin toistuvista teemoista muodostettiin yläteemat, joiden sisältöjä peilattiin tutkimuksen teoriaan ja kvantitatiivisiin tuloksiin.

6 TULOKSET

Kun nuorten vastauksia tarkasteltiin kolmen summamuuttujan suhteen koko aineistossa, huomattiin, että nuorten asenteet olivat erilaisia maahanmuuton eri osa-alueita kohtaan. Summamuuttajien keskiarvovertailun perusteella aineiston nuoret vastasivat kaikkein myönteisimmin kysymyksiin, joilla mitattiin sosiaalista etäisyyttä. Toisin sanoen nuoret suhtautuivat melko myönteisesti kontaktien luomiseen maahanmuuttajiin ja ulkomaalaistaustaisiin. Sen sijaan maahanmuuttopolitiikkaan nuoret suhtautuivat hieman kriittisemmin. Tämän vertailun perusteella, nuoret suhtautuvat maahanmuuttoon ennakkoluuloisesti, mutta myönteisesti maahanmuuttajakontaktien luomiseen.

Taulukko 4. Summamuuttajien keskiarvot koko aineistossa

Summamuuttuja	N	Ka.	Kh.
Maahanmuuttopolitiikka	261	2.50	0.83
Sosiaalinen etäisyys	266	3.66	0.99
Ennakkoluuloisuus	259	2.70	0.95

6.1 Sukupuoli ja luokka-aste

Ryhmien välisiä asenne-eroja tarkasteltiin aluksi sukupuolten välillä. Vain muutama vastaaja ilmoitti sukupuolekseen muun sukupuolen, joten pienen ryhmäkoon vuoksi tämä ryhmä jätettiin vertailun ulkopuolelle. Aikaisempien tutkimusten perusteella pojat suhtautuvat maahanmuuttoon tyttöjä kielteisemmin. Myös tämän tutkimuksen tyttöjen (n=158) ja poikien (n=108) välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero siinä, kuinka nuoret suhtautuivat maahanmuuttoon. Tyttöjen asenteet olivat kaikkien summamuuttajien osalta positiivisempia kuin poikien (Taulukko 5).

Taulukko 5. Sukupuoli- ja luokka-asteryhmien vertailu riippumattomien otosten t-testillä

Summamuuttuja	Ryhmä	Ka.	Kh.	Testitulos	p-arvo
Maahanmuuttopolitiikka	Tytöt	2.67	0.75	t (202)= -3.79	<0.001
	Pojat	2.27	0.87		
Sosiaalinen etäisyys	Tytöt	3.93	0.88	t (260)= -5.37	<0.001
	Pojat	3.30	1.00		
Ennakkoluuloisuus	Tytöt	2.91	0.91	t (253)= -4.06	<0.001
	Pojat	2.44	0.93		
Maahanmuuttopolitiikka	lukio	2.43	0.82	t (240)= -1.25	0.088
	9.lk	2.59	0.82		
Sosiaalinen etäisyys	lukio	3.74	0.96	t (245)= 2.52	0.012
	9.lk	3.39	1.00		
Ennakkoluuloisuus	lukio	2.66	0.91	t (238)= -0.305	0.761
	9.lk	2.70	0.94		

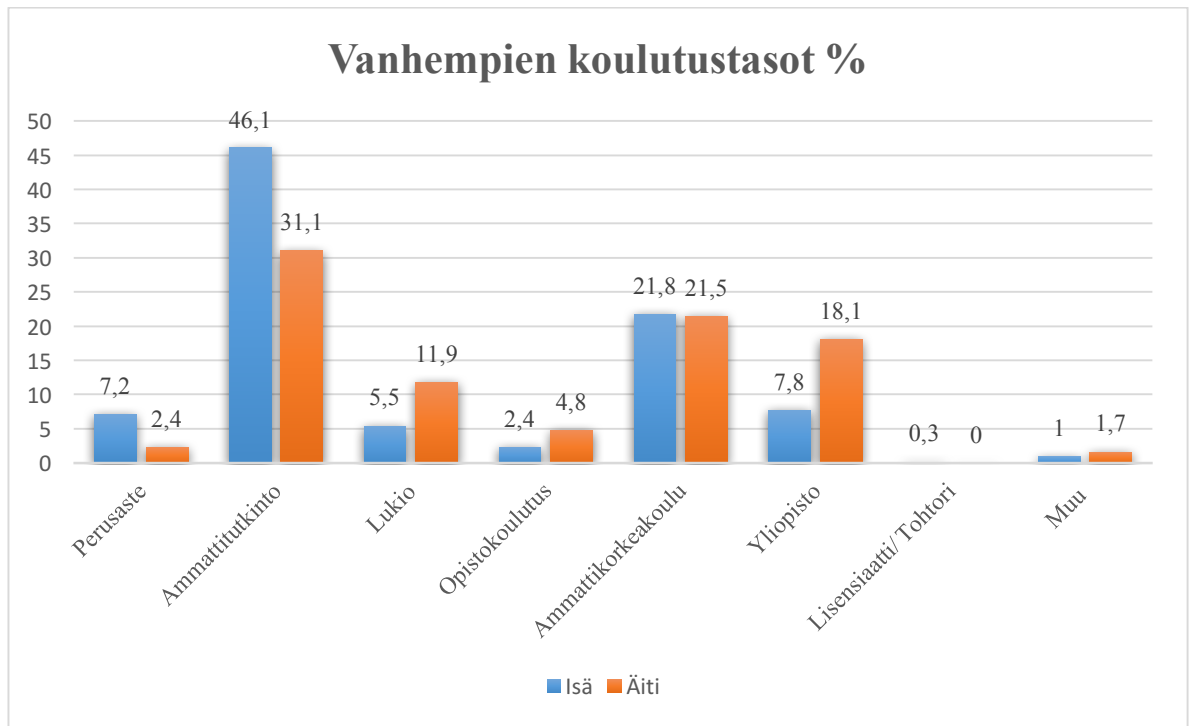
Keskiarvojen tarkastelu paljastaa, että sukupuolien väliset erot olivat melko suuria verrattuna muiden ryhmävertailujen eroihin. Suurin ero tyttöjen ja poikien välillä näyttäisi keskiarvojen perusteella olevan sosiaalisen etäisyyden suhteen. Tämän tutkimuksen perusteella, tytöt suhtautuvat myönteisemmin henkilökohtaisten suhteiden luomiseen maahanmuuttajien kanssa kuin pojat. Tyttöjen ja poikien välillä oli myös tilastollisesti merkitsevä ero siinä, kuinka kriittisesti nuoret suhtautuivat maahanmuuttopolitiikkaan sekä siinä, kuinka ennakkoluuloisia ryhmät olivat maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan.

Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, eroavatko lukiolaiset (n=181) ja yhdeksäsluokkalaisten (n=61) maahanmuuttoasenteiltaan toisistaan. Koska muut vastajaaryhmät (esimerkiksi ammattikoululaiset) olivat tutkimuksessa hyvin aliedustettuina, ei näitä ryhmiä vertailemalla olisi voitu tehdä yleistettäviä johtopäätöksiä. Lukiolaisten ja yhdeksäsluokkalaisten vertailu puolestaan oli mielekästä, sillä molempien ryhmien ryhmäkoot olivat riittävän suuret. Tämän tutkimuksen perusteella lukiolaisten ja yhdeksäsluokkalaisten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa siinä, kuinka nuoret suhtautuivat maahanmuuttopolitiikkaan. Myöskään ennakkoluuloisuuden suhteen

ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Sen sijaan sosiaalinen etäisyys - summamuuttujan suhteen ryhmien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Sosiaalinen etäisyys -summamuuttujan keskiarvojen perusteella lukiolaiset olivat hieman myönteisempiä solmimaan kontakteja maahanmuuttajien kanssa. Samalla lukiolaiset olivat kuitenkin hieman yhdeksäsluokkalaisia kriittisempiä maahanmuuttopolitiikan suhteen. Tämä näkyy maahanmuuttopolitiikka-summamuuttujan sekä ennakkoluuloisuus -summamuuttujan lukiolaisten pienemmissä keskiarvoissa.

6.2 Vanhempien koulutus

Tutkimuksessa selvitettiin myös, olivatko nuorten vanhempien koulutustasot yhteydessä nuorten maahanmuuttoasenteisiin. Koska koulutustason on aikaisemmin todettu olevan yhteydessä asenteisiin, (esimerkiksi Sjöblom-Immala 2013) myös tässä tutkimuksessa selvitettiin vanhempien koulutustason yhteyttä asenteisiin. Kuvio 5. kuvaa vastaajien vanhempien eri koulutustasojen osuuksia aineistossa prosentteina. Vastaajien vanhempien yleisimmät tutkinnot olivat ammattitutkinto ja ammattikorkeakoulu. Sekä äitien että isien yleisien koulutustaso oli ammatillinen tutkinto. Kuten Kuvio 5. osoittaa, 46 % vastaajista ilmoitti isänsä koulutustasoksi ammatillisen tutkinnon (n=135). 31 % vastaajista ilmoitti äitinsä koulutustasoksi ammatillisen tutkinnon (n=91).

Kuvio 5. Vastaajien vanhempien koulutustasot (%)

Vastaajien isistä 21 % oli suorittanut ammattikorkeakoulun (n=64). Myös äideistä 21 % oli suorittanut ammattikoulun (n=63). Vastaajien äideistä 18 % oli käynyt yliopiston (n=53), mutta isistä vain n. 8 % (n=23). Tutkittavien isistä siis yli puolella oli ainoastaan peruskoulu tai ammattikoulututkinto.

Ryhmäkokojen suurentamiseksi äitien ja isien koulutustasoille tehtiin muuttujien uudelleenluokittelu. Äidin ja isän koulutusmuuttujista luotiin uudelleen luokitellut muuttujat: 1. Ei korkeakoulutetut äidit (n=147), 2. korkeakoulutetut äidit (n=116), 3. Ei korkeakoulutetut isät (n=179) sekä 4. korkeakoulutetut isät (n=88). Ei korkeakoulua -ryhmiin luokiteltiin neljä ensimmäistä koulutusryhmää. Korkeakoulutettujen ryhmään luokiteltiin ammattikorkeakoulu, yliopisto sekä lisensiaatti/tohtori-ryhmä. Muu-ryhmän vastaajat jätettiin jaottelun ulkopuolelle.

Korkeakoulutettujen äitien lasten asenteissa oli tilastollisesti merkitsevä ero matalasti koulutettujen äitien lasten asenteisiin kaikkien asennesummamuuttujien suhteen

(Taulukko 6.) Isän koulutustaso puolestaan oli tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ainoastaan sosiaalinen etäisyys -summamuuttujaan.

Taulukko 6. Vanhempien koulutustaso – vertailu riippumattomien otosten t-testillä

	Summamuuttuja	Ryhmä	Ka.	Kh.	Testitulos	p-arvo
Äidin korkeakoulutus	Maahanmuuttopolitiikka	Ei	2.38	0.80	t (248) = 2.09	0.040
		Kyllä	2.60	0.83		
	Sosiaalinen etäisyys	Ei	3.48	1.02	t (253)=-3.18	0.002
		Kyllä	3.88	0.93		
	Ennakkoluuloisuus	Ei	2.56	0.93	t (247)=-2.57	0.011
		Kyllä	2.86	0.92		
Isän korkeakoulutus	Maahanmuuttopolitiikka	Ei	2.45	0.84	t (252)=1.181	0.230
		Kyllä	2.58	0.80		
	Sosiaalinen etäisyys	Ei	3.57	1.01	t (256)=-2.22	0.032
		Kyllä	3.85	0.94		
	Ennakkoluuloisuus	Ei	2.65	0.96	t (250)= -1.195	0.228
		Kyllä	2.80	0.90		

Äidin korkeakoulu

Ei = Ei korkeakoulutetut äidit

Kyllä = Korkeakoulutetut äidit

Isän korkeakoulu

Ei = Ei korkeakoulutetut isät

Kyllä = Korkeakoulutetut isät

Tämän tutkimuksen perusteella äidin korkeakoulun käyminen oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuoren myönteisempiin maahanmuuttoasenteisiin kaikkia summamuuttujia tarkasteltaessa. Isän korkeakoulutus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ainoastaan siihen, kuinka myönteisesti nuoret suhtautuvat kontaktien muodostamiseen maahanmuuttajien kanssa (sosiaalinen etäisyys -summamuuttuja). Keskiarvojen perusteella nuoret, joiden äiti oli korkeasti koulutettu, suhtautuivat maahanmuuttopolitiikkaan hieman positiivisemmin kuin ne nuoret, joiden äiti ei ollut

korkeasti koulutettu. Keskiarvojen perusteella myös isän korkeakoulutuksen vaikutus asenteisiin oli myönteinen.

6.3 Lähipiirin ja tuttavapiirin yhteys asenteisiin

Kulttuuristen kokemusten on todettu aiemmissa tutkimuksissa (esim. Suurpää 2002; Solares & Liebkind 2015; Sjöblom-Immala 2013) olevan yhteydessä maahanmuuttoasenteisiin. Mitä enemmän yksilöllä on kansainvälisiä kontakteja, sitä myönteisemmin hän suhtautuu maahanmuuttoon. Ulkomailla asuminen vaikuttaa myönteisesti maahanmuuttoasenteisiin. Myös tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, ovatko nuorten kontaktit maahanmuuttajiin yhteydessä siihen, kuinka nuoret suhtautuvat maahanmuuttoon. Maakunnan vähäisen maahanmuuttajamäärän vuoksi voisi olettaa, ettei monilla vastaajilla olisi ollut kontakteja maahanmuuttajiin. Tutkimukseen vastanneista nuorista 30 % vastasi lähipiirissä (esimerkiksi perhe ja läheiset ystävät) kuuluvan ulkomaalaistaustaisen henkilön. 54 % vastasi tuttavapiiriinsä (esimeriksi tutut koulusta ja harrastuksista) kuuluvan ulkomaalaistaustaisen henkilön. Vastaajien ulkomaalaistaustaisten kontaktien määrä oli yllättävän suuri verrattuna maakunnan maahanmuuttajien määrään. Tutkimuksessa selvitettiin, eroavatko ne nuoret, joiden lähipiiriin kuuluu ulkomaalaistaustaisia (n=76) maahanmuuttoasenteiltaan niistä nuorista, joiden lähipiiriin ei kuulu ulkomaalaistaustaisia (n=184). Maahanmuuttoasenteita vertailtiin kolmen summamuuttujan avulla. Lähipiiri ja tuttavapiiri haluttiin erottaa kyselyssä siksi, että niiden voidaan ajatella kuvaavan eri tasojen ihmissuhteita.

Se, kuuluko nuoren lähipiiriin ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä mihinkään kolmesta asennesummamuuttujasta (Taulukko 7.). Ryhmien keskiarvojen tarkastelu kuitenkin kertoo, että ulkomaalaistaustaisia lähipiirissä -ryhmän vastausten keskiarvo oli kuitenkin jokaisen summamuuttujan kohdalla verrokkiryhmää korkeampi. Keskiarvojen perusteella voidaan tulkita, että ne nuoret, joiden lähipiiriin kuuluu ulkomaalaistaustaisia, suhtautuvat hieman positiivisemmin maahanmuuttoon kuin ne nuoret, joiden lähipiiriin ei kuulunut ulkomaalaistaustaisia. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin pieniä, joten laajemmin yleistettävien tulosten tekeminen tämän tuloksen perusteella ei ole mahdollista.

Tutkimuksessa selvitettiin, eroavatko nuoret joiden tuttavapiiriin kuului ulkomaalaistaustaisia henkilöitä (n=146) maahanmuuttoasenteiltaan niistä nuorista, joiden tuttavapiiriin ei kuulunut ulkomaalaistaustaisia (n=118). Nuoret, joiden tuttavapiiriin kuului ulkomaalaistaustaisia, erosivat tilastollisesti merkitsevästi kaikkien asennesummamuuttajien suhteen niistä, joiden tuttavapiiriin ei kuulunut ulkomaalaistaustaisia. Nuoret, joiden tuttavapiiriin kuului ulkomaalaistaustaisia, suhtautuivat keskiarvojen perusteella myönteisemmin maahanmuuttoon kuin ne nuoret, joiden tuttavapiirissä ei ollut ulkomaalaistaustaisia (Taulukko 7.) Vaikka ensimmäisen ryhmävertailun lähipiiriryhmien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa, tuttavapiirin vaikutus maahanmuuttoasenteisiin tuotti ryhmien välille tilastollisesti merkitsevän eron. Tämän tutkimuksen perusteella nuoren kontaktit ulkomaalaistaustaisiin olivat yhteydessä positiivisempaan suhtautumiseen maahanmuuttajia kohtaan.

Taulukko 7. Maahanmuuttajia lähi- ja tuttavapiirissä- ryhmien vertailu riippumattomien otosten t-testillä

	Summamuuttuja	Ryhmä	Ka.	Kh.	Testitulos	p-arvo
Lähipiirissä ulkomaalaistaustaisia	Maahanmuuttopolitiikka	Kyllä	2.64	0.85	t (258)= 1.71	0.088
		Ei	2.44	0.82		
	Sosiaalinen etäisyys	Kyllä	3.80	0.92	t (263)= 1.53	0.126
		Ei	3.60	1.02		
	Ennakkoluuloisuus	Kyllä	2.83	0.94	t (256)= 1.31	0.580
		Ei	2.66	0.95		
Tuttavapiirissä ulkomaalaistaustaisia	Maahanmuuttopolitiikka	Kyllä	2.60	0.82	t (257)= 2.35	0.020
		Ei	2.40	0.83		
	Sosiaalinen etäisyys	Kyllä	3.88	0.87	t (225)= 3.87	0.001
		Ei	3.40	1.06		
	Ennakkoluuloisuus	Kyllä	2.84	0.95	t (255)= 2.43	0.016
		Ei	2.55	0.92		

6.4 Nuorten asenteet maahanmuuttoryhmiä ja kansallisuuksia kohtaan

Aikaisempien tutkimusten perusteella tiedetään maahanmuuttajan taustan ja muuttosyyntä vaikuttavan siihen, kuinka maahanmuuttoon suhtaudutaan. Aikaisempien tutkimusten mukaan työttömiin muuttajiin sekä humanitaarisiin muuttajiin, kuten esimerkiksi pakolaisiin, suhtaudutaan kaikkein kielteisimmin (esim. Sjöblom-Immala 2013). Sama

ilmiö näkyi myös tämän tutkimuksen aineistossa. Nuoria pyydettiin arvioimaan Likert -asteikolla kuinka he suhtautuvat muuttosyiltään erilaisiin ryhmiin. (Asteikossa 1=Erittäin kielteinen 2=Melko kielteinen 3=Neutraali 4=Melko myönteinen 5 =Erittäin myönteinen)

Nuorten maahanmuuttoasenteissa oli eroja eri maahanmuuttoryhmien suhteen (Kuvio 6.). Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa, tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret suhtautuivat kaikkein kielteisimmin työttömiin muuttajiin, kiintiöpakolaisiin sekä turvapaikanhakijoihin.

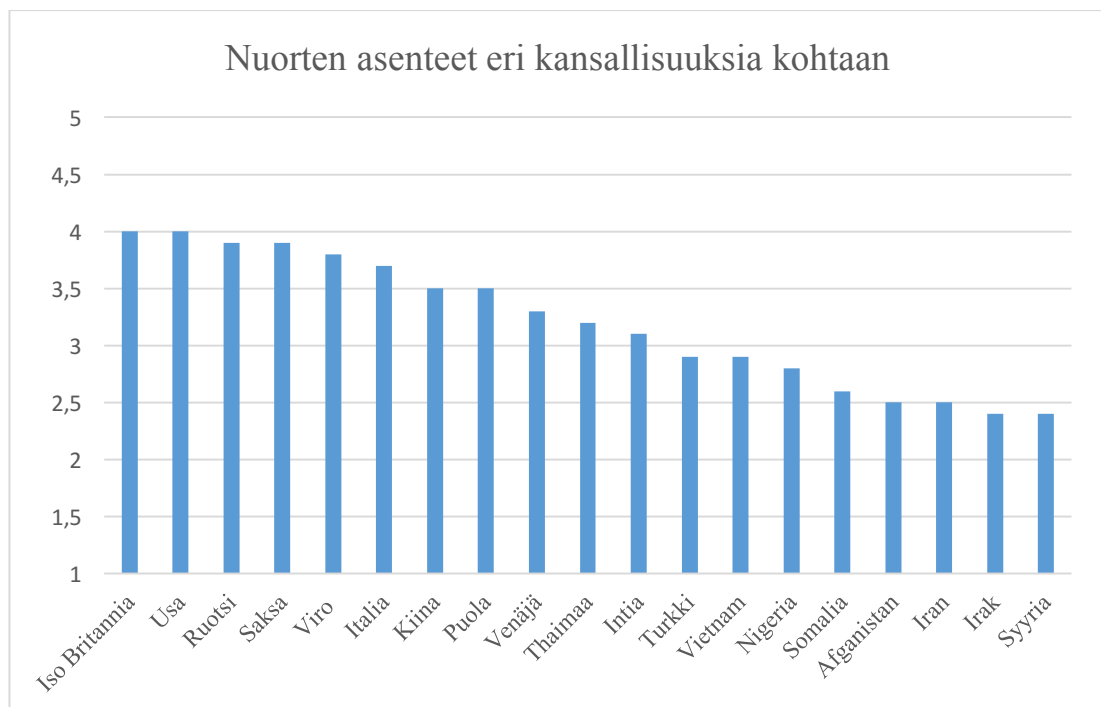

Kuvio 6. Asenteet muuttosyiltään erilaisia ryhmiä kohtaan

Kaikkein myönteisimmin nuoret suhtautuivat lapsiin, opiskelijoihin, huippu-urheilijoihin sekä insinööreihin ja muihin asiantuntijoihin. Yleisesti tarkasteltuna nuorten suhtautuminen erilaisiin maahanmuuttoryhmiä kohtaan oli melko positiivista, eikä monien ryhmien välillä ollut suuria eroja. Minkään ryhmän kohdalla nuorten vastausten keskiarvo

ei esimerkiksi ollut alle 2,5. Suurin ryhmien välinen ero löytyi työttömän muuttajan ja adoptiolapsen keskiarvojen väliltä.

Myös maahanmuuttajan lähtömaan on aikaisemmissa tutkimuksissa todettu vaikuttavan asenteisiin. Aikaisimmissa tutkimuksissa on huomattu, että humanitaarisen muuton maista tuleviin suhtaudutaan yleensä kaikkein kielteisimmin (esim Sjöblom-Immala 2013). Humanitaarisen muuton mailla tarkoitetaan maita joista pääosa maastamuutosta, johtuu sodista tai muista elinolosuhteisiin vaikuttavista kriiseistä. Nuoria pyydettiin arvioimaan Likert -asteikolla kuinka he suhtautuvat muuttosyiltään erilaisiin ryhmiin. Tämän tutkimuksen vastaajat suhtautuivat kaikkein kielteisimmin humanitaarisen muuton maista muuttaviin. Myönteisimmin nuoret suhtautuivat länsimaista kuten Iso-Britanniasta, USA:sta, Ruotsista ja Saksasta muuttaviin maahanmuuttajiin. Sota-alueilta kuten Syyriasta, Irakista, Iranista, Afganistanista ja Somaliasta muuttavat saivat vertailussa kaikkein pienimmät keskiarvot.

Kuvio. 7 Asenteet eri kansallisuuksista muuttavia kohtaan

Keskiarvojen vertailu kertoo, että nuorten asenteet olivat kaikkein myönteisimpiä länsimaista muuttavia maahanmuuttajia kohtaan. Sen sijaan sota- ja kriisialueilta muuttaviin maahanmuuttajiin nuoret suhtautuivat paljon kielteisemmin. Myös maihin, joiden valtauskontona on islam, suhtauduttiin kielteisesti. Yleisellä tasolla voidaan

todeta, että vastaajat suhtautuivat myönteisemmin muuttajiin, jotka muuttivat maasta, jonka kulttuuri on lähellä omaamme.

6.5 Maahanmuuttoasenteet avovastauksissa

Kvantitatiivisen lähestymistavan lisäksi tutkittavilta kerättiin tarkemman ja ymmärtävän kokonaiskuvan saamiseksi vastaajien kommentteja avoimeen vastauskenttään. Nuoret vastasivat kyselylomakkeen kohtaan: ”Jos tutkimus herätti sinussa ajatuksia, joita ei erikseen kysytty, voit vapaasti kirjoittaa niitä tähän.” Kaikkiaan 37 vastaajaa oli vastannut avoimeen kysymyskenttään. Näistä otettiin mukaan analyysiin 21 vastausta. Vastauksia saatiin tasapuolisesti pojilta (n=13) ja tytöiltä (n=9). Avoimet vastaukset olivat samansuuntaisia kuin tutkimuksen kvantitatiiviset tulokset ja vastasivat lisäksi aikaisempien tutkimusten tuloksia nuorten maahanmuuttoasenteista.

Avovastauksista voitiin erotella kahdenlaisia vastauksia: pitkiä ja argumentoivia ja lyhyitä mielenilmauksia tai kommentteja. Pitkät vastaukset saattoivat sisältää useampia teemoja. Avovastaukset jäsenneltiin sisältöjen mukaan teemoihin. Näitä teemoja olivat puhe maahanmuuttajista uhreina ja puutteellisuuden leiman kautta (n=10), puhe maahanmuuttajista uhkana ja turvallisuusnäkökulmasta (n=7), puhe maahanmuuttajista hyödyn, taloudellisten resurssien ja työnteon kautta (n=6) sekä puhe maahanmuutosta kulttuurien, normien ja lakien noudattamisen ja harjoittamisen näkökulmasta. Osa vastaajista (n=5) oli lisäksi maininnut jonkin medialähteen tai puhunut median vaikutuksesta asenteisiin.

Vastauksista voitiin löytää myös monia aikaisemmin mainitun Schwartzin motivaatiosisältöjä (Schwartz 2011, 2012). Esimerkiksi neljästä arvojen pääryhmästä säilyttämisen ja muutosvalmiuden teemat nousivat esiin. Lisäksi arvokartan motivaatiosisällöistä (ks. taulukko 2 s. 21) ainakin valta, yhdenmukaisuus, turvallisuus, yhdenmukaisuus, itseohjautuvuus, perinteet, hyväntahtoisuus ja universalismi voitiin erottaa vastauksista. Miesvastaaja kuvaa huoltaan kulttuurien sekoittumisesta seuraavasti:

”Islamisaation seurauksena suomalaisten tapojen ja perinteiden merkitys vähenee ja tilalle tulee islamin arvot ja normit. Islamisaatio tapahtuu

vähitellen ja huomaamatta ja sen vaikutuksia vähätellään.”

Mies, 18, lukio

Edellisestä vastauksesta voidaan poimia säilyttämisen, yhdenmukaisuuden sekä perinteiden arvoja, joita vastaaja saattaa kokea maahanmuuton uhkaavan. Nuorten puhe maahanmuutosta oli selvästi maahanmuuttoryhmiä erottelevaa. 80% (n=17) vastauksista sisälsi mainintoja joistain maahanmuuttoryhmistä, esimerkiksi pakolaisista (ks. luku 6.4).

”Vain lapsia ja perheellisiä otettaisiin mutta ei yksinäisiä miehiä. Niiden pitäisi opetella täällä asuakseen suomalainen kulttuuri ja mennä työllistymistä tukeviin palveluihin.”

Nainen, 16, lukio

Avovastauksien saatiin siis viitteitä siitä, että erityisesti tietyt maahanmuuttoryhmät herättivät nuorten kiinnostuksen, sillä juuri ne olivat olennainen osa nuorten vastauksia. Avovastausten perusteella humanitaarinen muutto ja siihen liittyvät ilmiöt sävyttivät nuorten puheessa maahanmuuttoa ilmiönä.

Vanhempien koulutustausta, lähi- ja tuttavapiirin yhteys sekä luokka-astevertailut eivät nousseet avovastauksissa juurikaan esille. Ainoa huomio luokka-asteiden välillä avovastausten kommenteissa oli ero vastausten tyyllissä. Lukiolaisten vastaukset olivat paljolti pitkiä ja pohdiskelevia, kun taas yläasteikäisten kommentit olivat lähinnä lyhyitä mielenilmauksia. Toisaalta yläasteikäisten avovastauksia oli analyysissä mukana vain kolme.

Sukupuoli

Kvantitatiivisten tulosten sekä aikaisempien tutkimusten mukaan naisten maahanmuuttoasenteet ovat miesten asenteita myönteisempiä. Myös avoimissa vastauksissa pojat kommentoivat maahanmuuttoa kriittisemmin kuin naiset. Kuitenkin myös naiset pohtivat omia ennakkoluulojaan ja kritisoivat maahanmuuttoa. Naisvastaajat kommentoivat maahanmuuttoa esimerkiksi seuraavasti:

”Mielestäni ei ole merkitystä mistä maasta ihminen tulee tai mikä on hänen ammattitaustansa.”

Nainen, 20, ammattiopisto

”Mielestäni erilaisesta kulttuurista suomeen muuttajan tulisi omaksua suomalainen kulttuuri ainakin niiltä osin, että kykenee noudattamaan suomen lakia, mutta oman kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuus olisi mahdollistettava.

Konfliktialueilta suomeen muuttajien taustat olisi tutkittava perusteellisemmin ja heidän kotoutumisestaan ja mielenterveytensä tukemisesta olisi huolehdittava radikalisoitumisen välttämiseksi. Tietysti uutiset ja media lisäävät terrorismin pelkoa ja ennakkoluuloja, joten myös kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien yhteistyötä tulisi lisätä.”

Nainen, 16, lukio

Molemmista vastauksista voidaan erottaa tervetulleeksi toivottamisen sanoma. Toinen vastaaja asettaa muutolle kuitenkin enemmän ehtoja kuin ensimmäinen ja puhuu kotoutumisen ja kotouttamisen tärkeydestä sekä toivoo tarkempaa seuraa muuttajien taustoja tutkittaessa. Myös toinen vastaaja mainitsi kantasuomalaisten asenteet ja sitä kautta puhui kaksisuuntaisesta kotoutumisesta. On huomattava, etteivät kaikki miesten vastaukset eivät olleet maahanmuuttokielteisiä tai kriittisiä. Kuitenkin miesten 13 vastauksesta 11 sisälsi maahanmuuttokriittisyyttä, vastustusta tai kielteisyyttä. Seuraava vastaaja toivoisi saavansa lisää tietoa maahanmuuttopolitiikasta ja toivoo koulun ottavan asiasta enemmän vastuuta:

”En tiedä maahanmuuttopolitiikasta kovin paljoa, joten olisi hyvä jos siitä kerrottaisiin koulussa. Media antaa mielestäni aika negatiivisen kuvan maahanmuutosta ja pakolaisista. On kamalaa, kun kantasuomalaiset yrittävät tukahduttaa maahanmuuttajien kulttuuria ja ajaa heitä pois, jokaisella on hyvä syy haluta Suomeen. On tärkeä auttaa toki omaakin maata, mutta pakolaiset tulevat paljon vakavammista olosuhteista kuin työtön keskivertosuomalainen. Itselläni ei muistaakseni koskaan ole ollut huonoja kokemuksia ulkomaalaisten kanssa.”

Mies, 16, lukio

Monet vastauksista sisälsivät edellisten tavoin tervetulleeksi toivottamisen, mikäli tiettyjä ehtoja noudatetaan. Näitä ehtoja olivat esimerkiksi työnteko, lainkuuliaisuus, normien noudattaminen ja kulttuurin ja kielen omaksuminen. Tästä syystä nuorten vastauksia on vaikea jaotella kielteisiin ja myönteisiin. Avovastaukset kuvaavatkin juuri hyvin kvantitatiivisia tuloksia. Esimerkiksi työntekoon suhtaudutaan myönteisesti, mutta työttömiin maahanmuuttajiin kielteisesti. Maahanmuuton eri osa-alueet herättivät nuorissa hyvin erilaisia asenteita.

Uhrin ja puutteellisuuden leima

Kuten Suurpää (2002, 45) on todennut, nuorten käsitykset monikulttuurisuudesta värittyvät usein ongelmien kautta. Maahanmuuttajiin liitetään hänen mukaansa usein negatiivisia oletuksia, kuten tulevan puutteellisista oloista ja olevan köyhiä. Myös mediassa maahanmuuttajuus liitetään helposti pakolaisiin, ja maahanmuuttajilla on tietynlainen uhrin sekä negatiivinen puutteellisuuden leima, vaikka Suomen maahanmuuttajista pakolaisten osuus onkin pieni. (Suurpää 2002, 45; Myllyniemi 2014, 20.)

Myös tässä tutkimuksessa nuorten puhe maahanmuutosta välittyi negatiivisen puutteellisuuden leiman kautta. Vaikka tutkimuskyselyn avointa kysymystä edeltävissä kysymyksissä eriteltiin erilaisia maahanmuuttajaryhmiä, nuoret nostivat kommentissaan esille ainoastaan tiettyjä ryhmiä. Puolet nuorten avoimista vastauksista sisälsi puhetta humanitaarisesta muutosta, auttamisesta tai esimerkiksi pakolaisista. Vaikka kaikki nuoret eivät maininneet vastauksissaan ryhmiä, kuten pakolaiset, nousi puutteellisuudesta nousi esille auttamiseen liittyvien vastausten kautta. Lukiolainen mies kommentoi pakolaisten tilannetta seuraavalla tavalla:

”Mielestäni on tärkeää auttaa niitä jotka apua tarvitsee, mutta nämä tämän hetken pakolaiset ovat vain lähteneet maastaan, koska he eivät näe sillä tulevaisuutta. Tämän takia he katsovat suomea ja näkevät maan joka nousi huonoista elin oloista hyvinvointivaltioksi alle sadassa vuodessa. He näkevät suomella tulevaisuuden toisin kuin omassa maassaan, joka on ollut aina sodassa.”

Mies, 18, lukio

Vastaaja mainitsee kommentissaan apua tarvitsevat, mutta kyseenalaistaa nykyhetken pakolaisten tarpeen turvapaikalle. Vastaaja mainitsee sodan, mutta viittaa vastauksessaan, että muuttaja tulee ensi sijassa Suomeen elintason eikä todellisen hädän vuoksi.

”On vain alkanut tuntumaan siltä, että suuri osa maahanmuuttajista ja pakolaisista eivät halua kunnioittaa Suomen kulttuuria ja suomalaisia ja ovat täällä vain elintasopakolaisina.”

Mies, 20, ammattiopisto

Kun nuorten avovastauksia tarkastellaan kvantitatiivisten tulosten valossa, nousi kaikkein vahvimmin esille erilaisiin maahanmuuttoryhmiin kohdistuvat asenteet. Kuten tulososiossa selvisi, nuoret suhtautuivat tiettyihin maahanmuuttoryhmiin negatiivisemmin kuin toisiin. Avovastauksissa nuoret olivat nostaneet esille juuri näitä ryhmiä ja ilmiöitä, joihin ennakkoluuloja ja negatiivisia asenteita eniten kohdistuu. Pakolaisuus ja työttömät maahanmuuttajat nousivat negatiivisimpia asenteita herättävänä ääripäänä niin avovastauksissa kuin määrällisissä vertailuissakin.

”Kohdassa 19 ei varsinaisesti eritelty maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita, jotka eroavat lähtökohtaisesti ryhminä maahanmuuttajien tullessa usein maahan selkeän tavoitteen perässä kun taas turvapaikanhakijat (ainakin todellista vaaraa pakenevat) tulevat vain...,koska huvittaa – ainakin Suomeen asti.”

Mies, 19, lukio

Jälkimmäisessä kommentissa lukiolainen erottelee ryhminä ”tavoitteen perässä tulevat maahanmuuttajat” sekä ”turvapaikanhakijat”. Kommentista voidaan päätellä, ettei vastaajan mielestä turvapaikanhakijoiden ole tarpeellista tulla Suomeen asti.

”Lähtivätkö suomalaiset pakoon Neuvosliiton uhatessa?”

Mies, 17, lukio

Hyödytä tai häivy

Pakolaisuusteeman ja auttamisen lisäksi maahanmuuttajien työllistyminen ja työnteko nousi esille nuorten vastauksissa. Maahanmuuttajien työllistymisen ja turvallistamisen teemojen yhteydessä nuoret puhuivat paljon myös Suomen lakien ja kulttuurin noudattamisesta ja opettelemisesta. Maahanmuuttajista voidaan ajatella, että heidän on vaikea olla Suomelle hyödyksi tai että heihin on vaikeaa solmia läheisiä suhteita. Suurpää pitää yleisenä oletuksena sitä, että maahanmuuttajien taustan tai kulttuuriin oletetaan eristävän heitä suomalaisesta yhteiskunnasta. Niin kuin aikaisemmat ja tämän tutkimuksen vertailutkin osoittavat, erityisesti työttömiin maahanmuuttajiin ja pakolaisiin suhtaudutaan kielteisesti ja työntekoon myönteisesti. (Suurpää 2002, 45; Myllyniemi 2014, 20; Sjöblom-Immala 2013.) Resursseihin, työntekoon ja hyödyttävyyteen liittyvät teemat ovat usein esillä maahanmuuttokeskustelussa esimerkiksi mediassa ja politiikassa. Myös tämän tutkimuksen nuoret olivat nostaneet esille näitä teemoja.

”Ei muuta ku että jos tulee työtä tekemään niin sitten ei mitään haittaa pitäis olla, jos tullaan elään yhteiskunnan rahoilla niin sais takas painua aika vinkiiä”

Mies, 16, lukio

Nuorten kommentteja voi tulkita niin, että maahanmuuttajien tulisi ikään kuin ”ansaita” oleskelunsa Suomessa ja ensisijaisesti hyödyttää Suomea ja toimia yhteiskunnallisena tuottajana esimerkiksi veroja maksamalla. Tätä puoltaa myös tämän tutkimuksen ryhmävertailut, jossa esimerkiksi insinööreihin, asiantuntijoihin ja opiskelijoihin suhtauduttiin hyvin myönteisesti. Seuraavassa puheenvuorossa vastaaja toivottaakin maahanmuuttajat tervetulleiksi, mutta edellyttää heiltä uuden kotimaansa tapojen omaksumista.

”Yhteenvetona voisin sanoa sen, että tervetuloa maahanmuuttajat, mikäli aikomuksena on oppia Suomen kulttuurin, tavat ja kielen sekä ajatus työn tai koulutuksen hankkimisesta. Niin kauan on ok, kun ei anneta mitään erikoisoikeuksia ja kohdellaan niin kuin Suomen kansalaista niin hyvässä kuin pahassakin. Työikäisiä ja -kykyisiä niin pian veronmaksajiksi kuin mahdollista, ettei ainakaan lisää elätettäviä tule.”

Nainen, 16, lukio

Lukiolaisten kommenteissa tulee esille pelko resurssien kulumisesta ja huoli yhteiskunnan varojen hupenemisesta. Ilmiön ongelmallisuus kulminoituu kuitenkin maahanmuuttajien vaikeuteen työllistyä Suomessa ennakkoluuloista ja kielitaidon oletetusta tai todellisesta puutteellisuudesta johtuen. Myös aiemmin mainittu kilpailuteoria, jossa ryhmien välisen kilpailun resursseista nähdään aiheuttavan ennakkoluuloja ja pelkoa, voisi olla mahdollinen selitys huolelle resurssien kulumisesta ja negatiivisesta asennoitumisesta maahanmuuttajien työttömyyttä kohtaan. (Björklund 2014, 29, Solares & Liebkind 2015, 16, Bobo & Hutchings, 1996.)

Kulttuurierot

Kulttuuriin ja kulttuurien sekoittumiseen liittyvät seikat puhuttivat nuoria. Yli kolmasosa avoimista vastauksista sisälsi puhetta kotoutumisesta, lakien noudattamisesta, kulttuureista tai kulttuurieroista. Vastaajat nostivat esille esimerkiksi maahanmuuttajien oman kulttuurin säilymisen tärkeyden sekä huolen kulttuurien tukahduttamisesta ja kadottamisesta. Lakien ja suomalaisen kulttuurin noudattamista pidettiin sopeutumisen ja kotoutumisen edellytyksenä:

”Mielestäni erilaisesta kulttuurista suomeen muuttajan tulisi omaksua suomalainen kulttuuri ainakin niiltä osin, että kykenee noudattamaan suomen lakia, mutta oman kulttuurin ylläpitämisen mahdollisuus olisi mahdollistettava.”

Nainen, 16, lukio

”On kamalaa, kun kantasuomalaiset yrittävät tukahduttaa maahanmuuttajien kulttuuria ja ajaa heitä pois, jokaisella on hyvä syy haluta Suomeen. On tärkeä auttaa toki omaakin maata, mutta pakolaiset tulevat paljon vakavammista olosuhteista kuin työtön keskivertosuomalainen. Itselläni ei muistaaseni koskaan ole ollut huonoja kokemuksia ulkomaalaisten kanssa.”

Mies, 16, lukio

Kaikkiaan nuorten puhe oli paljolti ulkoistavaa ja toiseutta ja ryhmien eroa korostavaa.

Schwartzin motivaatiosisällöistä edellisissä avovastauksissa nousee esille ainakin turvallisuus, perinteet, yhdenmukaisuus sekä universalismi. Vastaajat näkevät, että ehtona maahanmuuttajien tulemiselle on yhteisten normien ja odotusten noudattaminen (yhdenmukaisuus), tapojen oppiminen (turvallisuus) sekä kulttuurin noudattaminen, kunnioittaminen ja sitoutuminen (perinteet). Samalla vastaajat kuitenkin toivottavat maahanmuuttajat tervetulleiksi, mikäli nämä ehdot hyväksytään (universalismi). (Schwartz 2011, 2012.)

”Minusta ihmisiä täytyy kohdella ihmisinä ja apua tarvitsevia tulee auttaa, eikä pidä valittaa ”katoavasta suomalaisesta kulttuurista” sillä sen säilyminen on kiinni siitä, kuinka moni sitä harjoittaa, ei siitä paljonko maassa on maahanmuuttajia.”

Nainen, 18, lukio

Auttamisen taustalta nousee Schwartzin arvojen motivaatiosisällöistä universalismi, jossa korostuu maailman hyvinvointitarpeiden ymmärtäminen ja suojeleminen. Sen lisäksi, että nuoret toivat esille auttamisen tärkeyden sekä maahanmuuttajien puutteelliset olosuhteet lähtömaissa, oli vastauksissa myös oletuksia elintasopakolaisista eräänlaisina onnenonkijoina.

Maahanmuutto uhkakuvana

Kolmasosa (n=7) vastauksista liittyi turvallisuuden tai turvallistamisen teemaan. Maahanmuuttajat saatettiin kokea uhkaavina tai vaarallisina ja huoli rikollisuudesta ja lakien ja tapojen noudattamisesta nousi esille vastauksissa. Huoli radikalisoitumisesta, rikollisuudesta ja siitä, etteivät maahanmuuttajat tiedä tai kunnioita Suomen lakeja nousi esille vastauksissa. Lukiolainen naisvastaaja ehdottaa humanitaaristen muuttajien taustojen tutkimista ja parempaa kotouttamista:

”Konfliktialueilta suomeen muuttajien taustat olisi tutkittava perusteellisemmin ja heidän kotouttamisestaan ja mielenterveytensä tukemisesta olisi huolehdittava radikalisoitumisen välttämiseksi.”

Nainen, 16, lukio

Osa vastanneista nuorista oli huolissaan Suomen turvallisuudesta ja maahanmuuttajien mielenterveydestä. Nuoret kertoivat myös omia ennakkoluulojaan ja mainitsivat riskejä, joita ajattelivat maahanmuuton aiheuttavan. Naisvastaaja erittelee muuttoryhmiä ja suhtautumistaan niihin seuraavasti:

”Kaikista myönteisimmin suhtaudun lapsiin ja nuoriin ja naisiin. Vanhempiin yksin tulleisiin miehiin vähän varauksellisesti saamani kielteisen käsityksen vuoksi.”

Nainen, 17, lukio

Vastaaja kertoi suhtautuvansa varauksellisesti yksin tulleisiin miehiin, muttei erittele oman suhtautumisensa syytä enempää. Seuraavassa miesvastaaja kertoo, että hänen omat ennakkoluulonsa ovat muodostuneet hänen omista kokemuksistaan.

”En haluaisi olla rasisti, mutta ennakkoluuloni ei ole tulleet vain kuulemastani vaan kokemuksesta.”

Mies, 20, ammattiopisto

Osa vastauksista oli hyvin äärimmäisiä ja vastauksissa eriteltiin ryhmiä, joita pidettiin uhkaavina. Seuraavat lukiolaiset miehet näkevät maahanmuuton aiheuttavan turvallisuusuhkia:

”Kansallismielisyys ja maahanmuuttokriittisyys eivät ole rasismia. Kyselyssä ei kysytty maahanmuuton seurauksena tulevan ääri-islamien ja islamisaation vaikutuksista. Nämä aiheuttavat turvallisuusuhkia (esim. terrorismi), no-go-alueiden syntymistä yms.”

Mies, 18, lukio

”— Toisaalta kyselyssä ei erotella mielipidettä kysyviä kohtia kohdista, joista on olemassa faktatietoa. Esimerkiksi tiedetään, että maahanmuuttajat tekevät keskimäärin enemmän rikoksia kuin suomalaiset (en muista lähdeä, todennäköisesti IS:n kautta poliisin tilastot), mutta tässä ei toisaalta oteta huomioon, että maahanmuuttajat eivät välttämättä tiedä Suomen lakeja.”

Mies, 19, lukio

Ensimmäinen edellisistä vastaajista erittelee uhkakuvan liittyvän erityisesti islaminuskoon, kun taas toinen vastaajista puhuu yleisesti maahanmuuttajista. Schwartzin motivaatiosisällöistä edellisissä avovastauksissa korostui erityisesti turvallisuus, kun vastaajat erittelivät maahanmuuttoon liittyviä uhkia (Schwartz 2011, 2012). Sen lisäksi, että osassa vastauksia maahanmuuttajat nähtiin uhkaavina, vastaukset sisälsivät myös vihamielisiä, perustelemattomia, rassistisesti pilkkaavia ja nationalistisia mielenilmauksia.

”Suomi kuuluu suomalaisille, sitten kun oman maan asiat ovat hyvin voidaan harkita muiden auttamista. Ja yhtään rätipäätä tänne ei tarvita puukolla riehumaan tai räjäyttämään ketään. Ryssätkin saa pysyä omalla puolellaan rajaa.”

Mies, 18, lukio

Edellinen vastaaja viittaa todennäköisesti Turun puukotukseen ja muuhun terrorismiin, sekä puhuu lisäksi loukkaavasti venäläisistä. Vastaus kuvaa erittäin kielteistä suhtautumista maahanmuuttoon sekä sisältää rassistisia ilmauksia. Seuraavat kommentit kuvaavat rassistisesti ja kielteisesti suhtautuvien nuorten asenteita:

”RAJAT KIINNI!!!”

Mies, 16, lukio

”Neekerit on eläimiä. Meidän abdul elää ihan hyvin häkissään”

Mies, 15, yläkoulu

”Valkoisen suomen puolesta!!!”

Mies, 15, yläkoulu

Negatiivinen kritiikki ja mielenilmaukset suuntautuivat tiettyihin kansallisuuksiin ”ryssät”, uskontoihin ”islam” ja sukupuoleen ”yksin maahan tulevat miehet”. Edelliset kommentit sisälsivät ryhmien lisäksi myös viittauksia myös ihonväriin. Kuten aiemmin on jo todettu, rasismiksi ei määritellä ainoastaan yläkoululaisen kommentin tapaista rodullistamista (Sinokki 2017, 284–286), vaan käsite sisältää myös monikulttuurista

syrijmistä ja rajanvetoja (Kivijärvi & Honkasalo 2010, 260; Puuronen 2011, 60–63). Kaksi edellisistä mielenilmauksista on päätetty usein huutomerkkein, mikä antaa kuvan siitä, että nuori on halunnut ilmaista voimakkaasti omaa kielteistä suhtautumistaan maahanmuuttoon. Kyseisiä mielenilmauksia on näkynyt myös mediassa ja maahanmuuttovastustavissa mielenosoituksissa. 15-vuotias nuori ei välttämättä vielä ymmärrä, kuinka vakavat seuraukset rasismilla voi olla. Eräs nuori oli kopioinut vastauksensa suoraan Perussuomalaisen kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen 2011 lausumasta kommentista (Helsingin Sanomat 2011):

”vammaset homot ja neekerit ahvenanmaalle”

Mies, 15, yläkoulu

Media

Mediassa maahanmuutto esitetään valikoituneesti; osa aiheista korostuu ja osa taas on hyvin vähän esillä. Positiiviset tai neutraalit uutiset ylittävät harvemmin uutiskynnyksen, joten negatiivinen uutisointi herättää enemmän tunteita ja huomiota. Kulttuurisesti kauempaa tulevat kulttuurit herättävät enemmän keskustelua ja huomiota, niin katukuvassa kuin mediassakin, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa siihen, millaisena maahanmuutto kantasuomalaisille näyttäytyy. Kulttuurisesti omaa kulttuuriamme lähemmät kansallisuudet puolestaan häviävät katukuvaan eivätkä herätä paljoakaan huomiota. Myös avovastauksissa kulttuurit, joiden näkyvät piirteet ovat huomattavasti suomalaisesta kulttuurista erottuvia, nousivat esille.

Nuoret nostivat vastauksissaan esille myös median ja sen vaikutukset. Median ajateltiin välittävän yksipuolista ja negatiivista kuvaa. Vastaajat näkivät median vaikuttavan maahanmuuttoasenteisiin. On huomattava, että nuoret itse olivat vastauksissaan nostaneet esille median ja sen vaikutukset. Seuraava vastaaja kuvaa tietämättömyyttään ja tunnistaa, että median antama kuva on yksipuolinen ja negatiivinen.

”En tiedä maahanmuuttopolitiikasta kovin paljoa, joten olisi hyvä jos siitä kerrotaisiin koulussa. Media antaa mielestäni aika negatiivisen kuvan maahanmuutosta ja pakolaisista.”

Mies, 16, lukio

Seuraava vastaaja arvostelee median antaman kuvan totuudenmukaisuutta ja mainitsee esimerkkinä Facebookin:

”Maahanmuuttokielteisyydestä on hankala päästä pois, koska varsinkin media liioittelee asiaa. Facebookissa näkyy kaikenlaisia kirjoituksia maahanmuuttajia vastaan.”

Nainen, 17, lukio

”Tietysti uutiset ja media lisäävät terrorismin pelkoa ja ennakkoluuloja, joten myös kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien yhteistyötä tulisi lisätä.”

Nainen, 16, lukio

Edelliset naisvastaajat kertovat vastauksissaan median kielteisistä vaikutuksista maahanmuuttoasenteisiin. Toinen naisvastaaja puhuu kaksisuuntaisesta kotoutumisesta ja toteaa median lisäävän ennakkoluuloja ja pelkoja. Seuraava vastajaa kritisoi mediaa täysin toisesta näkökulmasta:

”Valtamedia on politisoitunut ja se kertoo asioista yksipuolisesti ja valheellisesti. Esimerkiksi haittamaahanmuuton ongelmia vähätellään. ”Valtaeliitin” mielestä on olemassa vain yksi ja oikea mielipide, joka on suvaitsevaisuus. Erilaiset mielipiteet pyritään hiljentämään esimerkiksi poliittisen poliisin toimesta. Nykyään totuuksien kertominen ja kritiikki on vihapuhetta ja isänmaallisuus rasismia.”

Mies, 18, lukio

Tässä vastaaja on perehtynyt maahanmuuttoon ja käyttää rikkaasti sanastoa – kansallisuusmielisyys, no-go-alueet, suvaitsevaisuus, islamisaatio. Vastaaja kuvaa maahanmuuttoa yhteiskunnan poliittisena valtapelinä ja nimeää erityisesti yhden uskonnon, jonka uskoo aiheuttavan haitallista sulautumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Vastaajan kritiikki ei suuntaudu pelkästään maahanmuuttopolitiikkaan vaan myös yleisesti politiikkaan ja sananvapauteen, mihin maahanmuuttoa vastustettaessa toisinaan vedotaan. On hyvä huomata, että nuoret ovat vastauksissaan pohtineet median luomaa kuvaa maahanmuutosta sekä sen vaikutuksia. Median merkityksen jatkuvasti kasvaessa

on kasvattajilla haasteena opettaa nuorille lähdekritiikkiä sekä medianlukutaitoja, jotta nuoret osaisivat suhtautua mediaan kriittisesti ja käyttää luotettavia lähteitä.

Yhteenvedon nuoret kuvasivat maahanmuuttoilmiötä avovastauksissa lähinnä yhdestä näkökulmasta. ”Hyödylliseen” ja suorittavaan maahanmuuttoon suhtauduttiin myönteisesti. Humanitaarinen muutto ja pakolaisuus joihin ei liity hyödyttämiselementtiä, herättivät vastaajissa toisaalta kielteisyyttä ja kritiikkiä, mutta myös ajatuksia auttamisesta. Maahanmuuttoryhmät, jotka nuoret olivat määrällisessä vertailussa arvioineet kaikkein myönteisimmin (ks. s.53), jäivät lähes kokonaan avovastausten ulkopuolelle. Kaksi naisvastaajaa oli maininnut vastauksissaan lapset, mutta muut myönteisimmin arvioidut ryhmät, kuten avioliittomuuttajat tai opiskelijat jäävät kokonaan huomiotta avovastauksissa. Ainoat viittaukset muihin ryhmiin liittyivät juuri työntekoon tai ”tavoitteen perässä tulemiseen”, joiden voidaan olettaa sisältyvän myös muut vertailun ryhmät kuten insinöörit tai urheilijat.

Tutkittaessa avovastauksissa voidaan kiinnittää huomiota myös siihen, mitä vastaajat jättävät kertomatta. Tutkijan huomion herätti se, ettei kukaan vastaajista nostanut esille maahanmuuttoa positiivisena ilmiönä. Niin sanottu normatiivinen lähestymistapa monikulttuurisuuteen (ks. s. 9) ei siis noussut avovastauksissa. Nuorten kommentoissa ei ollut ilmauksia kuten ”Minusta maahanmuutto rikastuttaa suomalaista kulttuuria” tai ”Haluaisin tutustua eri kulttuureista muuttaviin”. Eräs vastaajista oli maininnut, ettei hänellä ole ollut negatiivisia kokemuksia maahanmuuttajista, mutta varsinainen positiivinen katsantokanta jäi avovastausten ulkopuolelle.

Monikulttuurisuusalan poliittinen vaikuttaja Barekh Pikhu on esittänyt, että ihmiset ovat sitoutuneita olemaan lojaaleja omalle kulttuurilleen, jossa he ovat kasvaneet. Samalla ihmiset ovat hänen mukaansa myös sitoutuneita vastustamaan omaan kulttuuriinsa tulevia muita kulttuureja. Ihmisillä on ikään kuin velvollisuus arvostaa omaa kulttuuriaan ja sen vaikutusta yksilöiden elämään. Velvollisuus jatkaa kulttuurinsa arvokkaita perinteitä tuleville sukupolville sekä velvollisuus puolustaa sitä sen tullessa ”uhatuksi”. Samalla yksilöillä olisi hänen mukaansa kuitenkin velvollisuus myös kritisoida oman kulttuurinsa epäoikeudenmukaisuuksia ja patoumia. Kulttuurista lojaaliutta voidaan pitää Pikhun mukaan täysin ymmärrettävänä ja esimerkiksi kuulumisen tunne on yksilöille hyvin tärkeää. Hän esittää, että ei voida olettaa, että yksilöt luopuisivat tästä lojaaliudesta eettisiä kantojaan päättäessään. Hän kuitenkin muistuttaa myös kulttuurisen lojaaliuden

eri tasoista. Eikö tällöin kulttuurisen lojaaliuden kokeminen ja sen näkeminen moraalisenä velvollisuutena samalla auttaisi myös arvostamaan muita kulttuureja ja ymmärtämään sitä, että myöskään toiset eivät halua luopua omasta lojaaliuudestaan kulttuuriaan kohtaan? Hän myös mainitsee, että kulttuurin merkitys perustuu juuri sen jäsenten halukkuuteen harjoittaa kulttuuria. Siksi siis minkään toisen kulttuurin ylläpitäminen pakolla ei ole mahdollista. Monimuotoisuus on osa vapautta. Se, että jokaisella yksilöllä on oikeus olla sellainen kuin on, on olennainen osa vapautta. Jos vapautta pidetään tärkeänä, silloin myös moninaisuuden ja erilaisuuden hyväksymistä tulisi pitää tärkeänä. (Bauböck, 2001, 111–113.)

7 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia eteläpohjalaisten nuorten asenteita maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan. Tutkimus rajattiin Etelä-Pohjanmaalle maakunnan kulttuuri-ilmiöiden, kuten maahanmuuttajien vähäisen määrän vuoksi. Tutkimus haluttiin lisäksi tehdä maaseutumaisella alueella, jotka usein jäävät tutkimuksissa vähemmälle huomiolle. Nuorten asenteita tarkasteltiin kolmen asennesummamuuttujan, maahanmuuttoryhmävertailujen sekä avointen vastausten avulla. Summamuuttujia vertailtiin sukupuoli-, luokka-aste-, vanhempien koulutustaso- sekä ulkomaalaistaustaisia lähipiirissä/tuttavapiirissä -muuttajien ryhmävertailuina. Sukupuoli, vanhempien koulutustaso, tuttavapiirin ulkomaalaistaustaiset sekä luokka-aste olivat yhteydessä nuorten maahanmuuttoasenteisiin.

Ensimmäiseksi tutkimuksessa tarkasteltiin, mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten maahanmuuttoasenteisiin. Kyselylomakkeen maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta koskevista 50 asenneväittämästä muodostettiin kolme summamuuttujaa; maahanmuuttopolitiikka, sosiaalinen etäisyys sekä ennakkoluuloisuus. Maahanmuuttoasenteita tarkasteltiin ensin kaikissa vertailtavissa ryhmissä summamuuttajien avulla. Maahanmuuttopolitiikka-summamuuttujalla mitattiin vastaajan suhtautumista maahanmuuttopolitiittisiin väittämiin. Sosiaalisen etäisyyden summamuuttuja puolestaan kuvasi tässä tutkimuksessa vastaajan suhtautumista kontaktien muodostamiseen maahanmuuttajien kanssa, ennakkoluuloisuus - summamuuttuja kuvasi vastaajien ennakkoluuloisuutta.

Ensimmäisenä alakysymyksenä selvitettiin sukupuolen yhteyttä maahanmuuttoasenteisiin. Sukupuolella oli tämän tutkimuksen perusteella suurin vaikutus maahanmuuttoasenteisiin. Tytöt suhtautuivat maahanmuuttoon poikia myönteisemmin kaikkien asennesummamuuttajien suhteen.

Toisena alakysymyksenä selvitettiin, onko lukiolaisten ja yhdeksäsluokkalaisten maahanmuuttoasenteissa eroja. Ainoa tilastollisesti merkitsevä ero ryhmien asenteiden välillä muodostui sosiaalisen etäisyyden-summamuuttujan kohdalla. Lukiolaiset näyttivät siis suhtautuvat hieman yhdeksäsluokkalaisten myönteisemmin kontaktien muodostamiseen ulkomaalaistaustaisten kanssa. Lukiolaisten asenteet olivat kuitenkin kahden muun summamuuttujan suhteen negatiivisempia, sillä lukiolaisten keskiarvot

olivat pienempiä maahanmuuttopolitiikka- sekä ennakkoluuloisuus-summamuuttujien suhteen. Lukiolaiset vaikuttivat siis tämän tutkimuksen perusteella suhtautuvan kriittisemmin maahanmuuttopolitiikkaan ja olevan hieman ennakkoluuloisempia kuin yhdeksäsluokkalaiset, vaikkei näiden mittauksen kohdalla tullutkaan tilastollisesti merkitsevää eroa ryhmien välille. Tämä ero saattaa johtua myös siitä, että maahanmuuttopolitiikkaan liittyvät kysymykset voivat olla yhdeksäsluokkalaisille vaikeampia kuin lukiolaisille. Lukiolaiset on myös valikoitunut joukko, mikä voi osaltaan selittää eroja. Yhdeksäsluokkalaisilla saattaa olla vähemmän tietoa maahanmuuttopolitiikasta ja yhteiskunnan ilmiöistä, mikä voi aiheuttaa useammin neutraaliin vastaukseen päättymisen. Tästä saattaa kertoa myös lukiolaisten pidemmät ja argumentoivat avovastaukset.

Kolmantena alakysymyksenä selvitettiin vanhempien koulutustason yhteyttä nuorten nuorten maahanmuuttoasenteisiin. Äidin koulutustaso oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuorten maahanmuuttoasenteisiin. Korkeakoulutettujen äitien lapset suhtautuivat maahanmuuttoon hieman positiivisemmin kuin ei-korkeakoulutettujen äitien lapset kaikkien asennesummamuuttujien suhteen. Tämän tutkimuksen perusteella äidin korkeakoulun käyminen oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuoren myönteisempiin maahanmuuttoasenteisiin. Isän korkeakoulutus oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ainoastaan siihen, kuinka myönteisesti nuoret suhtautuvat kontaktien muodostamiseen maahanmuuttajien kanssa (sosiaalinen etäisyys – summamuuttuja). Keskiarvojen vertailun perusteella myös isän korkeakoulutuksen vaikutus maahanmuuttoasenteisiin oli positiivinen kaikkien summamuuttujien kohdalla.

Neljännellä alakysymyksellä selvitettiin nuorten maahanmuuttokontaktien yhteyttä maahanmuuttoasenteisiin. Tämän tutkimuksen perusteella tuttavapiirin vaikutus maahanmuuttoasenteisiin oli suurempi kuin lähipiirin. Se, että nuorella oli tuttavapiirissään ulkomaalaistaustaisia, oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä myönteisempiin maahanmuuttoasenteisiin kaikkien asennesummamuuttujien suhteen. Keskiarvojen tarkastelussa positiivinen yhteys löytyi myös lähipiirin kohdalla kaikkien summamuuttujien kohdalla. Nuoret joiden tuttavapiiriin tai lähipiiriin kuului ulkomaalaistaustaisia, vastasivat siis kaikkien asennesummamuuttujien suhteen positiivisemmin kuin ne joiden tuttava- tai lähipiiriin ei kuulunut ulkomaalaistaustaisia. Suurin ero ryhmien keskiarvojen välillä oli sosiaalisen etäisyyden summamuuttujan

kohdalla. Tämä antaisi viitteitä siitä, että kun nuoren tuttavapiiriin kuuluu ulkomaalaistaustaisia, hän näyttäisi suhtautuvan myönteisemmin ihmissuhteiden solmimiseen ulkomaalaistaustaisten kanssa. Lähipiiriryhmien välille ei muodostunut tilastollisesti merkitseviä eroja, mikä puolestaan saattaa selittyä sillä, että lähipiirin vaikutus voi olla yksilölle tiedostamattomampi. On mahdollista, että maahanmuuttaja ei itse identifioitu maahanmuuttajaksi. Tämä saattaa vaikuttaa siihen millaisena yksilö näkee itsensä tai esimerkiksi perheensä. Toisaalta aikaisemmissa tutkimuksissa on myös huomattu, että ulkomaalaistaustaiset opiskelijat suhtautuivat kielteisemmin humanitaariseen muuttoon kuin kantasuomalaiset (Sjöblom-Immala 2013). Tämä on hyvä esimerkki siitä, kuinka monimutkainen ja vaikeasti tutkittava aihe maahanmuuttoasenteet ovat.

Toisella tutkimuskysymyksellä selvitettiin nuorten asenteita eri maahanmuuttoryhmiä kohtaan ryhmävertailujen avulla. Nuoria pyydettiin vastaamaan Likert-asteikoilla, kuinka mielellään he ottaisivat Suomeen eri kansallisuuksista muuttavia, ja kuinka myönteisesti tai kielteisesti he suhtautuivat erilaisiin maahanmuuttoryhmiin. Nuorten asenteet vaihtelivat suhteessa erilaisiin maahanmuuttajaryhmiin sekä eri maista muuttaviin. Kansallisuuksia vertailtaessa nuoret suhtautuivat kaikkein kielteisimmin humanitaarisen muuton maista ja konfliktialueilta muuttaviin. Näitä kansallisuuksia olivat Syyria, Irak, Iran, Afganistan ja Somalia. Maahanmuuttoryhmä-vertailuissa kielteisimmin nuoret suhtautuivat työttömiin muuttajiin, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Juuri nämä maahanmuuttoryhmät tulevat edellä mainituista humanitaarisen muuton maista sekä konfliktialueilta. Myönteisimmin nuoret suhtautuivat ryhmävertailujen perusteella länsimaista ja kulttuurisesti läheisemmistä maista muuttaviin. Kansallisuuksista kaikkein myönteisimmin nuoret suhtautuivat Iso-Britanniasta, USA:sta, Ruotsista, Saksasta ja Virossa muuttaviin. Maahanmuuttoryhmiä vertailtaessa myönteisimmin nuoret suhtautuivat lapsiin, opiskelijoihin, huippu-urheilijoihin sekä insinööreihin ja muihin asiantuntijoihin. Ryhmä- ja kansallisuusvertailujen tulokset olivat samansuuntaisia kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Myös aiemmissa tutkimuksissa opiskelijat ovat suhtautuneet kielteisimmin työttömiin, kouluttamattomiin ja humanitaarisiin maahanmuuttajiin (esim. Sjöblom-Immala, 2013). Islamin näkeminen uhkana on yleistynyt maahanmuuttovastaisessa keskustelussa, mikä saattaa osaltaan selittää tuloksia. Ilmiötä saattaa selittää myös se, että länsimaiset kulttuurit ovat lähempänä omaamme, ja niihin suhtaudutaan siksi myönteisemmin. Kulttuurisen etäisyyden lisäksi

toinen selittävä tekijä voi olla yleinen käsitys siitä, että humanitaarisista maista ja konfliktialueilta muuttavat turvapaikanhakijat ja pakolaiset kuluttavat Suomen resursseja, eivätkä ”hyödytä” Suomea millään lailla. Ajatus Suomen taloudellisten resurssien antamisesta ”muille” herättää usein negatiivisia tunteita. Lisäksi samat ryhmät koetaan helposti uhkaavina ja turvallisuutta heikentävinä.

Kolmannella tutkimuskysymyksellä tutkittiin, minkälaisia asioita nuoret itse nostivat esille maahanmuutosta. Tätä tarkasteltiin nuorten kirjoittaminen avovastausten avulla. Kyselylomakkeen lopussa oli yksi avokysymys, johon nuoret saivat vapaasti kirjoittaa maahanmuuttoon, monikulttuurisuuteen tai tutkimuskyselyyn liittyviä ajatuksiaan. 21 avovastausta jaettiin teemoihin vastausten yhtäläisyyksien perusteella. Nuorten esille nostamia teemoja olivat: kuva maahanmuutosta puutteellisuuden ja auttamisen näkökulmasta, puhe maahanmuutosta uhkana tai turvallisuuden kautta, puhe maahanmuutosta taloudellisten resurssien, työnteon ja hyödyn näkökulmasta sekä puhe maahanmuutosta kulttuurierojen sekä lakien ja normien noudattamisen näkökulmasta. Voimakkaimmin avovastauksista nousivat esille maahanmuuttoryhmät, joihin nuoret suhtautuivat kvantitatiivisen vertailuin perusteella kielteisimmin. Ryhmistä puhuttiin esimerkiksi pakolaisuuden, auttamisen, kulttuurierojen sekä työnteon yhteyksissä. Ryhmistä, joihin nuoret suhtautuivat kvantitatiivisen vertailun perustella myönteisimmin, oli mainittu avovastauksissa lapset sekä työntekijät. Muut kvantitatiivisen ryhmävertailun ryhmät jäivät puolestaan lähes kokonaan mainitsematta vastauksissa.

Maahanmuutto väriytyi nuorten puheessa paljolti ongelmien ja negatiivisuuden kautta. Yksikään avovastauksista ei käsitellyt maahanmuuttoa positiivisena ilmiönä. Avovastausten yksipuolisuudesta herää kysymys, onko nuorten kuva maahanmuutosta yksipuolinen, vai pidetäänkö maahanmuuton muita ilmiötä niin itsestään selvänä, ettei niitä koeta tarpeelliseksi mainita. Kuitenkin nuorten puhe maahanmuutosta oli yksipuolisempaa kuin maahanmuutto todellisuudessa on. Lisäksi nuorten avovastauksissa korostui enemmän toiseuttaminen ja erot ryhmien välillä kuin maahanmuuttajien kokeminen tai kohtaaminen yksilöinä. Maahanmuuttajista puhuttiin enemmän ryhmien kautta kuin yksilötasolla. On mahdollista, että juuri pakolaisuuteen liittyvät teemat puhuttavat ja mietityttävät nuoria enemmän kuin muut maahanmuuttoon liittyvät teemat. Ei siis voida ajatella niin, etteivät nuoret tunnista muita maahanmuuttoryhmiä. Kuitenkin jotkut ryhmät näyttivät herättävän nuorissa enemmän

ajatuksia kuin toiset. Osa nuorten kommentteista voisi tulkita niin, että Suomeen asti tuleminen ei olisi vastaajien mielestä välttämätöntä. Tämä taas herättää kysymyksen siitä, mihin maahan vastaajien mielestä pakolaisten tulisi jäädä. Ajatus Suomesta kaikille ihanteellisena valtiona voi hyvinkin olla vain isänmaallisen kansalaisen rakkautta isänmaataan kohtaan.

Myös hyvin kielteisiä ja rasistisia ääriasenteita välittyi nuorten vastauksista. Rasistinen ajattelu perustuu siihen, että ihmisryhmiin liittyvät tekijät ensisijaistetaan ja ihmisten yksilölliset piirteet ohitetaan. Rasisti siis olettaa ryhmien olevan niin yhtenäisiä, että ryhmän yksilöihin voidaan suhtautua ryhmän jäsenyyden kautta. Rasismiin liittyy kiinteästi rodullistaminen, jolla tarkoitetaan ihmisten luokittelua biologisten, sosiaalisten tai etnisten piirteiden perusteella. Ryhmän yksilöitä ja heidän toimintansa käsitellään ensisijaisesti rodullistetun ryhmän jäsenyyden kautta. Osa nuorista oli käyttänyt avovastauksissaan loukkaavia ilmaisuja erilaisista maahanmuuttoryhmistä. Myös mediassa ja mielenosoituksissa käytettyjä ilmaisuja kuten ”rajat kiinni” tai ”elintasopakolainen” oli kirjoitettu avovastauksiin. Rasistiset ja negatiiviset asenteet maahanmuuttajia kohtaan voivat kärjistä ja vaikeuttaa yhteiskunnan kotoutumistilannetta, minkä takia ääriasenteisiin olisi erityisen tärkeää kiinnittää huomiota. Ihonväriin, sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää eriarvoistamista ei pitäisi suvaita missään olosuhteissa. (Kivijärvi & Honkasalo 2010, 260; Puuronen 2011, 60–63; Sinokki 2017, 284–286.)

Nuoret vertailevat itseään muihin, joten on oletettavaa, että omia asenteita ja mielipiteitä peilataan toisten nuorten asenteisiin. Kun puhutaan nuorten asenteisiin vaikuttavista tekijöistä, on syytä nostaa esille myös ryhmien, sosiaalisten paineiden, sosialisointin, yhteenkuuluvuuden ja samanlaisuuden mahdolliset vaikutukset. (Puuronen 2006, 85; Salmivalli 2005, 130–157). Media ja ystävien aiheuttama sosiaalinen paine saattavat vaikuttaa asenteiden muodostumiseen tai ilmaisemiseen. Etenkin jos nuori ei ole vielä itse ehtinyt ajatella asiaa tai muodostaa asiasta mielipidettä, voimakkaan käsityksen tai hyvin perustellun mielipiteen omaksuminen voi olla helppo tapa edistää ryhmään kuulumista; kannattamalla toisten mielipiteitä, ajattelematta asiaa välttämättä itse.

Eroja nuorten asenteissa voidaan osaltaan selittää myös median vaikutuksella (Keskinen 2013). Myös osa nuorista oli avovastauksissaan maininnut median. Median välittää myös

kuvaa uhkaavista ja väkivaltaisista maahanmuuttajamiehistä. Kahdessa naisopiskelijan avovastauksessa ilmaistiin ennakkoluuloisuutta juuri yksin tulleita maahanmuuttajamiehiä kohtaan, mutta suhtauduttiin myönteisemmin naisten ja lasten muuttoon. Nuorten avoimet vastaukset heijastelivat paljolti samoja teemoja kuin mediassa ja politiikassa nostetaan esille. Tulokset olivat myös samansuuntaisia kuin aikaisemmat nuorten maahanmuuttoasenteita tutkineiden tutkimusten tulokset (Esimerkiksi Sjöblom-Immala 2013).

7.1 Tutkimuksen vaikuttavuus

Tutkimuksen tavoitteena oli herättää ajatuksia ja tuottaa lisää tietoa maakunnan nuorten asenteista, jotta monikulttuurisuuskasvatusta voitaisiin suunnata oikealla tavalla. Sekä valtakunnallisessa kotouttamisohjelmassa että Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa tuodaan esille tarve kiinnittää huomiota asenteisiin ja maahanmuuttajien kotouttamista edistäviin palveluihin (Häkkinen & Mattila 2011, 9). Maaseutumaisten alueiden ja kaupunkien erona on usein kotoutumista helpottavien palveluiden saatavuus. Etelä-Pohjanmaalla kotouttamispalvelut ovat verrattain tuore asia (Häkkinen & Mattila 2011, 10). Tutkimuksen teon aikana huomattiin, että maakuntalaiset ovat jo alkaneet ajatella maahanmuuttoa resurssina ja aktivoituneet maahanmuuttajien työllistämisen ja kotoutumisen edistämiseksi. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan Järviseudun ammatti-instituutissa on kehitetty maahanmuuttajien koulutusohjelma, jolla tavoitellaan maahanmuuttajien parempaa työllistymistä sekä kotouttamista (Helsingin Sanomat 2018). Myös Etelä-Pohjanmaan kulttuurirahaston päätös rahoittaa tätä tutkimusta kertoo siitä, että aiheesta ollaan maakunnassa kiinnostuneita. Lisäksi lukioiden ja muiden oppilaitosten myönteinen suhtautuminen tutkimuspyyntöön voidaan tulkita merkiksi siitä, että tutkimusaihetta pidetään tärkeänä.

Tämä kysely tavoitti 275 eteläpohjalaista nuorta. Tutkimuskyselyyn vastanneet nuoret ovat lukeneet kyselyn läpi ja joutuneet pohtimaan erilaisia näkökulmia maahanmuuttoon ja sen vaikutuksiin. Toisinaan myös itse tutkimus tai kyselyyn vastaaminen voi muokata asenteita, esimerkiksi tarjoamalla tunnistamattomalle ilmiölle käsitteitä tai neutraaleja suhtautumistapoja. Hyvä esimerkki pelkän kyselylomakkeen vaikutuksesta, olivat erään tutkimuskoulun nuorten ilmaisemat reaktiot kyselyn tekemisen jälkeen. Tutkimustilanteen jälkeen auditoriosta lähtiessään, nuoret keskustelivat vastauksistaan ja

pohtivat esimerkiksi sitä, miksi he vastasivat eri ryhmien kohdalla eri tavoin. Kysely tuo esille ilmiön moniulotteisuuden ja voi tarjota nuorille täysin uudenlaista tietoa esimerkiksi siitä, kuinka monenlaisia maahanmuuttoryhmiä on.

Monikulttuurinen nuorisotyö tukee harvoin suomalaisnuorten kasvamista kulttuurisesti ja etnisesti moninaistuvassa maailmassa. Monikulttuurisuuskasvatus auttaa yksilöä pohtimaan, millaisessa maailmassa hän elää ja kenen totuutta hän haluaa kuunnella. Monikulttuurisen toimijuuden kannalta olennaista on tietoisuus omasta toiminnasta ja valinnoista, sekä niiden seurauksista. Ymmärrys muita kohtaan, taito kohdata muita sekä taito käyttää oikeanlaisia välineitä vuorovaikutuksessa vievät pitkälle. Ymmärtämisen ja vuorovaikutustaitojen lisäksi monikulttuurisessa toimijuudessa korostuvat moninaisuuden ymmärtäminen, tiedon kyseenalaistaminen sekä kyky pohtia totuutta itsestä ja toisesta. (Timonen & Kantelinen 2013, 259–261.)

Kyselylomakkeen kysymykset ovat saattaneet olla nuorille haastavia pohdinnan aiheita. Aikuisellekin voi olla vaikeaa vastata maahanmuuttoon liittyviin eettisiin kysymyksiin, sillä ne haastavat tarkastelemaan omia ennakkoluuloja sekä omia, sosiaalisesti vähemmän hyväksyttäviä asenteita. Olisi tärkeää kehittää nuorten omia ajattelun ja pohdinnan taitoja, jotta nuoret kykenisivät suodattamaan monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoa koskevaa tietoa oman maailmankatsomuksensa läpi. Tämän takia monikulttuurisuuskasvatuksen ohella on syytä kiinnittää huomiota myös mediakasvatukseen.

Media ja teknologia tuntuvat kehittyvän muuta yhteiskuntaa nopeammin, eikä opetuksen ja kasvatuksen kentällä osata vielä vastata kaikkiin uudenlaisen ympäristön tuomiin haasteisiin. Ratkaisu ongelmaan voisi olla nuorten medialukutaidon vahvistaminen korostamalla lähdekriittisyyttä ja painottamalla esimerkiksi mielipidekirjoituksen ja uutistekstin eroja. Medianlukutaito, lähdekritiikki sekä uutiskanavien luotettavuuden arviointi ovat aikuisillekin vaikeita asioita, joten on syytä pohtia, kuinka moni nuori osaa nämä taidot. Yhteiskunnalliset muutokset tuovat uusia haasteita myös kasvatuksen kentälle. Tasa-arvoisen yhteiskunnan luominen sekä ennakkoluulojen ja rasismien vähentäminen ovat jatkuvia prosesseja, joiden merkitystä hyvinvointivaltion arvohierarkiassa on vaikea kyseenalaistaa. Kulttuuritietoinen opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle ja aidolle

vuorovaikutukselle sekä yhteisöllisyydelle (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014).

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Nuorisotutkimusta on kritisoitu sen kaupunkikeskeisyyden takia. Kun tutkitaan nuorten käsityksiä monikulttuurisuudesta tai maahanmuutosta, on hyvä huomioida, ettei esimerkiksi Varsinais-Suomessa tai pääkaupunkiseudulla tehtyjä tutkimuksia voida yleistää koskemaan alueita, jotka ovat esimerkiksi väestöltään tai kulttuuriltaan poikkeavia. Tämä on syytä muistaa, kun tämän tutkimuksen tuloksia verrataan aikaisempiin tutkimuksiin, jotka on toteutettu yliopistokaupungeissa tai kulttuurisesti erilaisilla alueilla. Tutkimuksiin osallistuminen on aina vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistuvan kiinnostuksesta riippuvaa, joten tutkimusjoukko on aina jollain tapaa valikoitunut.

Sen lisäksi, että ympäröiviä aika paikka ja kulttuuri vaikuttavat asenteisiin, tutkittavien vastauksiin saattaa vaikuttaa myös tutkimusasetelman muodostama sosiaalinen paine. Haastetta tutkimiseen tuottaa asenteiden arkuus, sensitiivisyys sekä tiedostamattomuus. Lisäksi asenteet voivat olla yksilölle hyvin tiedostamattomia, mikä saattaa vaikeuttaa niiden tutkimista. Arkaluonteisten asenteiden, kuten esimerkiksi ennakkoluuloisuuden mittaaminen ja tutkiminen tuottavat haasteita, sillä ihmiset voivat helposti peitellä asenteitaan tai antaa sosiaalisesti hyväksytyjä vastauksia. (Erwin 2001, 55.)

Identiteettiään rakentava nuori saattaa vastatessaan pohtia sitä, kuinka hänen tulisi tästä asiasta ajatella. Sosiaalinen paine ja aiheen arkuus saattavat heikentää vastausten luotettavuutta ja vastaajien rehellisyyttä. Kun esimerkiksi opettajaopiskelijoiden asenteita on tutkittu, on huomattu, että opiskelijoiden tapaa puhua monikulttuurisuudesta värittää ihanteiden julkituominen. Räsänen (2013, 275) teki huomion, opiskelijoiden näkemyksistä, jotka vaikuttavat siltä, että he kirjasivat näkemyksiä, joita olettivat heiltä tulevana opettajina odotettavan. Myönteisyys ilmeni Räsänen mukaan poliittisesti korrekteinä mielipiteinä ja monikulttuurisuuden pitämisenä itsestäänselvyytenä. On mahdollista, että sosiaalinen paine on vaikuttanut myös tämän tutkimuksen vastaajiin. Tutkimustuloksia on saattanut vääristää myös mahdollinen tutkittavien motivaation

puute. Esimerkiksi kyselylomakkeeseen vastaamiseen ei välttämättä suhtauduta vakavasti.

Tutkimus on aina sidoksissa ympäröivään aikaan ja paikkaan (Hirsjärvi ym. 2014, 161). Asenteet ovat dynaamisia ja ne muokkautuvat koko elämänkaaren ajan. Koska kyseessä on tutkimus, jossa asenteita tarkastellaan poikkileikkaushetkellä, tuloksista ei voida myöskään tehdä yleistävää päätelmää tai johtopäätöstä asenteiden tai arvojen pysyvyydestä. Esimerkiksi tämän tutkimuksen aineisto kerättiin alle vuoden päästä Turun iskun jälkeen loppukeväästä 2018. Turussa elokuussa 2017 tapahtunut terrori-isku muutti yhteiskunnallista tilannetta ja suorastaan räjäytti monikulttuurisuuteen, maahanmuuttajiin ja turvapaikanhakijoihin liittyvän keskustelun mediassa. Tällaiset tapahtumat ja niiden aikaansaama maahanmuuttokeskustelun aktivoituminen, saattavat hetkellisesti esimerkiksi kärjistä asenteita.

Niin kuin Opetushallituksenkin aikaisemmin teettämässä tutkimuksessa myös tässä tutkimuksessa ammattikoululaiset olivat vähiten edustettu vastaajaryhmä. Lisäksi vähiten vastauksia saatiin Opetushallituksen tutkimuksessa juuri Pohjanmaalta, Etelä-Pohjanmaalta ja Itä-Suomen alueilta. (Opetushallitus 2018.) On syytä pohtia, miksi joiltain vastaajaryhmiltä on aikaisemminkin tutkimuksissa saatu vähemmän vastauksia. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli erityisesti saada vastauksia sellaiselta vastaajajoukolta, joka aikaisemmissa tutkimuksissa on ollut aliedustettuna. Maakunnan ammattikouluja ei kuitenkaan saatu tutkimukseen mukaan.

7.3 Jatkotutkimus

Mielenkiintoinen, mutta vaikeasti toteutettava jatkotutkimusaihe olisi tutkia vanhempien ja heidän lastensa asenteiden samankaltaisuutta tai erilaisuutta esimerkiksi parihaastatteluin tai kyselytutkimuksen avulla. Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi tutkia nuorten ja heidän ystäviensä asenteiden samankaltaisuutta. Lisäksi median merkityksiä maahanmuuttokysymyksissä on tärkeää tutkia. Tutkimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli vertailla maakunnan ammattikoululaisten ja lukiolaisten asenteita. Tämä tutkimusasetelma olisi edelleen kiinnostava tutkimusasetelma. Myös laadullisen haastattelututkimuksen tekeminen aiheesta olisi hyvä syventävä tutkimusnäkökulma. Alueellisiin asenne-eroihin olisi mielenkiintoista perehtyä

tarkemmin esimerkiksi vertailevalla tutkimusotteella ja alueiden maahanmuutto- ja kulttuurihistoriaa tarkastelemalla.

Asenteiden jatkuvaan ja nopeaan muutokseen on syytä kiinnittää huomiota, kun tarkastellaan asennetutkimuksia. Pienessäkin ajassa voi tapahtua asioita, joilla on vaikutus yleiseen asenneilmapiiriin. On syytä pohtia, kuinka paljon esimerkiksi 2000-luvun alkupuolen asenneselvityksiin voidaan nojata tarkastellessa tällä hetkellä vallitsevia asenteita. Eri aikakausina tehdyt asenneselvitykset luovat kuitenkin mielenkiintoisen jatkumon ja kronologisen tarkasteluskaalan, joka mahdollistaa asenteiden vertailun ja niihin vaikuttavien yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkastelun. Niiden avulla voidaan tarkastella, minkälainen ympäristön rooli asenteiden muovaajana on.

LÄHTEET

Ahokas, P. 2011. Perussuomalaisten Hakkarainen sai ryhmältään varoituksen. Helsingin Sanomat 27.10.2011. Viitattu 11.1.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002509139.html>

Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.

Avonius, M. & Kestilä-Kekkonen, E. 2018. Suomalaisten maltilliset ja kirjavat maahanmuuttoasenteet. Yhteiskuntapolitiikan julkaisuja 83: 2018 (1). Viitattu 1.1.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136481/YP1801_Avonius%26Kestila-Kekkonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bauböck, R. 2001. Cherishing diversity and promoting political community. Ethnicities 1 (1). Viitattu 15.1.2019. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/146879680100100112>

Björklund, K. 2014. Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa. Yksin tulleiden pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Bobo, L., & Hutchings, V. L. 1996. Perceptions of racial group competition: Extending Blumer's theory of group position to a multiracial social context. American Sociological Review 61:1996. Viitattu 11.12.2019. https://www.jstor.org/stable/2096302?origin=crossref&seq=1#metadata_info_tab_contents

Dovidio, J. F., Kawakami, K., & Gaertner, S. L. 2002. Implicit and explicit prejudice and interracial interaction. Journal of Personality and Social Psychology 82(1), 62–68. Viitattu 7.8.2019. https://www.researchgate.net/profile/Kerry_Kawakami/publication/252228477_Intergroup_Contact_The_Past_Present_and_the_Future/links/562a49ce08aef25a243ff712.pdf

Erwin, P. 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Farrugia, D. 2014. Towards a spatialised youth sociology: the rural and the urban in times of change. Journal of Youth Studies. 17 (3). Viitattu 13.1.2019. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13676261.2013.830700?needAccess=true>

Gorodzeisky, A. & Semyonov, M. 2016. Not only competitive threat but also racial prejudice: Sources of anti-immigrant attitudes in European societies. International Journal of Public Opinion Research 28 (3). Viitattu 9.1.2019. <https://academic.oup.com/ijpor/article/28/3/331/1750622>

- Hartup, W. W. 1989. Social relationships and their developmental significance. *American Psychologist*, 44(2), 120–126.
- Hatton, T. 2016. Immigration, public opinion and the recession in Europe. *Economic Policy* 31 (86). Viitattu 9.1.2019. <https://academic.oup.com/economicpolicy/article/31/86/205/2392431>
- Helsingin Sanomat. 2019. Brexitin peruminen olisi voitto Euroopan unionille – myös britit tietävät nyt paremmin, mitä EU-ero tarkoittaisi. *Helsingin Sanomat* 11.1.2019. Viitattu 13.1.2019. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005962594.html>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Tammi.
- Horsti, K. 2005. Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Huttunen, L., Löytty, O. & Rastas, A. 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijärsäisiä suhteita. Teoksessa A. Rastas, L. Huttunen, & O. Löytty (toim.) *Suomalainen vieraskirja*. Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Häkkinen, A. & Mattila, M. 2011. Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Seinäjoki: Siirtolaisuusinstituutti.
- Jäske, P. 2008. Asuminen Etelä-Pohjanmaalla. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan liitto. Julkaisu B:31.
- Kalliopuska, M. 2005. Psykologian sanasto. Helsinki: Otava.
- Kauppila, J. 2010. An immigrant student and his or her family – challenge for schools. Teoksessa M. Soininen & T. Merisuo-Storm (toim.) *Looking at diversity in different ways*. Rauma: Turun yliopisto, 149–180.
- Keskinen, S. 2013. Islam ja sukupuolistuneen väkivallan uhka suomalaisessa mediakeskustelussa. Julkaisu 12. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) *Islam, hallinta ja turvallisuus*. Turku: Eetos.
- Kivijärvi, A & Honkasalo, V. 2010. Monikulttuuristen nuorten ja nuorisotyöntekijöiden tulkintoja rasismista. Teoksessa M. Martikainen & L. Haikkola (toim.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 257–272.
- Kokkonen, Y. & Parkkinen, S. 2019 Trump: Meksikon muuri tarvitaan kansallisen turvallisuuden takaamiseksi. Presidentti Donald Trump puhui Valkoisessa talossa parhaaseen katseluaikaan ja kertoi laittomien siirtolaisten tekemistä rikoksista. *Yle Uutiset* 8.1.2019. Viitattu 13.1.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10587211>
- Koopmans, R. 2013. Multiculturalism and Immigration: A Contested Field in Cross-National Comparison. *Annu. Rev. Sociol.* 39:2013. Viitattu 27.11.2018. <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev-soc-071312-145630>
- Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Liebkind, K. 2001. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa (toim.) Liebkind, K. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus. 2. Painos, 13–27.

Maahanmuuttovirasto. 2017. Sanasto. Maahanmuuttoviraston sanasto 2017. Viitattu 27.11.2017. http://www.migri.fi/medialle/sanasto#maastamuuttaja_fi

Manninen, M. 2018. He tulevat Suomeen, kouluttautuvat pula-aloille, työllistyvät ja jäävät – Onko Etelä-Pohjanmaalla kehitetty ihmelääke maahanmuuttoon ja työvoimapulaan? Helsingin Sanomat 15.9.2018. Viitattu 8.10.2018. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005828630.html>

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto.

Metsämuuronen, J. 2001. Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä. Metodologia-sarja 7. Helsinki: Methelp.

Metsämuuronen, J. 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia-sarja 1. Helsinki: Methelp.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: Methelp.

Myllymäki, A. 2009. Etelä-Pohjanmaan taloudellinen kehitys ensimmäisestä maailmansodasta suureen muuttoon. Teoksessa Salokangas, R. (toim.) Etelä-Pohjanmaan historia VII. Vaasa: Etelä-Pohjanmaan liitto.

Myllyniemi, S. 2010. Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 107 & Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja 43. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta.

Myllyniemi, S. 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 159. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto.

Nummenmaa, L. 2010. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.

Nuorisoasian neuvottelukunta (Nuora) & Nuorisotutkimusseura: Nuorisobarometri 2014 [sähköinen tietoaaineisto] Viitattu 8.8.2019. https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD2973/PIP/quF2973_fin.pdf

Nuorisoasian neuvottelukunta (Nuora) & Nuorisotutkimusseura: Nuorisobarometri 2016 [sähköinen tietoaaineisto] Viitattu 8.8.2019. https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD3136/PIP/quF3136_fin.pdf

- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 9.9.2018.
https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetushallitus. 2018. Faktaa Express – Mitä nuoret ajattelevat kulttuurisesta moninaisuudesta ja avarakatseisuudesta? Faktaa Express 4A/2018. Viitattu 6.9.2018.
https://www.oph.fi/download/190359_FaktaaExpress_4A_2018.pdf
- Perho, S. 2010. Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhannen vaihteen Joensuusta. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 103. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus.
- Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Rastas, A., Huttunen L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja – Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.
- Rauta, J. 2018. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2017. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 131. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Viitattu 29.11.2018.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/154780/POLAMK_Rap131_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Rekonen, P. 2009. Etelä-Pohjanmaan valtamerentakainen siirtolaisuus 1860–1940. Teoksessa R. Salokangas (toim.) Etelä-Pohjanmaan historia VII. Vaasa: Etelä-Pohjanmaan liitto.
- Räsänen, M. 2013. Visuaalinen monilukutaito–Luokanopettajaksi opiskelevien monikulttuurisuuskäsitykset ja kuvataide. Kasvatus 44 (3), 270–285.
- Räty, H. 1982. Asennetutkimuksen unohdettu historia. Teoreettis-metodologinen tarkastelu asenteesta sosiaalipsykologisen tiedon kategoriana. Joensuu: Joensuun korkeakoulu & Joensuun korkeakoulun kirjasto.
- Saarteenoja, A., Träsk, M., Tantaranmäki, S. & Mattila, M. 2009. Maaseudun maahanmuuttajat: Kokemuksia työperäisestä maahanmuutosta Etelä-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen maaseudulla. Seinäjoki: Ruralia-instituutti. Raportteja 41. Viitattu 13.1.2018. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja41.pdf>
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Schwartz, S. H. 2012. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. Online Readings in Psychology and Culture. 2 (1). Viitattu 14.1.2019.
<https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>

Schwartz, S. H. 2011. Studying Values: Personal Adventure, Future Directions. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 42 (2). Viitattu 14.1.2019.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0022022110396925>

Sinokki, J. 2017. Rasismin määritelmä. Teoksessa J. Sinokki (toim.) *Rasismi ja filosofia*. Turku: Eetos. Viitattu 9.7.2018.
https://www.academia.edu/32062931/Rasismin_määritelmä_kirjassa_Rasismi_ja_filosofia?auto=download

Sipilä, A. 2016. Miksi britit äänestivät itsensä ulos EU:sta? HS listaa 10 syytä Brexit-leirin voitolle. *Helsingin Sanomat* 25.6.2016. Viitattu 13.1.2019.
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002907911.html>

Sjöblom-Immala, H. 2013. Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava Etnobarometri 2013. Turku: Siirtolaisinstituutti.

Soilamo, O. 2008. Opettajan monikulttuurinen työ. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, *Scripta lingua Fennica edita*, ISSN 0082-6995; osa 267. Kasvatustieteen väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.

Solares, E. & Liebkind, K. 2015. Ryhmien väliset ennakkoluulot ja niihin vaikuttaminen. Teoksessa T. Steiner, J. Vainionpää ja R. Huttunen (toim.) *Samalta viivalta* 9. Jyväskylä: PS-kustannus. 13–38.

Suurpää, L. 2002. Erilaisuuden hierarkiat: suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. *Julkaisuja / Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura*, 28. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel. & M. Säävälä (toim.) *Olemme muuttaneet - ja kotoudumme*. Maahanmuuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto. 15–31. Viitattu 10.5.2016. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/78969b8a88334c6fadcdcc2a1405326d/1494397046/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_final%202608%20%283%29.pdf

Söderling, I. 2005. Suomen väestökysymys ja maahanmuutto. Teoksessa S. Fågel (toim.) *Olemme muuttaneet*. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.

Söderling, I. 1996. Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin 1996 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2002-01-23). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1111> Viitattu 9.8.2019.
https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD1111?tab=download&study_language=fi

Tenojoki, A. 2009. Koulutus Etelä-Pohjanmaalla. Selvitys väestöllisistä tekijöistä ja toisen asteen koulutuksesta. *Julkaisu B:32*. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan liitto.

Tilastokeskus. 2018. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 13.1.2018.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>

Tilastokeskus. 2019. Ulkomaan kansalaiset. Viitattu 15.1.2019.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

Timonen, L. & Kantelinen, R. 2013. Moninaisuus opettajan kouluttajan ja korkeakouluopettajan työssä – näkökulmia monikulttuuriseen kasvatukseen. *Kasvatus* 44 (3), 258–269.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Maahanmuuttajabarometri 2012. Helsinki: TEM-raportteja 11/2013.

Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–126.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Zacheus, T., Kalalahti, M., Varjo, J., Saarinen, M., Jahnukainen, M., Mäkelä, M. & Kivirauma, J. 2017. Yläkouluikäisten syrjinnän, kiusaamisen ja rasismien kokemukset. *Terra* 128 (1) Viitattu: 9.7.2018. https://www.versuslehti.fi/wp-content/uploads/Terra_Ylakouluikaisten-syrjinnan-kiusaamisen-ja-rasismien-kokemukset.pdf

LIITTEET

Liite 1.

Kyselylomake

Etelä-Pohjanmaan nuorten asenteet maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa kohtaan

Tässä tutkimuksessa selvitetään suomalaisten toisen asteen opiskelijoiden asenteita maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan. Kysely on vapaaehtoinen, eikä nimeäsi tai tunnistetietojasi yhdistetä missään vaiheessa vastauksiisi. Vastaathan kysymyksiin rehellisesti. Aineistoa saatetaan käyttää jatkotutkimuksessa.

1. Sukupuoli

Mies

Nainen

Muu

2. Ikä

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

yli 25

e

3. Oppilaitos jossa opiskelet ja tutkintosi

Ammattikoulu, mikä tutkintolinia?

Lukio, ylioppilastutkinto

Kaksoistutkinto, lukio + mikä tutkinto?

Kauppaopisto

Muu, mikä?

Peruskoulu

4. Luokka-aste

1. lk

2. lk

3. lk

4. lk

Muu, mikä?

9. lk peruskoulussa

5. Äidinkieli

Suomi

Ruotsi

Muu, mikä?

6. Paikkakunta jolla asut

Alavus
Evijärvi
Ilmajoki
Isojoki
Karijoki
Kauhajoki
Kauhava
Kuortane
Kurikka
Lappajärvi
Lapua
Seinäjoki
Soini
Teuva
Vimpeli
Ähtäri
Muu, mikä?

7. Oletko syntynyt Suomessa? Jos et merkitse tekstikenttään synnyinmaasi.

Kyllä
Ei, mikä?

8. Ovatko vanhempasi syntyneet Suomessa? Jos eivät tai toinen heistä ei ole, merkitse tekstikenttään maan nimi.

Molemmat vanhempani ovat syntyneet Suomessa

Toinen vanhemmistani on syntynyt ulkomailla, missä?

Molemmat vanhempani ovat syntyneet ulkomailla, missä?

9. Isäsi korkein koulutustaso

Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)

Ammatillinen tutkinto

Lukio / Ylioppilastutkinto

Opistotasoinen koulutus

Ammattikorkeakoulu (AMK)

Yliopisto

Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto

Muu, mikä?

10. Isäsi ammatti

11. Äitisi korkein koulutustaso

Perusaste (kansakoulu tai peruskoulu)

Ammatillinen tutkinto

Lukio / Ylioppilastutkinto

Opistotasoinen koulutus

Ammattikorkeakoulu (AMK)

Yliopisto

Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto

Muu, mikä?

12. Äitisi ammatti

13. Olen asunut ulkomailla

Ei

Kyllä, missä?

14. Jos olet käynyt ulkomailla esim. turistimatkoilla, kuinka monessa maassa olet käynyt?

0

1-3

4-6

yli 6

15. Missä ulkomaan kohteissa olet käynyt?

En ole ollut ulkomailla

Suomen naapurimaat (Suomi, Ruotsi, Viro, Venäjä, Norja)

Lämpimät turistikohteet Euroopassa (esim. Kanariansaaret, Espanja, Kreikka)

Kaupunkiturismin matkakohteet (esim. Ranska, Puola, Praha Iso-Britannia)

Aasian maat (esim. Thaimaa, Kiina, Intia)

Afrikka (Esim. Egypti, Marokko)

Amerikka (USA, Etelä-Amerikan maat)

Australia + Uusi-Seelanti

Muu, mikä?

16. Olen ollut vaihto-oppilaana tai au pairina ulkomailla?

En

Kyllä, missä?

17. Onko lähipiirissäsi ulkomaalaistaustaisia henkilöitä (esim. perhe, läheiset ystävät)

Kyllä

Ei

18. Onko tuttavapiirissäsi ulkomaalaistaustaisia henkilöitä (esim. tutut koulusta tai harrastuksista)

Kyllä

Ei

19.

Seuraavassa on joukko väittämiä, koskien maahanmuuttoa ja ulkomaalaistaustaisia henkilöitä. Väittämiin ei ole oikeita tai väärä vastauksia. Valitse siis se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa käsityksiäsi.

(1=Täysin eri mieltä / 2=Jokseenkin eri mieltä/ 3=Ei samaa eikä eri mieltä/ 4=Jokseenkin samaa mieltä/ 5=Täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Maahanmuuttopolitiikkaa pitäisi tiukentaa.					
Suomesta saa liian helposti turvapaikan.					
Maahanmuuttajien tulisi omaksua täysin suomalaiset tavat ja kulttuuri.					
Suomen tulisi ottaa vastaan ainoastaan sellaisia aikuisia maahanmuuttajia, joille voidaan järjestää työpaikka.					
Ulkomaalaistaustaiset ovat mielestäni taipuvaisempia tekemään rikoksia kuin kantasuomalaiset.					
Suomen tulisi ottaa nykyistä enemmän turvapaikanhakijoita.					☐
Oleskeluluvan saamista Suomessa tulisi helpottaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Hädässä olevia ulkomaalaisia pitäisi auttaa ensisijaisesti heidän kotimaassaan, eikä ottaa heitä Suomeen.	☐	☐	☐	☐	☐
Turvapaikanhakijoita tulisi auttaa vasta sen jälkeen, kun suomalaisten vähäosaisten ongelmat on hoidettu.	☐	☐	☐	☐	☐
Maahanmuuttajataustaisia kohdellaan suomalaisessa yhteiskunnassa epäreilusti.	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen tulisi ensisijassa ottaa vastaan korkeasti koulutettuja ulkomaalaisia.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos ei omaksu suomalaisia tapoja, on mahdotonta tulla suomalaiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävänä ihonvärillä ei ole minulle mitään merkitystä.	☐	☐	☐	☐	☐
Rasismi on suomalaisten nuorten keskuudessa vakava ongelma.	☐	☐	☐	☐	☐

Olisi hyvä jos Suomeen tulisi enemmän ulkomaalaisia.

Ulkomaalaiset ovat monipuolistaneet suomalaista kulttuuria.

Yhteiskunnan maksamat tuet kuuluvat ensi sijassa suomalaisille, ei ulkomaalaisille.

Olisi hyvä jos avioliitot suomalaisten ja ulkomaalaisten välillä yleistyisivät.

Monet turvapaikanhakijat tulevat Suomeen vain hyötyäkseen sosiaalieduista.

On tärkeää, että maahanmuuttajat voivat säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa.

Maahanmuuttajat ovat tarpeellinen osa suomalaista yhteiskuntaa.

On tärkeämpää auttaa suomalaista köyhää kuin pakolaista.

Ulkomaalaisilla ei saisi olla lupaa ostaa maata Suomesta.

Ulkomaalaistaustaisille lapsille olisi tärkeää järjestää opetusta heidän omalla äidinkielellään.

Suomalaisten kielitaito paranee maahanmuuton seurauksena.

Maahanmuutto lisää työttömyyttä.

Maahanmuuttajien tuleminen Suomeen heikentää yhteiskuntarauhaa.

Maahanmuuttajat tuovat Suomeen elämäniloa.

Maahanmuuton seurauksena huumeet leviävät Suomeen.

Suomalaisten suvaitsevaisuus muita kohtaan kasvaa maahanmuuton ansiosta.

Maahanmuuton seurauksena kansainvälinen rikollisuus leviää Suomeen.

Maahanmuuton myötä maamme talous elpyy.

Ulkomailla tuleva halpa työvoimaa ajaa palkat alas.

~~Maahanmuuttoa~~ pitäisi rajoittaa mahdollisimman vähän.

Vain syntyperäinen suomalainen voi mielestäni saada Suomen kansalaisuuden.

Työtön suomalainen olisi työllistettävä ennen ulkomaalaista.

Ulkomaalaiset ovat hyödyksi Suomen taloudelle.

Suomen pitäisi mielestäni ottaa enemmän turvapaikanhakijoita.

Ollakseen suomalainen, täytyy osata suomea.

Maahanmuuttajat kunnioittavat Suomen lakeja vähemmän kuin kantasuomalaiset.

Haluaisin olla läheinen ystävä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.

Tuntisin oloni vaivaantuneeksi ulkomaalaistaustaisen seurassa.

Voisin rakastua henkilöön, joka on ulkomaalaistaustainen.

Haluaisin työskennellä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.

Voisin asua yhdessä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.

On paras olla mahdollisimman vähän tekemisissä ulkomaalaistaustaisten kanssa.

Olin valmis toimimaan vertaistukena maahanmuuttajalle.

En mielelläni asuisi vastaanottokeskuksen läheisyydessä.

Lisääntyneen maahanmuuton seurauksena Suomesta on tullut turvattomampi asuinmaa.

Jokaisen maan tulisi saada itse päättää kuinka paljon maahanmuuttajia otetaan.

Maahanmuuttoon liittyviä turvallisuusriskejä liioitellaan mediassa.

Turvapaikanhakijoissa on paljon sellaisia, jotka eivät todellisuudessa ole sen tarpeessa.

20. Kuinka suhtaudut seuraavien kansalaisuuksien Suomeen muuttoon?

	Kielteinen	Meiko kielteinen	Neutraali	Meiko myönteinen	Myönteinen
Venäjä					
Viro					
Puola					
Ruotsi		☐	☐	☐	☐
Intia	☐	☐	☐	☐	☐
<u>Usa</u>	☐	☐	☐	☐	☐
Kiina	☐	☐	☐	☐	☐
Iran	☐	☐	☐	☐	☐
Irak	☐	☐	☐	☐	☐
Vietnam	☐	☐	☐	☐	☐
Saksa	☐	☐	☐	☐	☐
Somalia	☐	☐	☐	☐	☐
Afganistan	☐	☐	☐	☐	☐
Iso-Britannia	☐	☐	☐	☐	☐
Turkki	☐	☐	☐	☐	☐
Thaimaa	☐	☐	☐	☐	☐
Italia	☐	☐	☐	☐	☐
Nigeria	☐	☐	☐	☐	☐
Syyria	☐	☐	☐	☐	☐

21. Kuinka suhtaudut eri maahanmuuttosyihin ja maahanmuuttajaryhmiin?

	Kielteinen	Meiko kielteinen	Neutraali	Meiko myönteinen	Myönteinen
Opiskelija					☐
Avoliittomuuttaja					☐
Työnteko					☐
Työtön muuttaja					☐
Au pair				☐	☐
Adoptiolapsi	☐	☐	☐	☐	☐
Insinöörit ja muut asiantuntijat	☐	☐	☐	☐	☐
Turvapaikanhakija	☐	☐	☐	☐	☐
Kiintiöpakolainen	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi ulkomaan sota- tai kriisialueelta	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjät	☐	☐	☐	☐	☐
Huippu-urheilijat	☐	☐	☐	☐	☐
Muusikot, taiteilijat	☐	☐	☐	☐	☐

22. Jos kysely herätti sinussa ajatuksia, joita ei erikseen kysytty, voit kirjoittaa niitä avoimesti tähän.

PYYNTÖ OSALLISTUA TUTKIMUKSEEN

Tutkimus Etelä-Pohjanmaan nuorten asenteista maahanmuuttajia kohtaan.

Teen kasvatustieteen Pro Gradu –tutkielmaani toisen asteen opiskelijoiden asenteista maahanmuuttajia kohtaan. Tutkimukseni on rajattu koskemaan ainoastaan Etelä-Pohjanmaan oppilaitoksia, joten osallistumisenne tutkimukseen olisi ensisijaisen arvokasta. Oppilaitoksenne olisi sopiva tutkimuskohde tutkimukseeni.

Toivoisin, että voisitte välittää linkin tutkimuskyselyyn opiskelijoillenne. Tutkimuskyselyyn vastaaminen on helppoa ja kestää vain 3 minuuttia. Tutkimuskysely sopii erinomaisesti toteutettavaksi esimerkiksi äidinkielen tai yhteiskuntaopin tunnille, herättämään keskustelua tärkeästä yhteiskunnallisesta aiheesta. Tutkimuskysely on sähköinen ja siihen voi vastata millä tahansa tietokoneella tai älylaitteilla, esimerkiksi omalla älypuhelimella.

Vaikka toivommekin saavamme vastauksia mahdollisimman monilta opiskelijoilta, tutkimukseen osallistuminen on jokaiselle oppilaalle täysin vapaaehtoista. Tarvitsimme kuitenkin apua oppilaitoksilta ja opettajilta tutkimuskyselyn linkin jakamisessa ja kyselyn toetuuttamisessa oppituntien aikana. Kysely on helppointa jakaa sähköisesti esimerkiksi sähköiselle oppimisalustalle, josta opiskelijat voivat klikata itsensä kyselyyn.

Nuorten vastauksia tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti. Aineiston raportointi suoritetaan siten, että vastaajan tai oppilaitoksen tunnistaminen on mahdotonta. Yli 15-vuotiaisiin kohdistuvissa tutkimuksissa painotetaan tutkittavan omaa suostumusta tutkimukseen osallistumisesta. Osallistuvilta oppilaitoksilta tarvitaan kuitenkin tutkimuslupa, sillä kysely toteutetaan koulupäivän aikana. Vastaan mielelläni heränneisiin kysymyksiin. Yhteystietoni löytyvät vasemmalta.

Kysely tulisi teettää opiskelijoilla huhtikuun 2017 aikana. Olettehan mukana edistämässä maakuntanne nuoriin kohdistuvaa tutkimusta.

Linkki sähköiseen kyselyyn:

Ystävällisin terveisin

Saaga Somerkoski

Liite 3

Taulukko 4. Eteläpohjanmaan nuorten asenteet maahanmuuttoa kohtaan; rotatoitu komponenttimatriisi pääkomponenttianalyysille. Muuttujien lataukset komponenteille. (Rotatoidut komponentit ja kommunaliteetit)

Kyselyn väittämät	Komponentit			
	K1	K2	K3	Kom.
V76 Suomen pitäisi mielestäni ottaa enemmän turvapaikanhakijoita.	.79	.16	.32	.74
V44 Suomen tulisi ottaa nykyistä enemmän turvapaikanhakijoita.	.77	.24	.24	.71
V72 Maahanmuuttoa pitäisi rajoittaa mahdollisimman vähän.	.72	.18	.25	.61
V45 Oleskeluluvan saamista Suomessa tulisi helpottaa.	.68	.24	.26	.58
V39_K Maahanmuuttopolitiikkaa pitäisi tiukentaa.	.65	.23	.43	.66
V90_K Turvapaikanhakijoissa on paljon sellaisia, jotka eivät todellisuudessa ole sen tarpeessa.	.62	.11	.41	.57
V60_K On tärkeämpää auttaa suomalaista köyhää kuin pakolaista.	.58	.25	.42	.57
V40_K Suomesta saa liian helposti turvapaikan.	.57	.35	.48	.68
V89 Maahanmuuttoon liittyviä turvallisuusriskejä liioitellaan mediassa.	.56	.37	.33	.55
V46_K Hädässä olevia ulkomaalaisia pitäisi auttaa ensisijaisesti heidän kotimaassaan, eikä ottaa heitä Suomeen.	.54	.18	.29	.41
V88_K Jokaisen maan tulisi saada itse päättää kuinka paljon maahanmuuttajia otetaan.	.54		.36	.43
V81 Voisin rakastua henkilöön, joka on ulkomaalaistaustainen.	.18	.86	.14	.78
V83 Voisin asua yhdessä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.	.28	.80	.22	.78
V84_K On paras olla mahdollisimman vähän tekemisissä ulkomaalaistaustaisten kanssa.	.18	.80	.33	.79
V79 Haluaisin olla läheinen ystävä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.	.33	.79	.20	.77
V82 Haluaisin työskennellä ulkomaalaistaustaisen henkilön kanssa.	.35	.77	.17	.74
V51 Ystäväni ihonvärillä ei ole minulle mitään merkitystä.		.74	.17	.58
V80_K Tuntisin oloni vaivaantuneeksi ulkomaalaistaustaisen seurassa.		.73	.41	.70

V56 Olisi hyvä, jos avioliitot suomalaisten ja ulkomaalaisten välillä yleistyisivät.	.41	.65		.60
V69_K Maahanmuuton seurauksena kansainvälinen rikollisuus leviää Suomeen.	.24	.27	.71	.63
V87_K Lisääntyneen maahanmuuton seurauksena Suomesta on tullut turvattomampi asuinmaa.	.44	.28	.70	.77
V78_K Maahanmuuttajat kunnioittavat Suomen lakeja vähemmän kuin kantasuomalaiset.	.30	.17	.69	.59
V55_K Yhteiskunnan maksamat tuet kuuluvat ensi sijassa suomalaisille, ei ulkomaalaisille.	.39	.14	.66	.61
V43_K Ulkomaalaistaustaiset ovat mielestäni taipuvaisempia tekemään rikoksia kuin kantasuomalaiset.	.35	.36	.65	.67
V65_K Maahanmuuttajien tuleminen Suomeen heikentää yhteiskuntarauhaa.	.45	.27	.59	.62
V74_K Työtön suomalainen olisi työllistettävä ennen ulkomaalaista.	.43	.21	.56	.54
V57_K Monet turvapaikanhakijat tulevat Suomeen vain hyötyäkseen sosiaalieduista.	.49	.32	.56	.65
V47_K Turvapaikanhakijoita tulisi auttaa vasta sen jälkeen, kun suomalaisten vähäosaisten ongelmat on hoidettu.	.48	.24	.55	.58
V86_K En mielelläni asuisi vastaanottokeskuksen läheisyydessä.	.39	.29	.55	.53

Taulukko 5. Osioiden korrelaatiot maahanmuuttopolitiikka -summamuuttujaan. (n=261)

Summamuuttuja 1	Osiot	Cronbachin alfa	Osioiden korrelaatiot summamuuttujaan	Ka.	Kh.
Maahanmuuttopolitiikka	V44	0,922	.76	2.16	1.05
	V72		.68	2.53	1.07
	V76		.79	2.32	1.09
	V45		.68	2.41	1.07
	V39_K		.76	2.62	1.09
	V90_K		.69	2.36	1.06
	V60_K		.69	2.60	1.20
	V40_K		.75	2.72	1.22
	V46_K		.56	2.45	1.09
	V88_K		.55	2.14	1.05
	V89		.66	3.12	1.21

Taulukko 6. Osioiden korrelaatiot sosiaalisen etäisyys -summamuuttujaan. (n=266)

Summamuuttuja 2	Osiot	Cronbachin alfa	Osioiden korrelaatiot summamuuttujaan	Ka.	Kh.
Sosiaalinen etäisyys	V79	0,930	.81	3.50	1.21
	V81		.81	3.74	1.25
	V83		.84	3.53	1.29
	V51		.63	4.3	1.23
	V56		.67	3.10	1.07
	V82		.80	3.50	1.19
	V80_K		.72	3.72	1.21
	V84_K		.82	3.92	1.24

Taulukko 7. Osioiden korrelaatiot ennakkoluuloisuus -summamuuttujaan. (n=259)

Summamuuttuja 3	Osiot	Cronbachin alfa	Osioiden korrelaatiot summamuuttujaan	Ka.	Kh.
Ennako- luuloisuus	V69_K	0,927	.70	2.87	1.13
	V87_K		.83	2.79	1.20
	V78_K		.68	2.66	1.19
	V55_K		.72	2.33	1.15
	V43_K		.76	2.91	1.32
	V65_K		.73	2.72	1.13
	V74_K		.68	2.59	1.25
	V57_K		.76	2.82	1.17
	V47_K		.68	2.75	1.27
	V86_K		.66	2.63	1.35

Kuvio 1. Kaikkien maahanmuuttoväittämiä vastausten keskiarvot (1= Täysin eri mieltä, 3= Ei samaa eikä eri mieltä 5= Täysin samaa mieltä)

